

România literară

CU POPORUL, PENTRU POPOR

Paginile 12—13

UN TIMP EROIC

ZIUA de 26 Ianuarie s-a înscris și anul acesta în orizontul vieții noastre ca un mănunchi al celor mai curate sentimente și mai înălțătoare gânduri pe care comuniștii, oamenii muncii, întregul nostru popor le-au dedicat omului care și-a consacrat întreaga viață luptei pentru dreptate socială și independență națională, împlinirii idealurilor omenirii muncitoare, de făurire a societății socialiste și comuniste pe pământul României. Ziua de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, prin caracterul manifestării ei, rămânând numai în semnificațiile festive, ci și prin rememorarea impresionantului program de viață a celui mai ales fiu al poporului român, trăsând o uriașă perspectivă de înțelegere a fenomenelor politice și sociale, de practică revoluționară a întregului partid, a tuturor comuniștilor din patria noastră, pentru fericirea și înflorirea căreia secretarul general al partidului își dăruie toată ardoarea spiritului său. În configurarea acelor ceasuri solemne, **Scrisoarea omagială a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România** sintetizează cele mai calde felicitări și urări de sănătate adresate tovarășului Nicolae Ceaușescu în numele poporului român, relevând dăruirea de peste cinci decenii luptei revoluționare, gândirea și energia care dau în zilele noastre sensul marilor acțiuni edificatoare ale națiunii române și care inscriu numele Președintelui țării în rîndul celor mai alese personalități ale lumii contemporane.

De pe întreg cuprinsul patriei, din întreprinderi și instituții, manifestările omagiale consacrate zilei de 26 Ianuarie exprimă un angajament al oamenilor muncii, o realitate socială sub semnul încrederii și unității în jurul partidului și, în același timp, programul dinamic de muncă și de creație în toate planurile societății, operă colectivă unică în istoria poporului nostru, capabilă să ducă pe căi tot mai înalte mărețele obiective ale existenței sale. În felul acesta înțelege țara să-și cinstească fiul, despre care în **Scrisoarea omagială** se spune atât de lămurit: „În cartea de aur a istoriei naționale și în conștiința întregii națiuni s-a înscris pentru totdeauna vasta dumneavoastră activitate revoluționară din anii grei ai ilegalității, participarea neînfricăată la marile bătălii de clasă împotriva asupririi și exploatarei, a fascismului și războiului, pentru apărarea libertății democratice, a integrității, independenței și suveranității țării, pentru salvagardarea intereselor naționale“. Trăim timpurile visate de comuniști, cînd liniile acestei biografii, înscrise în ființa întregii noastre națiuni, dau înțelesurile majore ale contemporaneității noastre.

Sînt așezate ca niște pietre de temelie de neclintit, în mărturisirea făcută în ceasul aniversar, încrederea, intransigența, definiriile principale, în planul superior al ideilor și concepției politice, privitoare la spiritul revoluționar, la legitățile obiective ale construcției socialiste, la caracterul dialectic al orînduirii noastre, la căile de urmat în lumea contradicțiilor actuale, în găsirea soluțiilor economice și organizării sociale, în procesul marilor transformări revoluționare care nu s-a încheiat, și practic nu se încheie niciodată, la rolul conducător al partidului, la democrația revoluționară și la formele ei specifice în societatea noastră, la concepția revoluționară a rolului științei, la dezarmare, la pace, la colaborare, precum și la alte aspecte fundamentale privind făurirea socialismului și comunismului în țara noastră. Este impresionantă în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu afirmarea gândirii sale politice, pe fondul realităților contemporane, sentimentul profund pe care-l implică, încrederea deplină în rolul conducător al partidului, „centru vital de la care trebuie să iradieze toate energiile creatoare ale națiunii noastre“.

Sub semnul acestei convingeri, care reverberează în toate straturile societății, din spațiul cultural și artelor se îndrepte gândurile noastre și în evocarea măreței zile aniversare, spre omul care vede în rosturile creației o înaltă îndatorire. În dimensiunile acestui sentiment rostim urările pe care i le-am adresat și în întîmpinarea zilei sale de naștere, și acum, cu încredere în inepuizabila sa energie revoluționară. În felul acesta, înțelesul aniversar al mărețului eveniment rămîne și pentru noi o angajare morală și politică, și încă o filă scrisă în supremul omagiu pe care i l-a adresat întregul popor român. Viața tovarășului Nicolae Ceaușescu dăruie nobilele scopuri, ale păcii și fericirii oamenilor, să se identifice pe mai departe cu idealurile și cu realitățile vieții noastre, spre bucuria generațiilor ce vin !

NICOLAE CEAUȘESCU

(Din Cuvîntarea la Sărbătorirea din 26 Ianuarie 1987)

■ Am dezvoltat puternic democrația socialistă. Dintotdeauna socialismul și-a propus să realizeze o societate în care oamenii muncii, poporul însuși, sau popoarele, să fie pe deplin stăpîne pe bogățiile proprii, să-și făurească viitorul în mod liber, așa cum îl doresc, concepiind aceasta ca o largă și adevărată democrație, în care masele, poporul să participe la conducerea tuturor sectoarelor, a întregii societăți, a întregii activități. Am făurit un larg sistem democratic, bine cunoscut. Putem spune că avem un cadru minunat, care asigură participarea tuturor categoriilor sociale la conducerea societății, a întregului nostru popor. E necesar să perfecționăm și să dezvoltăm acest sistem, pornind de la faptul că socialismul îl înfăptuim cu poporul și pentru popor, de la ceea ce am spus odată, că este specific poporului nostru, care spune că trebuie să fii om de omenie. Trebuie să construim un comunism de omenie, pentru oameni, pentru bunăstarea și fericirea omului, dar făcînd totul pentru ca fiecare să-și aducă contribuția activă la dezvoltarea generală a societății !

Nu se poate concepe socialismul fără o largă democrație revoluționară, fără participarea activă a poporului la conducerea tuturor sectoarelor de activitate ! Dar, pornind de aici, înseamnă că trebuie să înțelegem că această largă democrație revoluționară trebuie realizată în noile condiții istorice, cînd au dispărut clasele exploatare și cînd trebuie să asigurăm calea spre o deplină omogenizare și unitate a societății noastre socialiste.

În acest proces larg revoluționar își are locul și se afirmă cu putere forța partidului — de conducător politic al întregii activități. Nici nu se poate concepe democrația socialistă, revoluționară, dezvoltarea societății, fără a asigura creșterea puternică a rolului partidului, a forței și cutezanței sale revoluționare — ca centru vital al întregii națiuni, de la care emană și trebuie să emane întotdeauna clarviziunea, să pună în mișcare întregul nostru popor și să dinamizeze forțele creatoare ale națiunii pe drumul luminos al comunismului în România !

România literară

Director : George Ivaşcu. Redactor şef adjunct : Ion Horea. Secretar responsabil de redacţie : Roger Câmpănu.

Din 7 in 7 zile

STRĂLUCITUL PRESTIGIU INTERNAȚIONAL

VIATA politică și socială, spirituală și morală a țării este cu strălucire dominată de sărbătorirea zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a secretarului general al partidului, președintelui Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Semnificațiile acestui eveniment, implicațiile și ecoul său depășesc însă dimensiunile de ordin național, înscriindu-se ca un moment de pregnant relief și de o însemnată apartenență în viața politică internațională. Este, acesta, rezultatul firesc al unui proces social-istoric determinat de doi factori fundamentali, aflați într-o corelație inseparabilă : pe de o parte, personalitatea prodigioasă a președintelui României socialiste, calitățile și trăsăturile specifice gândirii și acțiunii sale — profunzime științifică, cutezanță, inițiativă nescăpată și consecvență de fier în promovarea cauzei păcii ; iar pe de altă, și ca o consecință directă, poziția marcantă a României pe eșichierul vieții politice internaționale, rolul pe care-l joacă în lume prin implicarea excepțional de activă în lupta pentru pace, dezarmare, libertate și independență, progres economic și social.

De altfel, o sugestivă expresie a dimensiunii internaționale a evenimentului sărbătorit la București a constituit-o apariția, în numeroase țări ale lumii, de pe cele mai diferite meridiane ale globului, a unor noi volume din opera tovarășului Nicolae Ceaușescu — dovadă vie a interesului larg de care se bucură pe plan internațional gândirea teoretică și acțiunea practică a președintelui României socialiste, contribuție inestimabilă la tezaurul experienței revoluționare mondiale. În același timp, se cuvine subliniată multitudinea articolelor apărute în paginile a numeroase ziare și publicații din țări de pe toate continentele.

Astfel, pentru a ne referi numai la două din cele mai recente articole și studii dedicate personalității președintelui României, cunoscuta revistă „Mundo Internacional” din Mexic a consacrat evenimentului o întreagă ediție specială. „Conștiința epocii contemporane situează la loc de frunte numele României, țară care joacă unul din cele mai active și originale roluri în viața internațională” — scrie revista, subliniind că acesta este meritul nemijlocit al conducerii țării de către președintele Nicolae Ceaușescu. La rândul său, săptămânalul „Greece's Weekly” din Atena a publicat un număr special dedicat personalității de excepție a președintelui României. Referindu-se la activitatea prodigioasă pe plan internațional, de „campion al păcii și democratizării relațiilor interstatuale”, revista subliniază că în peisajul mobil al contemporaneității, președintele Nicolae Ceaușescu este un neclintit punct de sprijin al păcii. Autor al unui program coerent de dezarmare, cunoscut pe întregul glob, el a demonstrat recent că înțelege să și acționeze, resuscitând o dată în plus elementul de atracție al politicii sale — principalitatea nedezmăntată și concordanta dintre vorbe și fapte — cind, în noiembrie anul trecut, România a hotărât, printr-un referendum național, să-și reducă unilateral cu 5 la sută armamentele efective și cheltuielile militare. Valoarea politică și morală a acestui gest într-o lume în care armele proliferază este inestimabilă. O chemare patetică, un memento al istoriei. Președintele Nicolae Ceaușescu ne convinge din nou că o țară mică poate face o politică mare.

În același sens se înscriu și aprecierile cuprinse în cele mai recente articole apărute în prestigioase publicații de peste hotare : „La Revue parlementaire” din Franța, „Ovaciones” și „Tiempo” din Mexic, „Dhaka Courier” din Bangladesh și „Le Journal d'Egypte”.

SCRISOAREA omagială a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului adresată tovarășului Nicolae Ceaușescu oglindește cu pregnanță aceste adevăruri : „Slujind cu pilduitoare abnegație și inepuizabilă energie țara și poporul, cauza socialismului și comunismului în patria străbună, dumneavoastră v-ați afirmat în conștiința opiniei publice mondiale, a întregii umanități — spre mândria întregului nostru popor — ca anul dintre cei mai proeminenți și clarvăzători oameni politici ai contemporaneității, ca strălucit promotor al celor mai nobile idealuri de independență și suveranitate națională, de înțelegere, colaborare și pace între popoare, ca neobosit luptător pentru o lume mai bună și mai dreaptă”.

Ca moment culminant al evenimentului sărbătoresc s-a înscris Cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la solemnitatea omagială de la 26 ianuarie — Cuvîntare în care se fac profunde considerații teoretice și aprecieri de cea mai mare însemnată pentru practica vieții politice interne și internaționale.

Oprindu-se asupra unora dintre problemele majore ale contemporaneității, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pus într-o puternică lumină tocmai acele elemente fundamentale și decisive care formează cadrul eficient al politicii românești de pace și colaborare — necesitatea și obligativitatea evitării unui nou război mondial care s-ar transforma inevitabil într-un război nuclear, încetarea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, în primul rînd la dezarmarea atomică, lichidarea politicii de forță, creșterea rolului Europei în apărarea destinului păcii, așezarea fermă și nedezmăntată la baza întregii activități internaționale a noulor principii de relații interstatuale, dezvoltarea largă a colaborării și conlucrării cu toate forțele înaintate ale contemporaneității. Acesta constituie, de altfel, imperativul primordial, tocmai în lumina faptului subliniat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Cuvîntarea sa : „avem probleme vitale legate de existența omenirii — și colaborarea tuturor forțelor constituie condiția vitală pentru victoria rațiunii, pentru pace între toate națiunile lumii”.

Program de pace la sărbătorirea marelui Erou al păcii — iată omagiul cel mai vibrant și de amplu ecou care vine să adauge noi lauri de cinstire și prețuire la prestigiul patriei socialiste, al președintelui său.

Cronica

Telegramă

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretar general al Partidului Comunist Român, președinte Republicii Socialiste România

MULT IUBITE ȘI STIMATE TOVARĂȘ NICOLAE CEAUȘESCU,

Cu prilejul aniversării zilei dumneavoastră de naștere, pe care o cinstește întreaga țară în acest ianuarie sărbătoresc, scriitorii României Socialiste își unesc glasurile cu cele ale tuturor oamenilor muncii, rugîndu-vă să primiți urările lor fierbinți de sănătate, viață îndelungată și împlinirea tuturor proiectelor de viitor, puse cu atîtă pilduitoare dăruire și cutezanță în slujba celor mai înalte aspirații de progres și civilizație, de bunăstare și pace ale națiunii noastre.

Înfăptuind noul său destin, poporul român, — mai unit ca orînd în jurul Partidului și al secretarului său general, înflăcărat patriot și eminentă personalitate a lumii contemporane — a înscris în cartea de aur a istoriei naționale, mai ales în ultimele două decenii, cea mai strălucitoare pagină de împliniri. În deplină concordantă cu amploarea prefacerilor din viața economică și socială a țării, cultura a cunoscut o impresionantă înflorire a tuturor energiilor creatoare. Realizări de seamă au fost obținute și pe tărîmul literaturii. Călăuziți de sentimentul răspunderii pentru prezentul și viitorul patriei, artiștii cuvîntului ou zămislit opere insufletețite de potosul construcției unei lumi noi, într-o gamă largă de modalități artistice, aducînd o importantă

contribuție la modelarea conștiințelor în spiritul umanismului socialist.

Faptele de muncă și de creație ale acestor ani au dăruit numelui României, pe toate meridianele globului, strălucirea durabilă a respectului și a prețuirii. Ele vorbesc lumii întregi despre forța și adevărul ideilor care le-au inspirat : ideile partidului comunistilor români, ale secretarului său general. Noua inițiativă de pace privind reducerea cu cinci la sută a armamentelor, cheltuielilor și efectivelor militare a înălțat și mai mult prestigiul țării și al președintelui ei.

Exprimîndu-ne mîndria de a trăi și a crea aici și acum, hotărîți fiind să depunem și în continuare mărturie cinstită și durabilă despre aceste vremuri ale devenirii noastre socialiste, vă asigurăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că talentul și puterea noastră de muncă se vor afla și în viitor în slujba intereselor fundamentale ale poporului român, a nobilelor idealuri de pace, progres și civilizație pe care le promovați cu atît de generoasă dăruire.

Vă dorim încă o dată multă sănătate și viață îndelungată, spre binele și fericirea națiunii noastre.

„La mulți ani!”

UNIUNEA SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Manifestări omagiale

● În întreaga țară, sub îndrumarea organizațiilor de partid, comitetele de cultură și educație socialistă, cu sprijinul Asociațiilor scriitorilor și al ceneclurilor literare de pe lângă Uniunea Scriitorilor, în colaborare cu alte instituții și întreprinderi, au organizat, în cinstea zilei de naștere a conducătorului iubit al patriei noastre, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, vibrante manifestări literare omagiale. S-au desfășurat recitaluri de poezie dedicate secretarului general al partidului, prezentări de noi volume apărute în editurile din întreaga țară, mese rotunde și dezbateri asupra celor mai importante probleme ale literaturii noastre, la care au participat poeți, prozatori, dramaturgi, critici și istorici literari.

● Aniversării zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu i-a fost dedicată o sezoană literară organizată de Uniunea Scriitorilor cu sprijinul Muzeului Literaturii Române, la Liceul „Mihai Viteazul” din Capitală, la care au participat elevi, cadre didactice, scriitori și alți oameni de artă și cultură.

Manifestarea a fost deschisă de Margareta Labis, profesoară a liceului. În continuare, Nicolae Ciobanu, directorul Muzeului Literaturii Române, a vorbit despre semnificația aniversării zilei de naștere a secretarului general al Partidului, președintelui țării. De asemenea, Nicolae Dragoș a înfățișat pe larg personalitatea marcantă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, inspiratorul marilor realizări care au schimbat fundamental fizionomia patriei noastre, strălucit luptător pentru pace, recunoscut pe toate meridianele lumii.

În partea a doua a sezoanului, au recitat poezii proprii dedicate tovarășului Nicolae Ceaușescu, poeții Gheorghe Pitul, George Chirilă, Radu Cărneci, Traian Iancu, Pavel Peres, Ion Potopin.

Actorii Roxandra Sireteanu, Doina Ghișescu și Ștefan Velnicu au citit versuri omagiale scrise de poeți contemporani.

În încheierea sezoanului, elevi care fac parte din ceneclul literar al liceului „Mihai Viteazul” au prezentat versuri dedicate tovarășului Nicolae Ceaușescu, din propriile lor creații.

● Asociația scriitorilor din Cluj-Napoca a organizat la Școala nr. 8 o amplă sezoană literară în cadrul căreia poeți, prozatori, critici au adus un fierbinte omagiu secretarului general al partidului, președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Au citit din creațiile lor : Horia Bădescu, Petre Bucea, Augustin Buzura, Doina Cetea, Vasile Igna, Negoită Irmic, Teohar Mihadaș, Mircea Oprită, Petru Poantă, Marcel Constantin Runcanu, Dan Rebreanu, Tudor Dumitru Savu, Vasile Sălăjan, Eugen Uricaru.

● Asociația scriitorilor din Timișoara, cu sprijinul Bibliotecii județene Timiș, a inițiat o manifestare la sediul Bibliotecii, în cadrul căreia a fost subliniată stră-

lucita operă de edificare a României socialiste, prin neobosită activitate desfășurată de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Au luat cuvîntul prozatorul Mircea Șerbănescu și poetul Alexandru Jelebeanu.

● La întîlnirea cu cadrele didactice din județul Timiș, consacrată aniversării zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, au luat cuvîntul, citind apoi din lucrările proprii dedicate conducătorului patriei noastre : Alexandru Jelebeanu, Nicolae Tîrșoi, Ion Păchia Tatomirescu, Silvia Negru, Doru Eugen Popin.

● În cadrul simpozionului omagial consacrat aniversării zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, Mircea Radu Iacoban, secretarul Asociației scriitorilor din Iași, a prezentat comunicarea : „Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind locul și rolul culturii în edificarea noii orînduirii”.

● La Casa de cultură „Friedrich Schiller” a fost organizată, în cadrul „Colocviului artelor”, o întîlnire cu cititorii, sub genericul „La glorioasă aniversare”, manifestare închinată aniversării zilei de naștere a secretarului general al partidului, președintelui țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Au citit din lucrările lor : Petre Strihan, Mihai Diaconescu, Florian Tănăsescu, Arcadie Donos, Elena Tamas, Petru Marinescu, Geo Călugăru, Ana Lungu, Ionel Protopopescu, Gheorghe Iordache, Rodica Valentina Teodorescu, Victor Gh. Stan, Elena Vătăman, Eugenia Munteanu, Ion Untaru, Ion Popa, Cantilă Rodica, Florin Iordache, Gh. Penciu, Alexandru Chiriac, Toma Istrate, Floarea Ștefănescu, Octavian Ciucă.

Si-au dat concursul : violonistul Mihai Constantinescu, Corina Bura și actrița Corina Constantinescu.

● La Filatura română de bumbac a avut loc o manifestare dedicată aniversării zilei de naștere și a îndelungatei activități revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Au participat general locotenent Andrei Neagu, președinte al Comitetului foștilor luptători antifasciști și al veteranilor războiului împotriva fascis-

mului și scriitorii : Ion Iuga, Eugen Teodoru și Doliana Rogoz.

● Ceneclul literar „G. Călinescu” din cadrul Academiei R. S. România, a organizat la Muzeul de istorie al municipiului București o sezoană omagială dedicată zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarului general al partidului și președintelui țării. Despre personalitatea eminentului bărbat de stat și om politic de autoritate mondială a vorbit Ion Potopin, secretarul ceneclului. Au mai luat cuvîntul : I. Cernăianu, Sorin Chirimbă, Rodica Ciocărdel-Teodorescu, Ileana Minculescu, Armand Pagu, Gh. Duță-Micloșanu ș.a.

În partea a doua a sezoanului a fost prezentată cartea de poezii intitulată „Cum-păna anotimpurilor” de Gh. Duță-Micloșanu care a apărut recent la Editura Albatros.

● Sub egida Comitetului municipal București al P.C.R., în Capitală a avut loc simpozionul omagial intitulat „Tovarășul Nicolae Ceaușescu, ilustru strateg și conducător al operei de faurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism”.

Expunerile prezentate au înfățișat pe larg activitatea de luptător revoluționar, diriz și neînficat, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, care s-a afirmat ca eminent conducător al luptei comunistilor, al maselor populare împotriva fascismului și războiului, pentru victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă și edificarea noii orînduirii socialiste în patria noastră.

● La Ateneul Român din Capitală, Comitetul municipal București al P.C.R., Filarmonica „George Enescu”, Opera Română, Corul „Madrigal”, asociații soliști vocali și actori ai teatrelor bucureștene, și-au dat concursul la spectacolul „Omagiul marelui erou”, în cadrul căruia au fost prezentate versuri originale și muzică avînd un profund mesaj patriotic și revoluționar, dedicate tovarășului Nicolae Ceaușescu cu ocazia aniversării zilei sale de naștere și a îndelungatei sale activități revoluționare.

SEMNAL

● Vasile Pogor — SCRIERI. Ediție în seria „Restitutio”, prefață, note, glosar și bibliografie de Vasile Sandu. (Editura Minerva, 334 p., 18 lei).

● E. Lovinescu — OPERE. IV. Ediție îngrijită de Maria Simionescu și Alexandru George. Note de Alexandru George. Cuprinde secțiunile : I. Note de călătorie ; II. În jurul clasicismului ; III. Pagini de critică și de doctrină. (Editura Minerva, 552 p., 34 lei).

● Al. Kirițescu — GAITELE ȘI ALTE PIESE DE TEATRU. Ediție în colecția „Biblioteca Eminescu” ; studiu introductiv și note de Valeriu Răpeanu. (Editura Eminescu, 520 p., 19 lei).

● Mihail Drumeș — INVITAȚIE LA VALS. Roman ; prefață și tabel cronologic de Floarea Firan. (Editura Scrisul Românesc, 272 p., 11,50 lei).

● Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Iosif Sava. MUZICA ȘI LITERATURA. Scriitori români. I. Eseuri. (Editura Cartea Românească, 348 p., 15,50 lei).

● Ion Ianoși — LITERATURĂ ȘI FILOSOFIE. Interacțiuni în cultura română. Eseuri. (Editura Minerva, 312 p., 15,50 lei).

● Petre Stoica — SUVENIR. Volum în colecția „Cele mai frumoase poezii” ; cuvînt înainte de Gheorghe Grigurcu. (Editura Albatros, 192 p., 9 lei).

● Dumitru M. Ion — IOAN METAFORA. Poezie. (Editura Cartea Românească, 60 p., 9 lei).

● C. D. Zeletin — ANDALUZIA. Volum de versuri. (Editura Cartea Românească, 76 p., 8 lei).

● Adrian Anghelescu — VEDERE DINSPRE EYUB. Eseuri. (Editura Cartea Românească, 288 p., 11,50 lei).

● Stelian Neagoe — ISTORIA UNIRII ROMANILOR. De la începuturi la Cuza Vodă. (Editura Științifică și Enciclopedică, 696 p., 45 lei).

● Mihai Apostol — IORGU CARAGIALE (1826—1894). Monografie în seria „Actori și destine”. (Editura Meridiane, 284 p., 12 lei).

● Grigore Iliesi — OCTAVIA. Roman. (Editura Junimea, 300 p., 11,50 lei).

● Constantin Cubleşan — ORAȘUL DE CRETĂ COLORATĂ. Povestiri. (Editura Ion Creangă, 104 p., 8,50 lei).

● Ion Topolog — URMAȘII LUI EUCLID. Roman. (Editura Albatros, 296 p., 14,50 lei).

● Andrei A. Lilliu — MITUL MARELUI VÂNTĂTOR ȘI ALTE ESEURI. Ediție îngrijită de Alexandra Indrieș. (Editura Facla, 304 p., 16,50 lei).

● Laurențiu Cernăș — FESTISORUL GEO ȘI CEILALȚI. Povestiri pentru copii. (Editura Facla, 76 p., 9 lei).

● Ion Lili — O POVESTE CU PANTOFI. Volum pentru cei mici. (Editura Ion Creangă, 80 p., 6,75 lei).

● *** — O MIE SI UNA DE NOPTI. VII. Noptile 416—501 — Povestea Dalilei cea vicleană ; traducere de H. Grănescu în „Biblioteca pentru toți”. (Editura Minerva, 312 p., 8 lei).

LECTOR

● Pentru o și mai promptă reflectare în cadrul acestei rubrici a ultimelor apariții, rugăm editurile și autorii să ne trimită, exemplare de semnal.

Vibrant omagiu

ARHITECT SI CONSTRUCTOR DE TARĂ

ANIVERSAREA zilei de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu ne-a proiectat și mai pregnant în conștiințe sentimentul de patriotică mândrie, al tuturor fiilor țării, care-și stimează profund conducătorul, îl iubesc și îl urmează cu încrederea deplină în viitorul tot mai luminos al patriei.

Sărbătorirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, cu asemenea rezonanțe în viața politică a patriei, a oferit și scriitorilor prilejul de a-și reînnoi sentimentele de profundă și statornică prețuire față de strălucita personalitate a secretarului general al partidului, prin versuri și eseuri publicate în ziarele și revistele țării, precum și în volume omagiale, cum este cel apărut în pragul evenimentului, la Editura Eminescu, sub titlul **Arhitect și constructor de țară**. Volumul omagial e străbătut de la un capăt la celălalt de un puternic spirit de unitate în jurul partidului și al președintelui țării, ca o expresie a angajării depline și în viitor a scriitorilor de a contribui, cu unelele specifice ale artei, la continuarea înălțare a României socialiste. „Aceeși năzuință, aceeași vrere / unificate-n spațiul unui statornic cerc, / pe care-n orice oră și clipă le încerc: străluminata patriei putere” — își mărturisește crezul, în deschiderea cărții, poetul Virgil Teodorescu, iar criticul Șerban Cioculescu, aducând un emoționant elogiu Păcii, subliniază totodată, în eseuul său, **Argumentele vieții**, marea contribuție a tovarășului Nicolae Ceaușescu la menținerea liniștii pe Pământ și a dezvoltării colaborării între popoare. Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor, pune în centrul eseului său, **Dreptul la tradiție și adevăr**, datoria și mândria scriitorilor de a contribui activ, prin cele mai valoroase creații ale lor, la mobilizarea conștiințelor în lupta pentru înfăptuirea programului partidului, a nobilelor idealuri ale societății noastre: „Tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a chemat pe toți scriitorii să participăm la făurirea omului nou, la împlinirea în viață și artă a umanismului revoluționar, a culturii ca factor de formare și dezvoltare a conștiinței înaintate și la educarea poporului în spirit comunist”. În pagina următoare, Mihai Beniuc își încheie astfel poemul **Spre piscul comunist**: „În fruntea noastră e Conducătorul / Neînfricat un drum mareț urcând / Și flutură cu brațu-i tricolorul / Chemându-ne! Sintem cu el în rînd!” Iar în finalul eseului **Te-meieri ale marelui respect**, Eugen Barbu subliniază semnificația sărbătoririi astfel: „Urările de bine pe care i le adresăm sînt ale poporului, ale apelor involburate la barajele și hidrocentralele pe care le-a ctitorit: aplauzele sînt cele ale lanurilor dezjelenite, hrănite cu irigații uriașe, uralele sînt ale munților care nu sînt numai niște monumente ale naturii, ci dovada vie a trăiniciei românești”. „Țara întregă — scrie Dinu Săraru — a fost vertiginos transformată într-un șantier al marilor prefaceri și proiecte, temeliile noii zidiri s-au înălțat ambițioase, schimbînd radical o geografie provincială, obligată să intre în amintire, pentru a ceda locul unei economii dinamice și moderne, capabile să participe autoritar la cel mai exigent schimb de valori științifice și tehnologice...” Ion Brad, în eseul **Acțiunile cardinale**, referindu-se

la principiile noi ce trebuie să guverneze relațiile externe, pe care marele sărbătorit le-a formulat, le-a inițiat, le-a promovat cu consecvența convingerilor adînci, a unui crez de-o viață, a unui ideal de luptă neîncetată, subliniază faptul că „Vom omagia întotdeauna, împreună cu întregul nostru popor, cu celelalte popoare ale lumii, pe ctitorul politicii românești de pace și colaborare internațională, personalitatea strălucită a tovarășului Nicolae Ceaușescu.” Iată și încheierea salbei de versuri impletite sub titlul **Sărbătoare** semnate de Ion Dodu Bălan: „Fă-i buchet de- aniversare / De la clasa muncitoare, / Dar din darul neamului / Ca prinos de ziua Lui”.

DE-AR FI să mai redăm doar cîteva dintre aceste mărturisiri-legămînt și vom avea puternic sentimentul că această Carte-Omagiu în care sînt cuprinși aproape o sută de scriitori din întreaga țară constituie, în ansamblul ei, un emoționant Poem dedicat marelui sărbătorit: **Piatra de hotar** (George Bălăiță), **Iubirea României** (Traian Iancu), **Acum, în ceas de zi aniversară** (Nicolae Dragoș), **Epocă de glorie** (Vasile Rebreanu), **Cupa soarelui** (Franz Liebhardt), **Sub steagul unui pașnic vis** (Violeta Zamfirescu), **Să servim viața** (Nicolae Tic), **Prin fapte mari în timpul legendar** (Corneliu Sturzu), **Un om în fruntea țării** (Marki Zoltan), **Tot ce rămîne** (Eugen Evu), **Hronic pentru viitor** (Cornel Udrea), **Cunună pentru partid** (Cedomir Milenovici), **Ochiul vegherii** (Emilia Căldăraru), **Ora nestemată de ianuar** (Mihai Negulescu), **Vasta ctitorie** (Ilie Hinoveanu), **Lumină pentru viață** (Vasile Zamfir)...

În volumul **Arhitect și constructor de țară**, alături de scriitori există și mărturisiri ale altor creatori de artă — pictori, compozitori, actori, precum și ale unor prestigioși istorici — care-i aduc conducătorului o profundă recunoștință pentru grija și îndrumările prin care Epoca Nicolae Ceaușescu poate fi caracterizată ca un timp istoric de mare înflorire a științei, artei și culturii. Cartea-Omagiu se încheie cu mărturisirea lui Ion Irimescu, președintele Uniunii artiștilor plastici, intitulată **Partidul — ziditor de frumos**: „Partidul — scrie autorul — simbolizează în cel mai înalt grad, pentru noi toți, vocația construcției și a creației. Pentru poporul român frumosul e binele și binele e frumosul. Ziditorul de frumos și de bine, partidul, omul ales care se află în fruntea sa ne vor călăuzi către realizări pe care astăzi abia le visăm, dar pentru împlinirea cărora, cu cea mai adîncă încredere, sîntem hotărîți să îi urmăm, să punem toată puterea noastră de muncă și tot talentul nostru. Le aducem acum, ca pe o mărturie a angajării noastre și a unei prețuiri nemărginite, un călduros omagiu”.

REALIZĂRILE remarcabile obținute încă din primele zile ale anului 1987 în toate domeniile de activitate, precum și manifestările de cinstire a sărbătorii din ianuarie care au cuprins întreaga noastră patrie sînt dovezi ce luminează puternic faptul istoric al timpului nostru. Este faptul că acești aproape 22 de ani, asupra cărora și-a pus pecetea activitatea de eminent om politic și de stat a tovarășului Nicolae Ceaușescu, se așează firesc în continuarea vieții milenare a poporului român, în decursul căreia s-au șlefuit, ca trăsături fundamentale, omenia, setea de dreptate și libertate, demnitatea națională, patriotismul fierbinte, respectul pentru năzuința celorlalte popoare de a-și hotări singure destinul, întru pace și progres.

Omagiindu-și conducătorul, poporul se serbează pe sine.

Vasile Băran

PORTRET de Ion Jalea
(Din Expoziție omagială deschisă la Sala Dalles)

Omagiu

Vrere-n consonanță cu poporul,
- Exponent al năzuinței noastre
Roșu-ngemănat cu Tricolorul
E Partidul, — astru între astre

O doctrină-a păcii și a vieții
Este carta noastră. Îndreptar
Conștințit prin votul demnității
Din Congresul Treisprezece, Far

Împlinind ce-i drept și de-omenie
Vrere-n consonanță cu poporul
E Partidul nostru, iar făclie
Vie, luminînd,

CONDUCĂTORUL I

Eugen Evu

Poem pentru frumusețea țării

Ni-i țara stup și fagure și floare,
În care brațe harnice roiesc.
Drum luminos spre marea sărbătoare,
Dorit prin ani, de toți care muncesc.

Cununi de aur se-npletesc în zare,
- Trofee-n calea visului străbun -
Orașe cresc și strălucesc în soare.
Din brazde-adînci, belșuguri mari se-adun.

Sub ochi, ce-s pururi plini de bucurii,
Se-nfăptuiesc minuni ca din senin.
Se-mbracă munții-n straie noi și mii
De glasuri proslăvesc acest destin.

Frumoasă țară, plai slăvit prin ani,
Ce-n fiecare clipă-ntinerești!
Te vom păzi de furi și de dușmani,
Căci vatră și speranță tu ne ești.

Constantin Salcia

ȚARA ÎN IANUARIE

Noua epocă literară

PERIOADA deschisă de Congresul al IX-lea a însemnat și pentru literatură o eliberare a energiilor creatoare, îndreptarea lor spre dezbateră a unei problematice reale, în spiritul adevărului vieții și al adevărului conștiinței. Literatura s-a diversificat stilistic, a putut aborda, dintr-o perspectivă istorică și nu reportericească, așa cum se întâmpla în etapa anterioară, teme ale prezentului, a cîștigat în varietate și profunzime. Îndreptarea ei spre social și spre politic a beneficiat de înțelegerea superioară a acestor concepte, în acord cu transformările de ansamblu ale societății românești. De unde înainte politicul era văzut ca o categorie din afară dictînd o anumită schemă din care nu se putea ieși, acum politicul e înțeles ca o realitate intimă a existenței, interferată și judecată împreună cu alte valori.

Schimbări semnificative s-au produs în înțelegerea și realizarea personajului literar. Problema personajului a fost repusă în discuție în secolul nostru, unele opinii reclamîndu-se chiar de la marxism. În cadrul structuralismului genetic, i-au proclamat dispariția concomitent cu alinarea rezultată din stadiul societății capitaliste contemporane. Împotriva unor asemenea previziuni, personajul a subzistat pînă și în literatura-limită a absurdului, dovedindu-și viabilitatea. Eflorescența actuală a romanului sud-american se manifestă și prin construcția unor personaje gigantizate, proiectate în mitic, în fabulos (*Un veac de singurătate*). Problema omului a stat totdeauna în atenția scriitorului român. Dacă primiv citeva titluri de romane din perioada începuturilor și pînă în imediată apropiere, observăm că ele poartă nume sau metafore ale numelor de personaje: *Manoil, Elena, Mara, Ion, Nicoară Potcoavă, Bietul Ioanide, Un om între oameni, Moromeții, Marele singuratic, Cel mai iubit dintre pămînteni, Prințele, Fiul secetei* etc. Un ciclu românesc se intitulează *Viața și opera lui Tiron B.*, personaj și presupus autor al ciclului.

Izvoarele dătătoare de viață

IDEEA că scriitorul trebuie să se inspire din viața proprie poporului său pentru a putea dobîndi girul de originalitate în contextul universalității a fost ridicată la rang de deviză a esențialității vitale pentru orice artist, cu osebire de către pașoptiști; dar ea a existat vie în conștiința tuturor creatorilor adevărați de mai înainte și de după aceea, fiecare generație adăugîndu-i criterii noi de fertilitate, specifice, în raport cu imperativele epocii, ale momentului, ale dezeratelor politice, morale ori sociale ce le-au animat.

Astăzi, în România socialistă, mai mult ca oricînd, această idee a devenit dominantă călăuzitoare a unui întreg program partinic de formare și afirmare complexă a culturii noastre naționale, fixată cu lucidă exigență în chiar documentele celui de al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român. „Sursa de inspirație — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat la acest înalt forum al țării — să fie izvorul viu al muncii, al vieții poporului nostru, nu ulcioarele, chiar aurite, care pot deforma realitățile. A sorbi apa nu din ulcioare, ci din izvoarele limpezi, dătătoare de viață, constituie — și va constitui întotdeauna — singura sursă adevărată de inspirație pentru toți creatorii patriei noastre, care doresc să scrie pentru popor, să trăiască împreună cu poporul.” Cuvintele acestea înaripate, conținînd o generoasă și semnificativă metaforă, stătuază în fond coordonatele esențiale ale producției artistice, creatoare, proprii clipei noastre istorice, la înfăptuirea căreia scriitorii își fixează tot mai mult rostul angajării lor plene.

Pentru dramaturgia românească de azi — în concertul general al literaturii noastre contemporane — imperativele originalității marchează însuși drumul spre maturizare. Căci, dacă în perioada ei de pionierat (în urmă cu peste un secol) literatura teatrului românesc căuta veșminte corespunzătoare unui conținut de viață propriu, nu imitînd modelele

Unul din cîștigurile romanului actual, mai ales privit în comparație cu manheismul anterior, îl reprezintă ideea de complementaritate a personajelor și ea traduce bogăția unei realități ireductibile la trăsăturile unui singur individ. În *Moromeții*, volumul al II-lea, tatăl simbolizează vechiul sat românesc și, conștient de apartenența sa la trecut, încearcă să înțeleagă; fiul, cu vocația sa profetică, e o expresie a noilor timpuri. Confruntarea dintre cei doi poate fi citită, în concluziile ei, ca o pledoarie pentru valorile confirmate ale lumii rurale, pentru integrarea lor în contemporaneitate. Proza română actuală, de la Dumitru Radu Popescu la Ion Lăncrăjan, de la Fănuș Neagu la Augustin Buzura, o va relua obsesiv în opere care poartă și girul eticii. Romanul *Fetele tăcerii* aduce mîrturie din unghiuri opuse pînă la divergență. Una reprezintă etapa unei lupte aspre, cu mijloace abandonate ulterior, cealaltă comunică experiența-limită a ieșirii din timp, de unde imposibilitatea de a valorifica un fond generos. Dumitru Popescu propune în *Pînă și palma* două ipostaze ale spiritului revoluționar: una intruchipează pragmatismul, capacitatea acțiunii imediate, eficiente, alta, inteligența speculativă, posibilitatea de a înțelege fata nevăzută a lucrurilor. Cea de a doua este cerută de etapa în care ne aflăm, reclamînd un nou-mai acțiune, ci și o comprehensiune, gîndire capabilă să anticipaze.

Personajele exorimă direcția social-politică dominantă în întreaga literatură română actuală. În raport cu autorul-narator, ele nu au numai un rol pasiv, unele îi preiau funcțiile, cum se întâmplă în ciclul românesc de factură barocă al lui Dumitru Radu Popescu situat între *F și Împăratul norilor*. „Vociile” cântărilor îi judecă pe profitorii revoluției în așezele inocenților sincer atasați cauzei. Se vorbește despre relativizarea din opera lui Dumitru Radu Popescu și a altor scriitori. Dacă ne gîndim la perspectiva narativă rezultată din supraînțelegerea „vociilor”, afirmația este adevărată. Dacă ne referim la rezultatele în configurarea personajelor, observăm că autorul-narator, prezent sau nu în mod explicit, propune personajelor o clară apartenență la forțele binelui sau la tabăra celor care i se opun. Scriitorul român are un patos care-l îndeamnă la opțiuni clare, și nu altfel procedează Augustin Buzura în *Orgoliu*, unde știm de la început că doctorul Cristian este expresia corectitudinii

străine — cazul altor adaptări nu trebuie judecat neapărat sub semnul pastişei cit, mult mai îndreptățit, sub acela al nevoii de replică autohtonă unor experiențe străine — ci creînd, la rîndul său, în spirit național modele proprii — exemple unor Alecsandri, Hasdeu, Caragiale, Delavrancea sint edificatoare — recuperînd rapid ascendentul în timp (și în cantitate) al altor literaturi europene — a izbutit ca în perioada anilor interbelici să se sincronizeze cu mișcarea ideilor teatrale din întreaga lume, propunîndu-ne fascinatia unor jocuri lexicale subtile sau varii experimentări de formule dialogate, în sine, ci solide structuri dramatice, profund naționale atît prin conținutul lor problematic cit și prin forma lor specifică de împlinire. Astfel, în linia teatrului de analiză psihologică, opera unui Camil Petrescu este neîndoielnic un exemplu de originalitate, reflectînd adînc spiritul autohton al societății epocii sale. Așa cum piesele lui Lucian Blaga așează în linia teatrului mitologic o perspectivă de referință, pornind tocmai dintr-o apoteozare filosofică a însăși ideaticii mitosului nostru popular. Dar și în teatrul istoric, operele unor Al. Davila, Nicolae Iorga, Victor Eftimiu etc. aduc un prinos de originalitate prin tocmai turnura dramatică manifestă ce o aplică tendinței în general romantice a genului, înfățișînd un conținut semnificativ politic implicat desfășurării factologice: căci pentru scriitorul român istoria n-a fost niciodată un subiect de divertisment, producțiile din această sferă refuzîndu-se genului ușor de capă și spadă. Dar ce lume originală, specific autohtonă, aduce în peisajul teatral universal, chiar prin formula propusă, dramaturgia provinciei românești de la începutul secolului, care nu mai este nici pe departe melodrama conflictelor sentimentale din literaturile occidentale, ci zbaterea convulsivă a sufletelor disperate pentru dobîndirea condiției existențiale umane libere și demne. Teatrul unor G. M. Zamfirescu, Mihail Sebastian, V. I. Popa, G. Ciprian s.a. își probează rezistență în timp prin tocmai veridicitatea conflictelor propuse, inspirate din realitățile dramatice ale existenței societății românești în momentul istoric dat.

În anii de după război, cînd problema genezei unei noi dramaturgii, bazată pe reflectarea deschisă a problematicei umane impusă de realitățile politice ale fărîririi socialismului în țara noastră, se pune cu acuitate, școala teatrală româ-

și a intransigenței, consolidîndu-ne opinia după pledoaria lui Redman, care vrea să ne convingă de contrariu. Dacă ne întoarcem puțin în timp, vedem că scriitorul considerat un clasic al relativizării și al tehnicii perspectiviste, Camil Petrescu, este și inițiatorul acestei absolutizări de fond peste ambiguitățile de procedură. Referințele din unghiuri opuse asupra personajelor în *Patul lui Procust* nu schimbă cu nimic imaginea clară și judecățile ferme oferite de autorul-narator.

RAPORTUL dintre destinul individual și istorie constituie laitmotivul unei literaturi care-și extrage materia din realitatea fierbinte a zilelor noastre. Trecutul mai apropiat sau mai îndepărtat este privit din aceeași perspectivă a contemporaneității. Impactul poate duce la nesincronizări, ca în *Galeria cu viță sălbatică* de Constantin Toiu, meditație asupra raportului dintre efemer și durabil prin intermediul unui personaj puternic și fragil în același timp. Personajele lui Alexandru Ivasiuc simt nevoia autenticității, retrăindu-și și refăcîndu-și viața în lumina adevărului, cele ale lui Corneliu Ștefanache trec prin experiențe ilustrative pentru conduita lor etică, Nicolae Velea investighează resorturile subtile ale reacțiilor individuale. Istoria poate fi reconstituită într-o amplă frescă, așa cum face Paul Anghel în ciclul său românesc în care personajele fictive stau alături de cele atestabile istoricește, sau prin intermediul parabolei, ca în *Prințele* de Eugen Barbu. Personajele romanului poartă sensuri referitoare la putere, la respingerea ei de către organismul vechi și sănătos al țării atunci cînd se exercită din afară. În *Apa*, Alexandru Ivasiuc se îndreaptă asupra momentului de după Eliberare, meditînd asupra oamenilor pe care îi cere timpul istoric al revoluției.

Se poate deci observa că dorința firească a oricărui scriitor de a crea personaje „rotunde” (avînd „capacitatea de a ne surprinde în mod convingător”, cum aprecia un teoretician al literaturii), nu a rămas doar în faza intențiilor. Personajele reprezentative ale literaturii actuale se caracterizează prin plurivalență, prezenta unor trăsături care le acordă atributele personalității. Nu întîmplător Victor Petrici din trilogia lui Marin Preda este filosof, capabil de a acorda o dimensiune teoretică experiențelor politice sau celor care țin de „mitul fetei prin iubire”. Cartea deschide pentru literatura noastră, la începutul deceniului al nouă-

nească a rămas, prin însăși rațiunea sa de împlinire, legată ferm de condiția reflectării spiritului popular al angajării masei în procesul vast al transformărilor sociale specifice momentului. Aceste conștiințe naționale îi dătorăm marile opere dramatice ale anilor imediat postbelici: *Citadela sfîrșimată* și *Surorile Roze* de Horia Lovinescu, *Trei generații* de Lucia Demetrius, *Anii negri* de Aurel Baranga și imediat după aceea *Pasacaglia* de Titus Popovici etc. care oglindesc în structuri specifice însuși procesul de decantare al atitudinilor politice ale oamenilor timpului nostru. Dar ultimul sfert de veac a fost cel ce a marcat cu prisosință împlinirea pe coordonate majore în universalitate a teatrului românesc, ca expresie netăgăduită a reflectării conținutului nou de viață socială și politică a României socialiste. Decantată din lunga sa tradiție proprie, dramaturgia noastră actuală înfățișează lumii o bogată paletă de modalități stilistice, ilustrînd astfel o evidentă diversitate în unitatea de simțire națională, propusă din însăși necesitatea de a înfățișa diferențiat și nuanțat o realitate concret istorică, socială și politică de o mare complexitate umană. De la teatrul metaforic, de meditație filosofică, al lui Marin Sorescu, la cel al pamfletului satiric propus de Teodor Mazilu, de la teatrul de dezbateră a conflictelor morale cultivat de D.R. Popescu la cel al manifestului politic transant datorat lui Theodor Mănescu, de la teatrul proceselor sociale impus de Paul Everac, la comedia de moravuri practică de Tudor Popescu, ca să notăm doar cîteva din multiplele piste de originalitate, specific național, marcate de dramaturgia noastră actuală, experiența literaturii teatrale românești de azi atestă cu prisosință înțelegerea dezeratelor superioare ale programului politic de edificare a culturii noastre socialiste, pornind de la necesitatea inspirației — a adăpării — de la izvoarele de apă vie ale realităților istorice și sociale ale poporului. Posibilitatea de practicare a unui asemenea teatru, în care masele cele mai largi de oameni ai muncii se recunosc profund, cu propriile frîmîntări și dezerate, în modelele literare propuse, este chezașia fermă a drumului de maturitate pe care dramaturgia românească îl parcurge, hotărît, în această epocă de esențiale semnificații istorice, în edificarea unei societăți cu adevărat libere și independente.

Constantin Cubleşan

lea, o nouă vîrstă, cea a sintezelor. Atracția realului se vede și în proza lui George Bălăiță care a trecut de la personajul alegoric din *Lumea în două zile*, la cel cu o superioară încărcătură de social din *Ucenicul neascultător*. Condiționarea istorică poate fi observată, de asemenea, la personajele alegorice ale lui Laurențiu Fulga în romane care pun întrebări asupra destinului, asupra supraviețuirii prin iubire sau artă. Din orice unghi am privi-o, literatura ultimelor două decenii își confirmă, prin personajele sale, vocația de artă despre oameni, prin oameni și pentru oameni.

Liviu Leonte

Cetatea graiului nostru

NOI am rămas și datorită puterii graiului nostru. Faptul că în România s-a scris și se scrie o poezie ce-și află sorginea în a-lessele sentimente ale artistului față de patria ce-i ocrotește destinul este una din constantele literaturii noastre. E o răspundere față de Grai și față de cei dinaintea noastră, față de cei de azi și față de cei de mine. Multe din marile poeme își au puterea din această simțire aleasă prin care artistul și-a cîntat „izvoarnița” — cum admirabil a definit Lucian Blaga vatra nașterii și a simțirii noastre. Să nu uităm apoi că poetul cel dintîi al neamului nostru — Mihai Eminescu — este autorul unor exprimări poetice de anvergură, al unor cuvinte-pilot, ferice și pline de bărbăție. Patriotismul ardent l-a condus la acea tulburătoare formulă poetică, nimbînd prin ani chipul țării. La acea splendidă imperechere de cuvinte, alcătuitoare ale unui vers colosal, ce ne tulbură și ne convoacă la meditație, deopotrivă. Nici o altă închinare adusă patriei nu a fost mai exactă, mai miraculoasă decît „Țara de dor”, vîdînd atît de adînc sentimentele popoului — și prin ele pe acelea ale poporului — față de matca vieții noastre colective. Și, cu multă băgare de seamă, gîndim că noi, cei de azi, sîntem cuprinși firesc în acest nemuritor vers. Căci geniul eminescian dorea țării „brațele nervoase, arma de țarie” pe care istoria acestui neam ne-a desemnat să le intruchipăm. „Țara de dor” este așadar o heraldică a trăirilor fundamentale ale unui popor aflat aici de la întemeierea luminii. „Țara de dor” este versul capital al liricii noastre patriotice, este versul deplin al poeziei noastre cetățenești. Der este un cuvînt de aici, cum fericit spunea un alt mare poet al nostru, Tudor Arghezi, cel care ne amintește de altminteri că vocabula este intraducibilă.

Desigur, nimeni nu pretinde reducerea poeziei române la o unică, exclusivă coordonată. Este un lucru firesc, în deplin acord cu libertatea de creație asigurată de climatul despovertat de dogme, marcat decisiv de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Singura datorie pe care o avem este impusă de marile noastre modele culturale. Nu avem dreptul să ne grăbim, mai ales cînd ne adresăm țării. Graiul nostru ne obligă, prin marea sa noblete. Avem în fața noastră pilda poeziei populare, exemplul marilor elasci, pe acela al prețuitorilor mari poezi de azi (numele lui Nichita Stănescu ne vine în minte cel dintîi, alături de acela al lui Nicolae Labiș), care nu și-au îngăduit să se adreseze patriei decît într-un ceremonial al simțirilor pure. Și tocmai Graiul ne vine în ajutor, ori de cite ori vrem să spunem un lucru durabil. Nu există trăire interioară căreia poetul să nu-i poată da doză legată prin vers. Căci graiul are demnitate, e elastic și prob, are profunzimi nebănuite și o formidabilă putere de alia vorbele. Eminescu s-a dus cu mîntea să-l caute de din vale de Rovine și el i s-a arătat în toată magnificența-i de griu copt. E o minune veche acest grai și noi trebuie să întemeiem prin marea lui generozitate noi dovezi de simțire artistică românească.

Este, aceasta, chemarea pe care a adresat-o, nu o dată, de-a lungul anilor, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, scriitorilor, cei dintîi apărători ai graiului strămoșesc. O mare literatură și-a dat măsura în ultimele două decenii aici, în România. Scutul latin al graiului nostru vino dinspre nobilele începuturi ale acestui neam. O limbă de argint care ne-a fost reazim și izvor de înțelegere în istorie.

Eminescu, întrebîndu-se în ce limbă vorbesc stelele, a aflat că în limba română. Nu ne-a spus-o, dar ne-a dat să înțelegem aceasta.

Titus Vijeu

La Solemnitatea omagierii tovarășului Nicolae Ceaușescu

Vocația universalității

Timpul nostru

Dăruire

DRAGOSTEA pentru frumos a oamenilor acestor pământuri este veche, asemenea vechimii locurilor în care trăim. Pentru că, de bună seamă, cea dintîi dintre toate frumusețile care au merit și merită cu adevărat dragostea cea multă a românilor a fost și rămîne țara.

Frumusețea țării a fost, cu siguranță, prima mare dragoste a celor care s-au oprit aici pentru cititoria celorlalte frumuseți, izvorite din dragostea pentru ea.

Din dragostea pentru țară s-a născut dragostea pentru semănatul și culesul griului și porumbului, dragostea pentru zidirea de case, pentru înfrumusețarea, apoi, a caselor cu toate frumusețile izvorite din vrednicia războiului de țesut și a roții olarului.

Din dragostea pentru țară s-a născut, firesc, dragostea pentru libertate și pentru independență.

Pe vremea lui Ștefan și Mihai și Avram Iancu această dragoste se mărturisea într-un fel. La 23 August 1944 a mai fost încă nevoie de arme, dar de la Eliberare încocoare putem iarăși vorbi despre dragostea cea multă pentru țară, pentru independență și pentru suveranitate, tot prin nesemnuri în preajma griului și porumbului, a furnalelor Hunedoarei, prin nesemnuri din bibliotecă, de acasă, de pe marile șantiere, din spitale, din aeroporturi sau din gări.

Este nesemnuri muncii și al creației unui popor care își scrie în mod demn și responsabil noul său destin de progres și civilizație.

S-A vorbit și se va mai vorbi încă multă vreme despre un adevăr — poate cel mai ușor de reținut pentru un străin — și anume, adevărul că poporul român a avut parte în momentele hotărîtoare din lunga sa istorie de încercare a istoriei, de contribuția esențială a unor spirite care au știut să-i întreruieze în mod exemplar aspirațiile și țaria găsind întotdeauna drumul cel mai drept către mai binele și mai ferma neatințare a țării.

Acest adevăr și-a pus pecetea privilegiată și pe pagina de istorie pe care o scrie astăzi poporul român, mai unit ca oricînd, cu întregul său potențial material, uman și moral în jurul partidului Împlinirilor și speranțelor noastre, Partidul Comunist Român, în frunte cu cel dintîi bărbat al națiunii noastre moderne, secretarul general al partidului și președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Identificîndu-se întru totul cu marea biografie și operă a devenirii noastre socialiste, biografia și opera conducătorului partidului și statului român prezintă, tocmai de aceea, un interes deosebit pentru cele mai largi cercuri ale opiniei publice internaționale. Cele peste 150 de volume apărute — începînd cu anul 1970 — în toate limbile de circulație internațională și în alte peste 20 de limbi de circulație regională din 34 de țări de pe toate continentele mărturisesc cu toată limpezimea vocația universalității, a gîndului și faptelor românești. „Astfel de oameni apropie popoarele.” — mărturisea cunoscutul publicist francez Michel Pierre Hamet, autorul primului volum biografic dedicat președintelui României și apărut în editura pariziană „Seghers” în anul 1971.

Și faptele de muncă și gîndurile de pace ale acestei țări și ale președintelui ei nu încetează nici o clipă să confirme convingerile tuturor celor ce gîndesc asemenea lui.

Teofil Băloj

CE caută cititorul într-o carte de literatură? Citeodată simpla deconectare, ieșirea momentană și iluzorie din cotidian spre exotism și aventură; întotdeauna, însă, se caută pe sine — chiar fără să-și dea seama, de multe ori satisfăcut să se recunoască, bucuros să-și zică „Uite, așa sint și eu” sau „Așa aș dori să fiu”, dar și, dimpotrivă, atunci cînd îl izbesc trăsături negative și are curajul să se confrunte deschis și cînstit cu ele. Legat de vremea sa, de lumea care-l incită cu sevele ei clocotitoare, trăind o nemijlocit, observînd-o neconștient, scriitorul spune cunoașterii — conform cu chemarea și talentul lui — omul și societatea, fiind deopotrivă „El”, dar tot atît de mult și de autentic „Eu”, iubind sau nu în aceeași măsură ceea ce determină un timp și-l caracterizează. Scriitorii oferă cititorilor — și nu numai celor de azi, în cazul celor mai izbutite scrieri ale lor — și incitare estetică, și neliniștit modelatoare, și un nivel superior al trăirilor, al aspirațiilor spirituale. Cu atît mai accentuat devine mobilul literaturii într-o societate revoluționară, dedicată construirii și ridicării la modernitate a tuturor mijloacelor de existență, în această perspectivă devenind necesară, aș zice obligatorie, innobilarea conștiinței, implicarea ei cit mai adînc în complexitatea contemporană și viitoare a societății.

Să fie acesta un rol nou al literaturii? Din toate timpurile, literatura și-a căutat — și și-a găsit — eroii reprezentativi, potrivii să perfecționeze conștiința și simțirea umană. Firesc este ca și azi în literatură să primească același dor nestins după Omul-Om, după acel om cu conștiință înaintată și simțire aleasă, punînd în concordanță propriile interese cu ale celor din jur și cu totul pregătit pentru noul mileniu de care ne apropiem cu pași repezi. Tot atît de firesc este ca lectorul ajuns pe acest prag uriaș — nu exclusiv calendaristic — să se caute pe sine în perspective inedite, să-și manifeste interesul tot mai sporit față de viitorul a cărui măreție o meneste prezentul.

În această perspectivă, viziunea de om nou, în consens cu societatea, cu uriașă dezvoltare pe multiple planuri a patriei, capătă alte dimensiuni, complexitate și interes pentru literatură. Fertilizant ideatic este conceptul tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele țării, de om nou, om și constructor conștient al societății ferm orientate către țelul de aur. Inșuși sentimentul patriotic, vechi la poporul român din vremi imemorabile, este înălțat pe alte culmi de caracterul revoluționar care-l îmbracă azi și de marile răspunderi și atașament față de popor, față de idealurile lui. Conducătorul statului, către care în aceste zile de ianuarie ne îndreptăm gîndurile în buchete strălucitoare de bune urări, își concentrează întreaga grijă și atenție spre om, judecîndu-l lucid și clarvăzător. Frumos indemnul adresat de către secretarul general al partidului, nouă, oamenilor de literă, să creăm „trăind și scriind împreună cu poporul, pentru popor...”. Aplecat asupra mesei de lucru, în plinul tumultului de viață al tuturor, scriitorul devine conștiință înaintată și flacăra întru împlinire la care îl obligă statutul profesional, propriile convingeri și idealuri. În virful condeiului cu care scrie bat luminile și umbrele vieții, de acolo de unde izvorăsc vii și autentice temele și eroii cărților lui, destinate a mărturisi cititorului în cele din urmă: „Acesta e timpul meu; acesta e timpul vostru; acesta e timpul nostru”.

Mircea Șerbănescu

SINT fiu al poporului meu și întreaga mea muncă, gîndirea și viața le închin poporului...” Rostirea de inimă și de înalt crez a celui care — cu poporul, pentru popor — aduce în aievea împliniri și valori gîndite de înaintași dobîndite, în acest Ianuarie aniversar, rezonanță deosebită. La fereastra sa, ale cărei zări sint înseși orizonturile cutezătoare ale României de azi, ale României de mîine, gîndurile și urările tinerilor, ale țării cunosc o emoționantă identitate. A unității de simțire și crez. A unei înalte apartenențe și dăruiri.

Eroul acestei țări care încă din adolescență intra în rîndurile mișcării muncitorești, investit astăzi cu supremaie răspunderi ale națiunii, poartă astfel cu fiecare tînar un dialog direct, angajant în fața istoriei, a viitorului. Îndemnul sale constituie învățăminte în lumina cărora cresc și se afirmă noile generații. Cei pe care cu atîta căldură președintele țării îl numește „dragii prieteni tineri” dau la rîndul lor viață acestor îndemnuri, pe șantier, în laboratoare de cercetare în care se desfășoară revoluția tehnico-științifică, în agricultură, în școli și facultăți, în viața lor de zi cu zi...

Pagini de istorie se succed înaintea ochilor noștri. Ele poartă însemnul luptei maselor, a partidului comunist. În deceniul al patrulea, deceniu în care tovarășul Nicolae Ceaușescu intra în adolescență, epopeea asprelor bătălii îi consențează gîndul și fapta în importante momente. Cunoșcînd aceste momente, tinerii de astăzi sint impresionanți de capacitatea sa de a sintetiza momentul politic, de a prăfigura imaginea viitorului, căile de aflare a izbinzii. Dragostea sa pentru om, înfruntarea — în numele ei — a prigoanei, a Doftanei și a lagărelor de muncă au călit în exemplara personalitate a tînarului luptător aural abnegației comuniste.

Dincolo de inscripțiile actelor oficiale, dincolo de mărturiile celor care l-au cunoscut încă în acei ani se conturează o efigie de excepție. Acest om cu inimă tînară și generoasă s-a aflat mereu printre primii în acțiunile revoluționare, dobîndind de timpuriu o mare experiență și un prestigiu binemeritat. Faptele sale au conturat tot mai pregnant figura unui conducător al clasei muncitoare, a unui mare patriot, dotat cu țarie de caracter, cu neclintită încredere în triumful cauzei revoluționare.

Prin învestirea din 1965, țara și-a deschis o neasemuită epocă în istoria ei milenară. Avem acum în față noi cititorii de edificat. Ne însufletește cuvîntul și pilda celui care, cu aleasa-i omenie, cu bărbăție și abnegație, se află în fruntea noastră, a tuturor. În acest neîntrerupt demers întru viitor, un puternic ecou au cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu tipărite în primul număr legal al „Scînteii” din septembrie 1944: „Tineretul este viitorul unui popor, spre el își îndreaptă privirea și speranța toți oamenii de știință și politici. Cu energia și entuziasmul său, tineretul este o forță creatoare, care pusă în serviciul științei și progresului poate da un ajutor prețios pentru dezvoltarea economică, socială, politică și științifică a unui popor. Dar pentru ca tineretul să poată contribui la dezvoltarea patriei sale, are el înșuși nevoie la început de o îndrumare justă, progresistă. El trebuie să fie educat și învățat să-și iubească poporul, să învețe din trecutul glorios al strămoșilor săi”.

La fereastra luminată în Ianuarie, gîndurile și aspirațiile tinerilor, ale țării cîlîndă cu însemnele dragostei.

Mihai Negulescu

SPIRITUL revoluționar, gîndirea lucidă aplicată realităților românești sint datorate conducerii de partid, secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. El a promovat, de cînd a fost ales în această înaltă demnitate, de la Congresul al IX-lea al partidului, un stil original de gîndire și acțiune, influențînd și determinînd mutațiile esențiale în construcția socialismului din țara noastră.

Ambele calități reunite în persoana tovarășului Nicolae Ceaușescu, revoluționar neobosit și patriot înflăcărat, au dat un puternic impuls întregii noastre vieți politice și economice, gravînd pentru totdeauna numele său pe frontispiciul patriei, alături de iluștrii noștri înaintași.

Proeminența personalității sale este recunoscută atît în țară cit și peste hotare. Ea garantează, prin realizările României de azi, propulsarea faimei unei țări libere și suverane în concertul popoarelor lumii, cu drepturi depline și justificate de a fi admirată, împreună cu marele său conducător, în toate forurile internaționale.

Un conducător, o țară, un popor contopiți în voința fără preget în numele aceluiași țel revoluționar socialist, pe care nici o forță potrivnică nu-l poate abate de pe drumul pe care-l urmează fără întrerupere de aproape 22 de ani, timp fecund, timp înălțător, timp incunat de laurii perenității și aspirațiilor permanente către mai bine, către perfecțiune.

Coordonatele de forță ale revoluției — în industrie, în agricultură, în știință, tehnică și cultură — își află izvorul în aplicarea concretă a planurilor de stat, a căror elaborare pornește de la partid, de la secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, promotorul tuturor victoriilor obținute în epoca ce-i poartă cu mîndrie numele.

Corola de izbînzii a acestei vremi este oglindită în marile cititorii cărora însuși președintele țării le-a așezat temelile, le-a dat strălucire și durată.

Nu există colț de țară în care spiritul revoluționar să nu fie prezent, să nu fi căpătat intruchipări extraordinare, palpabile la fiecare pas și care emoționează prin anvergură și responsabilitate civică determinînd schimbarea totală a înfățișării patriei, saltul către culmi săvîrșit prin munca tuturor.

Practic și obiectiv vorbind, nu există om sau familie vrednică și activă în această țară, care să nu se bucure de binefacerile calității unei vieți la nivelul civilizației anilor pe care-i trăim, fie în mediul urban, fie în cel rural.

Nemăsurată se dovedește a fi cutezanța unui popor a cărui inteligență și putere de creație sint puse în slujba propriei sale deveniri și cu atît mai substanțiale sint performanțele cu cit ele se dobîndesc prin consens și unanimitate, prin crez revoluționar nestins.

Legătura indisolubilă dintre partid, secretarul său general și masele angajate în laborioasă muncă pentru propășirea națiunii române, a idealurilor socialiste și comuniste, a devenit o realitate pe care se sprijină mersul neîntrerupt și victorios către viitor, edificînd pe această cale luminoasă realizări fără precedent.

Democrația muncitorească revoluționară a asigurat fiecărui om al muncii, în această rodnică perioadă, libertatea de opțiune, de participare directă, activă și responsabilă la procesul dezvoltării României socialiste, către o societate a viitorului.

Un merit indiscutabil, care a polarizat admirația poporului român, a lumii întregi, îl reprezintă lupta neîncetată desfășurată de președintele României pe tărîmul păcii, înțelegerii și încrederii între popoare ca factor de stabilitate, de înțelegere, de creare a unei atmosfere de destindere pentru binele și progresul întregii omeniri. Omenia și spiritul de pace reală care animă pe români în toate raporturile cu restul lumii au găsit o intruchipare vie în persoana președintelui țării, care a folosit orice prilej de a afirma răsădit și demn poziția sa fermă pentru încetarea cursei înarmărilor și în primul rînd a celor nucleare. Toate generațiile țării se bucură sincer de a avea în fruntea Republicii un bărbat destoinic, neînfricat, ce pune preț pe înțelegerea integrală a problemelor esențiale contemporane, ce preocupă umanitatea și care nu pot fi soluționate fără a exista un cadru de pace prielnic dezvoltării și eliberării omenirii de spectrul războiului atomic nemicitor.

Prin chemările repetate, adresate lumii întregi, la rațiune, la conștiința primejdiei care planează asupra prezentului și viitorului planetei, președintele Nicolae Ceaușescu și-a înscris numele între marii conducători reprezentativi prin atitudinea și hotărîrea de a bara drumul distrugerii și ruinării acestei planete care are nevoie de pace așa cum are nevoie de înșăși atmosfera ce întretine existența vieții pe Pămînt.

Certitudinea într-un viitor luminos ne mobilizează atît vrerea cit și puterea, iar cîrmaciul, care ne conduce cu iscusință către un țel înalt, construirea în România, a comunismului, un întreg popor, de la mic la mare, urîndu-l de ziua sa un tradițional „LA MULȚI ANI”!

Eugen Teodoru

Dumitru BĂLĂEȚ

Drum

În albastră primeneală a serii,
Sunet de buciurnă prelunge prin pădurile gândului.
Chemare fără istov
din vreme...

Și iarăși duruț, luminos,
ca un filon de aur
smuls din străfunduri.

Umbrele celor viteji, de demult,
deasupra. Și foșnitoare
precum frunzele unui copac
fără virste.

Acum, iată, înfloresc florile lor
pe-o creangă mai mult
sub povara Timpului.

Tu n-ai să fii în cetate, sus,
unde miresmele inundă văzduhul,
ci tot pe drum,
în zarea colinelor mari,
către Mecca românilor,
către cuibul de vulturi...

Calea izvoarelor

Izvoarele care vin spre cetate cu murmurul blind,
adunate-s în sipotul lor de mină străbună.
Prin igheaburi subpămîntene călătoresc
precum singele prin arterele de la inimă.

Și mai departe de-ai căuta,
le găsești înfrățite cu glia mereu
pină sub cușmele de zăpezi ale munților mari,
în pesterile lor albastre, în zvonirea de stîncă,
lacrimi și lumini răstîrînd
aurul întunecat al pămîntului bătrîn.

Ocroțitu-le-au calea cetini de brazi
înălțați în zări de furtună.
Sub iarba sălbatică, sub vîurea frunzișului,
aspre ca viața și jubilante
ca o izbîndă.

Ascultă-le cum vorbesc grai mai dulce
ca amintirea. În căsul palmelor ele pun
mingiieri și răsăfături divine,
înfierbîntata frunte o limpezesc
și amarnica sete o curmă...

Și mai presus, ele, izvoarele,
cărarea celui încă nenăscut o urmează
de-a pururi...

Grădinile domnești

Grădinile domnești intră acum
în primăvara eternă a gândului meu.
Ascultă-le sevele cum urcă-n copaci,
cu zumzet mereu cristalin.
Privește cum imbobocesc în pomi ramurile
și umplu cu rod întinderi de vis
coborînd către lunci
sub poverile de cîntec ale privighetorilor.

Tîrgoveți, oameni de rînd și cetași
își clădesc îndeobște privirile
către rondurile aprinse de flori,
către bucuriile păcii.

Pe alei trec în hirjoană coconii,
arc au dus către ciori
să le sperie zborul.

Și mai sus, spre ocolul de vultur
întesc,
în azurul luminii...

Apele Ialomiței

E o fereastră deschisă prin timp,
în cetate sus, spre rotundul privirilor
și se aud pași cunoscuți pe trepte-n memorie,
la răsăritul de soare.

O baie acolo în luminile pure,
sau mai curînd purificare prin rugăciune
adusă vieții, la începutul fiecărei zile.

De negrăit mingiierile ochilor
peste-a moșilor și strămoșilor tîi, moșie,
în zarea munților mari,
peste dealuri încărcate de vii și livezi,
și mai aproape, peste grădini
peste iazuri și lunci,
și iarăși în zbor înălțat peste lanurile
cimpiei.

Acolo departe, mai jos, în luminoasele ceturi,
stau pitite spre vesnicie rovinele grele
unde dușmanii pieriră de mlaștini și fier,
la izbirea furtunii din suflet.

De-acolo apele Ialomiței le poți vedea
cum se revarsă în soare,
o flacără purpurie pină departe înaltă ele,
o spadă de oțel sclipind în fulgere iuți
la briul țării.

Colina sfîntă

Urcă dealul încet, cu sfială de rouă
și-n singurătate multă.
Rămii din loc în loc, pe terasale
diafane ale Timpului... Ascultă...
Prin frunzele de copaci mai poți auzi
cum se tînguie încă Muma Viteazului...
Miresmele care se ridică din ierburi
pentru El cuvîntă.

O zi destrămată demult pe cimpuri de luptă
se încheagă din-nou la izvorul făpturii.
Vuietul ei depărtat, mișelia cu aripi negre
în aur cernit imbracă lumina...

Clopotele străfulgeră însă acum spre utrenii,
sus în turlă. Distilerile durerii –
pe ziduri. Pină și piatra lor,
cutremurată de gînd,
devine o nouă lumină,
mai curată ca lacrima...

Cînd ziua și noaptea se rotesc
în jurul colinei sfînte
ca două femei tăcute
care se țin de mină,

urcă dealul încet, cu sfială de rouă,
și-n singurătate multă.

Pridvor de cetate

O, să nu crezi că pietrele nu vorbesc,
nu visează i lată, aceasta, căzută în drum,
din cine știe ce car al invaziilor,
stringe-o la piept, ocrotește-o mai mult
și-o să-ți spună prin somn
cum a fost ea în pridvor de cetate
reazem al brațului,
mingiieră sub mină,
răcoare la timpla
celui viteaz
între vitejii poporului său...

Glasul ei răsună adînc
prin noaptea Istoriei,
măsură și lege lingă ochiul
de jar al pămîntului străbun.

Martoră fost-a a celor ce-au imbrăcat
cămășa de singe
în zborul privirilor peste vreme,
către ocolul munților albi,
în sclipirea de raze
a patriei.

(Din ciclul Peisaje țirgovîștene).

Radu LUCACI

Patria în iarnă

Riuri de țară,
dulci coline de țară
în focul continuu al muncii
arc voltaic sub alba cunună a crinilor
trecute în cetățile de piine
Navigăm
sub steaua patriei
spre anii noștri viitori

Verde de țară
albastru de Voroneț
galben de lanuri
singele roșu al eroilor
fîntină arteziană a muncii și crez
cea mai suavă floare
poartă poporul
de propria sa imagine reverberat
sub semnul rotund al devenirii
a cărei respirație adîncă
vine din vechi letopiseț, încă încă
purtînd pecetea dacilor eroi

Nume de țară, munți de țară
piscuri și podgorii
urcînd în fagurii de aștri și albine
aripă de vioară
marea simfonie a muncii
în marele arc Carpatin pină la marea cea mare.

Fereastră de lut

La marginea universului fereastră de lut
stă ciutură de ger pe-o lacrimă de stea
un rai adînc, ingenunchezi o șoaptă și-a sărut
iarba, cerul, paloșul și zimbrul-fulg de nea

O Transilvanie, Transilvania mea
cioban ți-am fost și sabie și scut
mai e puțin, ghicești ți-e trupul fraged
te bănuie doar acolo în fereastră de stele și de lut.

Roata

Rostogolind neantul
iesînd goală din făgașe de iarnă,
cu spițe aburînd, șiroind de ploi
spuma luminii se prelinge
pe-o geană de azur
mereu gravitînd între lut și cer

Omul roată
atinge sinii pietrei sacre
la Sarmizegetusa
gravitînd etern
pe armuri de arbori în păduri
jur împrejurul dealurilor fierbinți
ducînd pe raf urmă de țărîna
din țărîna dacilor eroi.

Pădurile transilvane

O, cum pădurile Transilvane, continent silvan
de înmiresmate țărături
străjuie stalactitele zărilor
cînd în izvoare luceferii dezmiardă
chipul soarelui
lumina cade pe roua diamantină țipînd sfîșietor.

Atunci trecînd din nou descult
prin arborii copilăriei
zidit de viu în verdele privighetorii
ca un mire subțiat de nemărginire
Ascult neodihna pădurii
Simfonia zborului tainic

al vulturului
ce învață să zboare, plîns de aștri
vegheat de secera lunii.

Nu ți-e dor de un trunchi al ielelor
trup fără singe ?

Da, pune urechea pe un miez de descîntec de ape
lasă-ți ochii să privească-n sus
vei vedea cum din muguri uriași ies ființe
nemaivăzute

Și ai s-auzi mina țărănului cum se închină
pădurii, aducînd cerul în ulcioare
Și ai s-auzi cum umblă cerul sub pămînt
Cum vine din Ardeal un Horea pe roata de foc
Ca să auzim
Cum respiră cerul printr-un bob de griu

Poezia și artele plastice

În al treilea deceniu al veacului, care a fost și acela al debutului nostru publicistic, E. Lovinescu a „relansat” teoretic și practic, în paginile „Sburătorului” și în cercul său literar cu același nume, simbolismul, care încetase mai de mult în Occident. Accentul era pus pe muzicalitatea, sub dublul ei aspect: unul, perceptibil auzului, exterior, și altul, mai secret, de ordinul „inafinabilului”, interior. De altfel, fără un talent liric deosebit, Charles Maurras își intitula o culegere de poezii, în 1925: *La musique intérieure*. Poetul român care-i apărea lui E. Lovinescu cel mai expresiv sub raportul acesteia, așadar cel mai simbolist dintre liricii momentului, era calificat Camil Baltazar. Relațiile dintre poezie și muzică, în sensul de valori armonice, erau de altfel vechi în literatura noastră, odată cu infiltrația sonică italiană, la Gh. Asachi, și cu cea franceză, lamartiniană, la poeții munteni: Cîrlova, Alexandrescu, Eliad. Cit timp, de altfel, poezia, la noi și pretutindeni, în ajun, a fost dominată de vechea cerință a ritmului și implicit, a armoniei, s-a arătat, într-o măsură mai mică sau mai mare, tributara valorilor muzicale. S-a spus cu justețe despre acele poezii ale lui Eminescu, difuzate și pe cale instrumentală și vocală, că efectul artistic superior rezidă în înseși acele elegii sau lied-uri, vădit potențate muzical, și că transpunerea lor muzicală n-a contribuit decât la vulgarizarea acelor inimitabile creații. În genere, textierii, de tipul Carol Scrob, încurajat la vremea lui de alde Alecsandri, Sion și Macedonski, s-au bucurat de o largă audiență publică, nu însă și de stima adevăraților cunoscători, atît de poezie, cit și de muzică.

În vechime, Horațiu lansase formula: *ut pictura poesis*¹⁾, punind așadar mai presus de toate, în poezie, valorile plastice. Cite un poet modern a născut să dea noilor, parnasianul Mihail Codreanu, poetul epocii eroice a „Vieții Românești”, își exprimase dezideratul în acest fel: „Statui aș vrea sonetele să-mi fie...”

Evident, aceste „corespondențe” între arte, privite cu simpatie, sînt interesante, dar la o examinare mai rece, pot apărea hibride. Cuvintele, care constituie substanța poeziei, pot avea, ce e drept, încercătură atît muzicală, cit și plastică, dar așa-zisul „discurs poetic” nu poate și nu trebuie să urmărească prea stăruitor efectele, fie de ordin melodic, fie de natură figurativă.

Alta este părerea cunoscutului poet de limbă germană, Franz Johannes Bulhardt, care și-a intitulat culegerea de versuri *Formen aus Bewusstseinstiefen*, *Lyrik über bildende Kunst*²⁾, culegere apărută la Editura Kriterion, în București, 1985. Într-un substanțial Cuvînt

¹⁾ Epistola către Pisoni, cunoscută și sub numele *Ars poetica*; începe deci cu formula: „Poezia (este) *ca pictura*” și urmează: „cite una te va cuceri mai mult, dacă i te apropii, alta și mai mult, dacă te îndepărtezi; cu tăria îi place interiorul, alta, ce nu se teme de acuitatea critică, vrea să fie privită la lumină; una place doar odată, cealaltă de zece ori”.

²⁾ *Forme din adîncimi ale conștiinței, Lirică despre arta plastică.*

către cititor, autorul ne spune din capul locului:

„Poezii ilustrative”, adică lirică despre arta plastică, au existat încă din antichitate. Istoria acestei contribuții literare este veche de circa 2800 de ani. Poeți germani sau de limbă germană au participat la ea din timpul Evului Mediu [...]. Mai nu există mare poet german din vremea noastră, care să nu fi scris poezii figurative: Rilke, George, Trakl, Lasker-Schüler, Johannes R. Becher, Benn, Bobrowski, Brod, Erzsensberger, Heissenbüttel, Hermlin, Hesse, Jandl, Nelly Sachs, Tucholsky și mulți alții”.

Urmează citate din trei critici germani al secolului al XVIII-lea: Lessing, în celebra sa lucrare *Laokoon*, Karl Philipp Moritz, care a susținut că o operă artistică poate fi mai bine descrisă în versuri decît în proză, și August Wilhelm Schlegel, care a cerut programatic să se „traducă” în limbaj poetic operele plastice. Fr. Joh. Bulhardt citează din poezia lui Heine, *Der Gruss des Engels*³⁾, această strofă:

„În Rin, în fluviul sacru / Se ogîndesc în valuri / Cu marea său dom / marea și sfîntul Köln”.

E foarte frumos spus, dar, în lipsa textelor originale din lirica lui Heine, ne întrebăm dacă în corpul aceleiași poezii, autorul nu și-a desfășurat mai ales cunoscutele sale calități muzicale. Astfel, faimoasa elegie a lui Grigore Alexandrescu, *Umbra lui Mircea. La Cozia* ne dă, din prima strofă, alternativ, o neuitată imagine plastică, urmată de o tot atît de memorabilă cadență muzicală⁴⁾.

Mai departe, reținem din aceeași prefată, o interesantă disociere dintre cele două funcții, auzul și vederea:

„Prin ureche, omul devine apartenenț, ascultător celor auzite. Prin ochi, pune stăpînire pe Univers”.

Fie și așa! Să-i urmărim poetului desfășurarea în cele două compartimente ale culegerii sale: primul, cuprinzînd poezii originale, în marginea cîrei unei opere plastice, al doilea, talmăcirii din poezii românești din Charles Delporte.

Astfel, pasteurile lui Lilo Hermann i-au inspirat lui Bulhardt poemul cu în-sușii titlul culegerii: *Formen aus Bewusstseinstiefen*. O acuară la cunoscutul pictor modernist Paul Klee (1879—1940), *Podul cel roșu*, îi sugerează autorului o serie de întrebări. O redăm, într-o nepretențioasă talmăcire literală, pentru bogăția de asociații:

„Arhitectură, islamic întipărită, / visată, dorită, privită, trăită; / casele, asemenea unei table de șah, / trandafiriu, galben, portocaliu și roșu. / Bolnavii de construcție din imperiul copilăriei? / Coloane antice, verticale și subțiri. / Ancorată zace o barcă roză. / E oare o cupă pălășită? / Stau oare aci piramide în bătaia vîntului? / Chipul lor ogîndit în marea cea sumbră? / Podul cel roșu, peste care nu trec oameni, / care nu mai poartă ca greutate decît luna, / care începe drumul, lipsit de stele. / Clepsidra

³⁾ Bildgedichte.

⁴⁾ *Saful lui Grigore.*

⁵⁾ Oraș în R.F. Germania.

⁶⁾ „Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate; / către tărîmul dimpotrivă se întind, se prelungesc, / S-ale valurilor mindre generații în spumigate / ziduri vechi al minăstirii în cadentă îl izbesc”.

Pe vremea cînd...

PE vremea cînd, aplecat peste paginile unei viitoare „Țrți, auzeam foșnetul fastuos al oceanului, un fluid a trecut prin mine, venind de departe și ducîndu-se deoparte, un fluid de natură cosmică, prilejuindu-mi un ritm lăuntric, o desfășurare supremă, pe care n-am avut decît să le consemnez. Pagina am intitulat-o: A iubi și a fi iubit.

Erăm zeu pe spații infinite și ondulate. Deasupra mea, alunecau nori cu încetineala unei geneze. Dedesubtul meu se clătinau valurile unui ocean care îmi imprima ritmul și nesfîrșirea lor.

Există un nucleu al ființei mele, simțuri, memorie și conștiință, în care îmi dădeam seama de ceea ce se petrecea, dar începeam cu mult înainte, undeva în față unde mereu se nașteau alte lumi, și sfîrșeam cu mult în urmă, pe un podis sub al cărui cer se așezau, una lîngă alta, mitologiile. Și totul era desfășurare din sine însuși, conștiință și voluptate a acestei desfășurări. Timpul era în mine și nu mă mai puteam sfîrși, și nu mai rămînea nici o depărtare între mine și marginile lumii.

Treceam printr-o nesfîrșită succesiune de revoluții, într-o mereu reînnoită comuniune cu chipul din adînc al firii. Erăm bucuria și conștiința de sine a universului.

Geo Bogza

mărturisește: Timpul se scurge”.

Folosindu-se mai adesea de formele tradiționale ale versificației, Bulhardt atacă mai rar versul liber, ca în poezia *Viață netrăcătoare* (la reliefurile în lemn de Ion Sirghie):

„Dragoste de țară, iubire de pădure / îți dau ție putere: / ai împrumutat fap-tură / visurilor tale. / Ai dat copacilor / viață netrăcătoare: / au devenit domni-tori și eroi / să vestească despre lupte glorioase, / despre martiri, care amin-tesc, / depling străvechea suferință / a strămoșilor, / care despre dorul de liber-tate / al poporului vorbesc, / astăzi de-venit realitate. / Plăsmuirile tale / rămin și duc dragostea de țară / peste spațiu și timp”.

Ce nu reușește asupra plastic, indife-rent de materia asupra căreia se aplea-că: pînză, carton, piatră, marmură sau lemn?

Spuneam că poetul autentic, un Heine sau un Grigore Alexandrescu, chiar cînd este citat pentru forța valorilor plastice, nu se arată mai prejos nici în cele mu-zicale. Tot astfel, o sculptură a lui Peter Jecza, sculptor român de naționalitate maghiară, născut la Sfîntu Gheorghe, în 1934, *Dansul*, este transpusă de Bulhardt într-o impresionantă serie de imagini di-namice, totodată plastice și muzicale: în versiunea noastră, din păcate, acestea din urmă nu-și găsesc în talmăcire echi-valențe sonore:

„Bucurie de viață, simțire plăcută, / își vor găsi expresia în mișcare. / Cu păsări, cercuri, leagăne, / crește voia bună, plăcerea, / și am putea dispărea de feri-cire / în roțire / adiere a fustelor, / zbor al pletelor, / unduire a coapselor, / avin-tări / sărituri / crește o altă plăsmuire”.

Evident, cuvintelor și mai ales celor compuse, care constituie bogăția specifi-că limbii germane, le este relativ mai ușor să se supună mișcărilor, într-o dina-mică verbală corespunderă, pentru a potența sugestiile tematice ale sculpturii.

⁷⁾ Cer scuze pentru mizera transpunere (germ. ganz unbeholfen).

DIN peisajele țării, autorul simte predilecție pentru Carpați (interpretînd cite o acuară de Hermann Morres și Heinrich Schunn), pentru orașe pitorești ca Mediaș și Sighisoara, pentru coasta Mării Negre, iar dintre monumentele artistice, pentru Voronețul în care „Biblia s-a transformat într-o multicoloră carte ilustrată”.

O sculptură din Biserica Neagră de la Brașov i-a inspirat poetului un amplu poem epic, *Balada ucenicului zidar*, că-zut victimă geloziei profesionale a meș-terului, dintr-un complex de inferioritate.

Un alt poem amplu e închinat, în *Viziune romană*, morții lui Michelangelo, într-o noapte rece de februarie a anului una mie cinci sute șazeci și patru. În acea noapte de pomină, marea sculptor, nemulțumit de ultima lui creație, statua Fecioarei, a făcut-o zob, dar și-a dat și sufletul.

Compartimentul al doilea se deschide, simfonic, cu o foarte bună traducere a poeziei *Dintre sute de catarge* (la care se adaugă acuară „Port” de Lidia Cio-lac); urmează talmăcirii după Radu Boureanu (*Petrașcu*), Eugen Jekelcanu (*Marc Chagall*), Vlaicu Bărna (*Despre ză-padă*), La tabloul lui Breughel), Nina Cassian (*Joc de lumină*), Nicu Filip (ver-suri la sculpturile lui Constantin Brâncuși — *Poarta sîrului, Începutul lumii, Broasca țestoasă zburătoare, Domnișoara Pogany, Cupa lui Socrate, Adam și Eva, Somnul*); ciclul se încheie cu versuri la propriile-i portrete de Charles Delporte.

Orice va fi spus critica de limbă ger-mană, mai autorizată decît recomandă-tia mea, oricît de călduroasă, inițiativa lui Franz Johannes Bulhardt este un admira-bil „tour de force”, care va data în pu-blicistica literară română-germană. De altfel, autorul a fost cooptat ca membru activ al Cercului internațional al artiști-lor plastici, cu sediul la Huppertal, după ce a prezentat din versurile volumului în mai multe orașe din Austria. Schimbu-rile de bune oficii dintre arte sînt de bun augur.

Șerban Cioculescu

Filosofie și cultură

Dreptul la adevăr

DUPĂ ultima pagină, m-am întrebat în ce constă interesul aparte, fascinația acestei cărți. În erudiție? Nicidecum, deși autorul comu-nică cititorilor o impresionantă cantitate de informații. În densitatea și valoarea ideilor care întregesc mereu o benefică satisfacție intelectuală, ca o adevărată sărbătoare a spiritului? Desigur, dar mai e ceva. În unitatea tematică? La prima vedere, *Ab urbe condita* de Radu Enescu (Editura „Facila”) este, dimpotrivă, de o diversitate tematică aproape derutantă, mai ales dacă nu se sizezi lucrul cel mai important, după părerea mea: concepția originală a autorului, stilul său de gândire. Un număr mare și divers de fapte culturale — regîndite, trăite și decantate în forul interior, sînt puse într-o lumină nouă, spre a da seama sau a ilustra simbolic le mai de seama, puterile spirituale, dar și nevolnicile epocii noastre, grandaoria și disperările sale, într-un cuvînt, sensul profund tragic al unei lumi aflată la cea mai dramatică răscruce existențială a istoriei sale. Totul din perspectiva tonifiantă a umanismului integral, al credinței în om, în forța spiri-tuală și frumusețea valorilor, așa cum o atestă și subtitlul volumului citat: *Eseuri despre valoarea omului și umanismul valorilor*.

La început (*Despre călătorii și literatura de călătorie*) tonalitatea cărții este mai calmă, pare să prevaleze *spiritul apolinic* al unității, armoniei. Omul este văzut ca o ființă căutătoare, „ca un veșnic peregrin” în spațiul real sau în cel imaginar, iar Odysseu este, din acest punct de vedere, „o personaj exemplar al condiției umane... de o valoare aproape arhetipală”. Puterea lui Achille, înțelepciunea lui Odysseu, „întiul călător superior ale căru-i peregrinări erau innobilate de intelectualitate”, arta vorbirii și a călătoriei și mai ales *paldeia* practică de sofisti care știau să facă din prezența lor în public un spectacol, un eveniment cultural, seducția existenței peregrine, a unor experiențe umane inedite a atîtor mari spirite din antichitate și pînă astăzi, chiar gustul aventurii, al riscului, trăite la mod-ul superior al unor insatiabile curiozități intelectuale — toate acestea sînt menite nu numai să ne atragă atenția asupra demnității intelectuale, culturale a unei străvechi arte legate de natura omului (pe cale de a se degrada) — *arta de a călători* —, dar și de a sublinia *identitatea fundamentală a lucrurilor, năzuința spre armonie a vieții omului*, pe care spectacolul atît de polifonic al lumii nu o înlătură ci o alimentează. Facilitățile

tehnice ale călătoriei, lărgirea și complicarea motivațiilor ei nu au sporit valoarea culturală, ci, dimpotrivă, au transformat-o adesea în *călătorie de consum* (*Călătorie de consum sau itinerar spiritual? — se întotdeauna un eseu*).

Pledoaria lui Radu Enescu pentru recuperarea acestei arte, pentru ceea ce am putea numi bucuria autentică a contactului cu atîtea capodopere pe care geniul uman le-a izvodit peste tot cu mari cheltuieli de energii spirituale, de trudă și jertfe, este în fond o pledoarie pentru cultură și autenticitate umană în perceperea și asimilarea ei. Călătoria nu este, din acest punct de vedere, o simplă deplasare în spațiul fizic, ci un voiaj în spațiul interior, imaginar al culturii și chiar într-un timp dilatat nu prin efectul relativist al deplasării cu viteze apropiate de cea a luminii, ci prin *efectul culturii*, care ne face contemporani cu marile spirite care au înfrumusețat cu geniul lor creator pămîntul oamenilor. „Apriorismul livresc” inevitabil al percepției minunățiilor lumii nu este neapărat incompatibil cu autenticitatea acestei percepții, dar o diferențiază subiectiv și oarecum o „specializează”. Poate că autorul este însă prea aspru cu ceea ce numește „*iconomania*”, unor turci care substituie realitatea lor văzută, „*Ei nu fotografiează ca să vadă, ci vād ca să fotografieze și fotografiează ca să posede...*” (subl. aut.). Și totuși substituirea este necesară! Avem nevoie de imagini, ele nu vor întinca realitatea celor văzute, cu condiția ca aceste imagini să fie nu numai fotografice, ci și interioare, asimilate prin trăire intelectual-afectivă. Numai astfel sentimentul naturii se va însoți mereu cu cel al culturii.

Aici intervine seducția cărții lui Radu Enescu: concepția sa nuanțată, viguroasă

asupra culturii contemporane, diametral opusă oricăror reducionisme și simplifi-cări, ținînd seama deopotrivă de armoniile și frumusețile apolinice ale lumii și de convulsiile ei dionisiace, de conflictele și antinomiile ei. A crede în om nu înseamnă nici a-l zeifica (nici chiar zeii Elladei nu erau pentru Greci decît *modele este-tice*), nici a-l izgoni în Infern datorită naturii lui pervertite. ci a-i înțelege des-tinatul demiurgic de continuă autodepășire, natura sa contradictorie, forța sa nega-toare și constructivă totodată. „Dreptul la eroare” nu este decît o fațetă a dreptului la adevăr și un resort al luptei pentru adevăr care nu este decît sinteza supremă — mereu deschisă și mereu reluată — a valorilor umane existențiale. Postu-larea unui „adevăr” care exclude acest drept și care rupe adevărul de alte valori este o monstruoasă dogmatică din care pot izvorî, ca dintr-o cutie a Pandorei, toate relele ce pervertește și desfi-gurează ființa umană. Este o altă mare lecție a antichității grecești pentru omul modern (dialog, discuție liberă, schimb de idei, toleranță și respect pentru ideile altora), uitată ori de cite ori acest drept a fost considerat de ortodoxia religioasă ca o *erezie*, care „trebuie” înlăturată nu prin puterea logică a argumentelor, ci prin focul mistuitor al rugurilor și chiar prin riurile de sînge ale războaielor religioase.

Între toleranța maximă, care șterge orice hotăr între adevăr și eroare, și exclusivismul fanatic, care se crede mai presus de orice eroare, lumea modernă a redescoperit că adevărul nu poate fi aflat decît dacă și eroarea e posibilă. Este dialectica fecundă a științei, a progresului cunoașterii”.

Al. Tănase

Fenomenul Sadoveanu

A CÎȘTIGAT audiență meritată opinia că adevăratele capodopere sadoveniene se află printre creațiile sale scrise începând cu anul 1928, cînd a apărut *Hanu-Ancuței*. Această nu înseamnă însă deloc că printre scrierile operei sale anterioare, care ocupă nu mai puțin decît spațiul unui sfert de veac, nu ar exista creații de valoare extraordinară, schițe (mă gîndesc, de pildă, la *Un țipet*), povestiri, mici romane, care toate consacră un scriitor excepțional. De aceea, tocmai, marii critici ai vremii l-au primit cu atîta entuziasm înțelegeri. Maioreșcu îl urmărea pe Sadoveanu cu mare plăcere, în „Sămănătorul”, umblînd cu schițele Moartei și Ceașuri de pace în mapă pentru a le citi invitațiilor săi din salonul casei din strada Mercur sau la seratele pe care le frecventa. L-a invitat pe tinărul scriitor în casa sa, a purtat cu el lungi convorbiri și a alcătuit referatul care avea să-i aducă rinviul premiu academic. Iar aprecierile favorabile ale lui Maioreșcu echivalau cu o consacrare. Tot atît de entuziaști, pe drept, vor fi N. Iorga și G. Ibrăileanu, Lovinescu și Chendi. Chiar incidentul Sanielevici, din 1905, i-a consolidat — prin reacție — prestigiul.

Ar fi nedrept să se spună că această excelentă primire l-a lăsat indiferent pe scriitor. A relatat-o, în 1944, în *Anii de ucenicie*, cu emoție încă neștersă. Dar îl interesa puțin sau deloc atunci, în anii debutului, strădania unor critici de a-l anexa unor curente („sămănătorism, poporanism”). Prozatorul avea despre creația sa opinii independente și nu afiliera la programe îl preocupă. Scria în spiritul unei demofili organice, ceea ce va îngădui trecerea firească de la „Sămănătorul” la „Viața Românească”, și a unei concepții proprii despre artă și rosturile ei. Încă în februarie 1901 îi scria prietenului Enric Furtună: „Să-ți spun: degeaba hirie toți în toate părțile tendință și netendință... Nu, artistul e impresionat de ceva și scrie: tendința reiese. Cel care caută și vrea să facă anume marfă tendențioasă, de vinzare, nu-i artist, pur și simplu.” (*Corespondența debutului*, Ed. Minerva, 1977, p. 78). Și în septembrie din același an: „Împărțirea pe școli: naturalist, romantic — fleac! Artistul vede lucrurile și le zugrăvește, cu cit va vedea mai bine, cu atît va fi artist mai bun. Poți scrie fapte vechi, poți scrie fapte din vremea de față — caracterul înainte de toate. Și pentru noi (noi sîntem într-o stare de-

osebită), limba, și pentru că sîntem într-o stare ciudată, caracterul național.” (Idem p. 110). Scria liniștit și așezat în Făltioeni, așteptînd, fără zor, „să se adune în volum”. Dar, deocamdată, nu se grăbea. În februarie 1903 îi scria aceluiași Enric Furtună: „De multe ori mă gîndesc să string zece volume și pe urmă să izbucnesc” (Idem, p. 136). Și-a modificat planul. Dar nu prea mult. În 1904 publică patru volume (*Povestiri*, *Șoimii*, *Dureri înăbușite*, *Crîșma lui moș Precu*), Iorga definind acel an literar a fi „anul Sadoveanu”. În 1905 publică alte trei volume. În 1906 încă două, în 1907 — trei volume. Planul său căpăta deci viață. În vreo doi ani ieșise în lume cu vreo zece volume, impresionînd puternic lumea literară. Ion Bianu scria în raportul academic pentru premierea *Povestirilor*: „...Scrierile lui au năvălit cu atîta putere de număr și cu atîta superioritate de calitate, încît au cuprins deodată tot terenul: părea că numai pentru ele era loc și că numai ele erau de citit peste tot locul.” Iar Iorga adăuga în 1905: „...pare că-ți închipui că ar putea scrie cite patru cărți pe un timp de o sută de ani, rămînînd la capăt tot tîhăr.” Cum se vede, „izbucnirea” lui Sadoveanu (din timp pregătită) nu s-a impus numai prin număr și masivitate ci, înainte de toate, prin marele talent și neistovita autenticitate. Era considerat de avizați și publicul mare un „fenomen”.

Scriitorul, bucurîndu-se de ispravă și de recunoaștere, era decis de acum să trăiască, asemenea unui profesionist, din arta strădaniilor sale. Ce-i drept, a avut parte de mici slujbe pasagere. Dar nu prea se sînchisea de ele, vîzîndu-și, imperturbabil, de scrisul său. În 1906 era, de pildă, funcționar la „Casa Școalelor”, avînd de copiat plictoasele recipise. Le abandona cu lehamite, șefii lui îngăduindu-i să scrie, la masa lui, literatură. Așa și aici s-au născut bucițele, cele mai multe, din volumul *Povestirile căprului Gheorghiță*. Ba chiar ministrul școlilor, Spiru Haret, i-a premiat cu 700 de lei (cît reprezenta, atunci, leaful lunară a unui profesor universitar) primele povestiri ale acestui volum publicate în „Sămănătorul”. Era stimat, iubit și apreciat peste tot. Dar nu își pierduse capul. Avea țelul lui, clar și bine conceput încă din septembrie 1901, cînd i se împărțea aceluiași Enric Furtună: „Mi s-au lămurit așa de bine gîndurile și atît de limpede privesc în viitor! Știu ce trebuie să fac, vîd direcția pe care trebuie s-o iau în literatură, și-atîta”. Izbucnise să spargă indiferența publicului, privind acum senin la cele ce vor veni. Încă din aprilie 1904 i se mărturisise amintitului prieten: „Să-ți spun că niciodată în vi-surile mele asupra viitorului nu mi-am închipuit că voi avea la București un succes așa de grabnic. Și mai ales nu mi-am închipuit că în 6 luni literatura îmi va aduce un venit de 1500 lei. La noi, cel puțin, aceasta e ceva neauzit”. (Idem, p. 163). A fost, probabil, cel dintîi scriitor român care și-a pus în gînd să trăiască exclusiv din truda sa literară. Și a izbîndit deplin. Sigur că pentru asta a acceptat și comenzi care îl reprezentă mai puțin, cum e, de pildă, *Comoara dorobanțului* (elaborată la solicitarea Societății „Steaua”) sau, chiar, *Povestiri de sărbători*. Dar nici în aceste cazuri nu cobora dincolo de o anume ștachetă a

calității iar acceptarea acestor solicitări urmărea înalte comandamente, foarte scumpe scriitorului, care priveau necesitatea educării și luminării poporului prin lectură. Oricum, nu în astfel de scrieri, să nu ne sfîim să le numim ocazionale, trebuie căutată marea artă sadoveniană, rotundă și bogată în împlinirile ei.

E DIȚIA de Opere ale marelui prozator, inaugurată la Editura Minerva, în 1981, de Cornel Simionescu, ajutat perfect de Fănuș Băileșteanu, a ajuns, la sfîrșitul lui 1986, la al treilea volum*). Cînd a apărut, în noiembrie 1985, al doilea volum, unui comentator (am fost și eu printre ei) se arătau încă îngrijorați de ritmul prea lent al apariției acestei foarte importante ediții, întrebîndu-se, neliniștiți, despre destinul ei. Parcă pentru a răspunde acestor îngrijorări motivate, editorii și editura s-au grăbit să publice, imediat, la numai un an distanță, un nou volum, vestindu-ne că următorul se află în faze înaintate de pregătire. Sîntem incredințați a afla aici nu un răspuns de complăzintă ci o angajare în deplină temeinicie. Etapa, dibuitoare, a oricărui început dificil a fost, credem, depășită și s-a intrat în aceea a consolidării bine ritmate. Așadar, dacă ne sînt îngăduite calcule de perspectivă, în aproximativ un sfert de veac ediția critică Sadoveanu se va fi încheiat. Nu e puțin lucru (deși termenul pare îndelungat), ținînd seama de dificultățile — enorme — ale unei ediții de o asemenea anvergură. Lectura atentă a textelor și a aparatului critic ce însoțește cele trei volume pînă acum aparute mărturisește cîtă muncă, migală și devotament, cîtă cunoaștere și profesionalitate au fost investite aici. La noi, am mai spus-o, munca aceasta e una efectivă de eroism și nu poate fi, cu oricît ar fi recompensată, răsplătită cu adevărat.

Acest al treilea volum al ediției cuprinde scrieri din 1905—1906. Aflăm astfel aici *Povestiri din război*, *Comoara dorobanțului*, *Floare oțilită*, *Amintirile căprului Gheorghiță*, *Povestiri de sărbători*. Cum se vede, un sumar inegal ca însemnătate literară. Dar e indiscutabil că nici una dintre aceste scrieri nu poate fi ocolită într-o ediție critică, ce cuprinde opera integrală a scriitorului. La vremea ei, ediția de Opere, ESPLA din 1951 (luînd numai data ei inaugurală) alcătuită de autor și-a îngăduit să procedeze selectiv, neincluzînd în sumar, de pildă, volumul *Comoara dorobanțului*. (În referatul editurii, reproduc fragmentar în comentarii, se spune că scrierea e „o apologie” a închiaburirii”). În ediția Cornel Simionescu această scriere uitată e, cum se și cuvenea, republicată acum, prima oară după aproape patru decenii. Sînt, în sumarul acestui volum al ediției, și unele redistribuirii de materie. Astfel, *Povestiri de sărbători* nu reproduc sumarul ediției princeps din 1906 (în colecția „Biblioteca pentru toți”) și aceasta pen-

tru că acolo sumarul cuprindea șase reditări, șapte reluări din „Albina” și numai două scrieri inedite. Cum celelalte au fost publicate în cadrul volumelor inițiale, firesc era ca, acum, ediția de la Minerva să rețină numai cele două inedite. (Așa a procedat, dealtfel, ni se precizează, și autorul la alcătuirea sumarului pentru ediția Opere — ESPLA). Și, în acest caz, procedeul autorului trebuia urmat. Dintre cele două istorioare reținute (*Într-un colț de țară* și *Moartea lui Ștefan cel Mare*), cea din urmă vestește în nuce viitorul roman *Frații Jderi*. Am adăuga că principiul distribuirii materiei în volume, anunțat în nota ediției la volumul întâi, e atent și riguros respectat. Nu am avut a constata în cele trei volume nici un indiciu al inconsecvenței, nici o abatere de la regulă, totul semnă-lînd certitudine și siguranță. Năucitoare efectiv sînt, și aici, variantele (greul și examenul de calitate, întotdeauna, al unei ediții critice). Iar în cazul operei lui Sadoveanu orice modificare de text, orice variantă fonetică trebuie transcrisă. Pentru că, dacă în alte cazuri, arătate, excesul de variante e inutil și păgubitor, aici, la un mare creator de limbă, orice variantă trebuie necondiționat consemnată. Am găsit uneori menționate, cu siglele anunțate, cite-12 variante ale cite unui cuvînt sau sintagmă dintr-o povestire, în funcție de textul de bază (ed. ESPLA 1954) considerate a fi ceea ce editorii numesc „varianțe succesive și productive”. Și ele sînt urmărite, epuizant și chinuitor, pe fiecare pagină și rînd ale unui text.

Cît privește acuratețea filologică a textului, ea este (am făcut obișnuita corelațiune prin sondaj) impecabilă. Ce-i drept, dificultatea nu era prea mare, ținînd seama că ediția luată ca text de bază este, cum se știe, bine pusă la punct sub raport filologic și, uneori, chiar după normele ortografice și azi în vigoare. Dar veghea la corectitudinea unei reproducții de text e întotdeauna o treabă importantă. Bine gîdite și elaborate sînt și comentariile propriu-zise (operație la care Cornel Simionescu s-a bucurat de asocierea competentă a lui Fănuș Băileșteanu), care reconstituie, cu justă măsură, tot ceea ce este necesar de știut (date despre geneza operei, locul și data apariției, a reeditărilor, receptarea critică în epocă și, strict selectiv, de după aceea). E, am spune, în toate alcătuirile acestui aparat critic o rezonabilă cum-pănă între exhaustiv (unde e necesar) și ceea ce e cu adevărat demn de reținut și consemnat. Utilă și convingătoare e „Schița biografică” (de astă dată pentru anul 1905), cu care deschide Cornel Simionescu fiecare volum al ediției. Excentric ni s-a părut, și de astă dată, complicatul corpus de indici (20 la număr) de care nu cred că se va folosi cineva vreodată. Dar la atîta muncă eroică o extravaganță este, cumva, scuizabilă. Mai puțin scuizabilă e însă transcrierea incorectă a titlului revistei „Sămănătorul” în „Semănătorul” (și pentru anii 1904—1906), cînd e știut că din septembrie 1902 (nr. 27), redactorii au operat o modificare în denumirea, optînd definitiv pentru „Sămănătorul”.

Z. Ornea

CALENDAR

În februarie

● 1 FEBRUARIE. S-au născut: Niculae Gane (1838), Vasile Netea (1912), I. M. Ștefan (1922), Lia Crișan (1923), Nicolae Breban (1934). Au murit: Ion Șugariu (1945), N. D. Cocea (1949).

● 2 FEBRUARIE. A apărut primul număr din „Bilete de papagal”, publicatiie editată de Tudor Arghezi (1928). S-au născut: C. Rădulescu-Motru (1868), Ion Gh. Pană (1914), Nicolae Tașomir (1914).

● 3 FEBRUARIE. S-au născut: Dora D'Istria (Elena Ghica) (1828), Sergiu Filerot (1921), Ana Măscă-Chirilă (1938), Petre Anghel (1944). A murit Ionel Teodoreanu (1954).

● 4 FEBRUARIE. S-au născut: Vasile Cărlova (1809), N. Ladmiss Andreescu (1907), Gheorghe Dumbrăveanu (1924), Simion Mioc (1931), Petre Vărlan (1934).

● 5 FEBRUARIE. S-au născut: Alexandru Baci (1916), Irina Eliade (1920), Hristu Căndrovecu (1928), Virgil Ardeleanu (1932), Ana Barbu (1936).

● 6 FEBRUARIE. S-au născut: Theodor Aaron (1803), Stelian Cucu

(1904), Geo Bogza (1908), Gabriel Tepelea (1916). A murit Vasile Uscătescu (1961).

● 7 FEBRUARIE. S-au născut: Dinicu Golescu (1777), Dan Hăulică (1932), Florin Mugur (1934), Adela Popescu-Muntean (1936).

● 8 FEBRUARIE. A murit Alexandru Al. Philippide (1979).

● 9 FEBRUARIE. S-au născut: Mircea Vulcănescu (1904), Cicerone Theodorescu (1908), Teodor Balș (1924), Tompa István (1934).

● 10 FEBRUARIE. S-au născut: Haralambie Tugui (1916), Constantin Vonghizas (1923), Mihail Dușescu (1941). A murit Vasile Gherasim (1933).

● 11 FEBRUARIE. S-au născut: Pericle Martinescu (1911), Paul Alexandru Georgescu (1914), Maria Rovau (1919), Margareta Bărbuță (1922), Radu Dumitru (1937). A murit Emilia Maioreșcu-Humpel (1918).

● 12 FEBRUARIE. S-au născut: I. O. Suceveanu (1905), Valeriu Gorunescu (1922), Banu Rădulescu (1924), Tudor George (1926).

● 13 FEBRUARIE. S-au născut: Șerban Nedelcu (1911), Aurel Covaci (1932). A murit Grigore Hagiu (1985).

● 14 FEBRUARIE. S-au născut: Const. T. Stoika (1892), Ion Călugăru (1902), Dragoș Vrâncanu (1907), Vințilă Ornar (1927), Radu Cărneci (1928), Gheorghe Achifei (1931), Anca Balaci (1932), Doina Sălăjan (1936), Damian

Necula (1937), Mihail Gramatopol (1937), Mihail Cantuniari (1945).

● 15 FEBRUARIE. S-au născut: Titu Maioreșcu (1840), Paul Daniel (1910), Lucian Emandi (1920), V. Em. Galan (1921), Petre Solomon (1923), Petre Stoica (1931), Florica Mitroi (1944).

● 16 FEBRUARIE. S-a născut Corina Cristea (1938). A murit Victor Tornyopol (1985).

● 17 FEBRUARIE. S-a născut Octavian Doclin (1950). Au murit: Elena Văcărescu (1947), Miron Radu Paraschivescu (1971), Cicerone Theodorescu (1974).

● 18 FEBRUARIE. S-au născut: Barbu Alexandru Emandi (1906), Radu Albala (1924). A murit Mircea Grigorescu (1976).

● 19 FEBRUARIE. S-au născut: Miron Costin (1633), Artur Gorovei (1864), Ana Carlianu (1908), Paul Cortez (1922), Ion Petrache (1924), Marin Soreescu (1936), Constantin Teodor Ciobanu (1939), Mircea Radu Iacoban (1940), Ioan Evu (1953).

● 20 FEBRUARIE. S-au născut: Emanoil Ciomac (1890), Eugen Barbu (1924), Mircea Malița (1927), Doina Ciurea (1938), Lucia Olaru-Nenati (1949). Au murit: Theodor Cornel (1911), Nicolae Ballag (1975).

● 21 FEBRUARIE. S-au născut: Timotei Cipariu (1805), Claudia Millian

(1887), Adelina Laerte-Cârdei (1901), George Timcu (1939).

● 22 FEBRUARIE. S-au născut: Grigore Alexandrescu (1810), Tudor Mușatescu (1903), B. Jordan (1903), Eduard Jurist (1928).

● 23 FEBRUARIE. S-au născut: Mihail Săulescu (1883), Tudor Mănescu (1892). A murit Florin Iordăchescu (1976).

● 24 FEBRUARIE. S-au născut: Stelian Păun (1913), Ovidiu Cotruș (1926), Valentin Berbecaru (1927), Horia Bădescu (1943).

● 25 FEBRUARIE. S-au născut: Iosif Cassian-Mătăsaru (1896), N. I. Popa (1897), Al. Tudor-Miu (1901), Eta Boeriu (1923), Benkô Samu (1928), Corneliu Buzinschi (1937), Virgil Duda (1939). A murit Al. Duiliu Zamfirescu (1968).

● 26 FEBRUARIE. S-au născut: B. P. Hasdeu (1838), Anavi Adam (1906), Constantin Papastate (1907), Valeria Victoria Ciobanu (1948), Viorel Sâmpetean (1953).

● 27 FEBRUARIE. Au murit: A. D. Xenopol (1920), Salamon Ernő (1943), Al. Marcu (1955), Eugen Constant (1975), Mihail Drumeș (1982).

● 28 FEBRUARIE. S-au născut: Gheorghe Șineai (1754), Ovidiu Constantinescu (1914), Elena Gronov-Rostinescu (1944). Au murit: Costache Bălăcescu (1880), A. T. Laurian (1881), Grigore Grădișteanu (1893), Ioan Ivanov (1903), C. Săteanu (1949).

Misterioasa limpezie

MI SE ÎNTÂMPLĂ să trec uneori printr-un parc din Capitală în care, la un loc cu tot felul de jocuri pentru copii, au fost montate și câteva oglinzi convexe și concave, ca acelea nelipsite din bilciurile de pe vremuri. În copilărie mă amuzam teribil să-mi contemplan imaginea caraghioasă reflectată în ele. Între timp am citit cartea lui Jurgis Baltrušaitis și am aflat că tradiția groteștilor deformări speculative urcă până la antichitate. Pliniu evocă bunăoară „monstruoasele oglinzi” conservate în templul din Smirna. De privit însă, nu mă mai pot privi în astfel de oglinzi fără un sentiment de anxietate. Pe cele din parc le ocolesc cu grijă. În sinea mea, am clasat fenomenul într-o categorie estetică și morală cu care nu mă impac, deși nu-i neg, firește, eficacitatea.

Cînd Ana Blandiana și-a strîns, acum trei ani, tabletele din „România literară” într-un volum cu titlul **Coridoare de oglinzi**, mi-am pus, comentîndu-l, întrebarea ce legătură poate exista între aceste tablete („atît de pline de bunul simț al realității”, cum le consideram) și respectivele oglinzi de la bilciuri. Autoarea a interpretat întrebarea mea drept o obiecție (era o simplă nedumerire) și mi-a răspuns, fără să mă numească, într-o tabletă de peste cîteva săptămîni intitulată **Această sintagmă**, pe care o regăsesem culeasă acum în **Autoportret cu palimpsest** (Editura Eminescu). „Mi s-a reproșat atît de des prea marea transparență a paginilor mele, lipsa mea de ambiguitate și de ermetism — scrie poeta — încît sînt aproape încîntată de reproșurile neclarității, de faptul că trebuie să mă explic”. Din nefericire, spațiul nu-mi permite să reproduc foarte frumoasa explicație, așa încît va trebui s-o rezum. Un coridor de oglinzi înseamnă pentru poeta mai multe lucruri : o reverberație infinită a imaginilor și un loc geometric al propriilor reprezentări ;

Ana Blandiana, **Autoportret cu palimpsest**, Editura Eminescu, 1986

un mod de a descoperi lumea și o metaforă a lirismului. În încheiere, ea spune : „Coridorul de oglinzi este simbolul, profund autocritic, al incapacității de a vedea ceea ce există cu adevărat (dar există oare într-adevăr ?); pentru că întotdeauna ochiul care vede este mai important decît peisajul văzut. Coridorul de oglinzi reflectă la nesfîrșit numai pe cel ce-l străbate, indiferent cît de perfect paraleli i-ar fi pereții și oricît de nedeformator i-ar fi luciul. Aș fi vrut ca această sintagmă să transmită nu numai conștiința mea că nu pot trece dincolo de zidul ogînditor, dar și nostalgia mea nesigură și justițiară după lumea obiectivă pe care o ascunde.”

Din acest incident polemic nu pot trage decît o singură concluzie și anume că Ana Blandiana și cu mine nu atribuim nici același sens, nici, mai cu seamă, aceleași conotații coridorului de oglinzi ; dacă nu cumva, abia, explicîndu-se, poeta a devenit pe deplin conștientă de înțelesurile metaforei din titlul cărții ei. Pentru mine respectiva metaforă rămîne atașată pe de-a-ntreagul de „abuzuri, erori și înșelăciuni”, cum spune Baltrušaitis descriînd fenomenul, în timp ce pentru Ana Blandiana acest **face à face** al oglinzilor închide un spațiu numai pe jumătate mincinos, ceea ce-i permite să se instituie într-o analogie pentru jocul dintre realitate și fantezie, dintre cunoașterea și ascunderea lumii în orice operă de artă. Un nume îmi vine imediat în minte : Borges. Cine altul dacă nu autorul **Bibliotecii Babel** ar trebui recunoscut în acest joc și în sculptoarea ingeniozitate pe care o presupune ?

Aceasta fiind zise, aș putea considera încheiată discuția, dacă n-aș fi imboldit de însăși concluzia pe care am tras-o să mă întreb mai departe ce raport spiritual profund ar putea să existe între „fictiunile” Anei Blandiana și acelea ale lui Borges ? Participă ele la același mod de a interpreta lucrurile și, în ultimă instanță, literatura ? Am fi în stare să descoperim în prozele și eseurile Anei Blandiana măcar o parte din atribuțiile puse de Ernesto Sábato bunăoară pe

seama celor ale lui Borges : disponibilitatea, ludicul, sofisticarea, estetismul ? „El nu caută adevărul, ci discută pentru simpla plăcere mentală a discuției... Este atras de ceea ce este mobil, bipolar — joc de șah — în inteligență”, susține Sábato (**Cei doi Borges, în Antologia criticii literare hispano-americane**). Dacă aș răspunde afirmativ la aceste chestiuni ar însemna să retrag tot ce am scris vreodată despre Ana Blandiana, inclusiv despre **Coridoare de oglinzi**. Să-mi fie iertat că mă citez : „Foarte rar poeta își îngăduie, în scurte vacanțe ale spiritului, să arunce o privire jucăușă asupra unor lucruri nu de primă importanță... La capătul tabletelor ei e aproape totdeauna o morală. Genul proximal al multora este fabula... Poeta nu se joacă în aceste pagini (cum nu se joacă nici în poezii). Zimbește rareori, e mai degrabă preocupată, serioasă, emoționată, tracasată sau zguduită. Gravitatea ei este, ce-i drept, grațioasă, însă nu complice ; puterea de seducție a ideilor nu constă în a face cititorului cu ochiul, iar responsabilitatea își refuză orice ingeniozitate, în afară de aceea stilistică...” („România literară”, 41, 1984). Nu, hotărît lucru, nu pot accepta definiția pe care, prin intermediul oglinzilor cu pricina, autoarea o dă propriei literaturi ; cu excepția cazului (și încă !) în care am admite că ea dorește ca accentul definiției să fie extrem de autocritic (cum și indică la sfîrșitul tabletei citate mai sus), marcînd indeosebi conștiința limitelor proprii, a unei subiectivități exagerate, și nostalgia după o obiectivitate de neatîns.

INSĂ mă grăbesc să spun că tabletele nu merită acest sever tratament, fiind pe cît de personale ca expresie, pe atît de lucide ca atitudine. Emoțiile poetei sînt totdeauna inteligente, dacă pot asocia acești termeni. Se observă numaidecît cît de dezagreabil i s-ar părea să fie surprinsă în clipe de orbire sau de transă. Chiar dacă i se întîmplă mai des să fie sentimentă decît ironică, știe să privească lucrurile în față și să rămînă cîntîtă cu

sine. N-are ipocrizia de a-și ascunde defectele, slăbiciunile sau ratările, dar nici vanitatea de a face din ele niște însușiri. Luînd totul în serios, poate greși prin patetism sau emfază ; nu însă prin bagatelizare. Tabletele nu sînt niciodată strict vorbind confesive, deși mai totdeauna punctul lor de pornire este autobiografic. Introspecției, cită este, îi este preferată analiza de idei. Opinile și gusturile nu ne sînt de obicei înfățișate ca niște capricii, dar ca niște atitudini care pot fi (și sînt) motivate intelectual. Oricît ar fi de personale unele din aceste mărturisiri, ele ne rețin prin nota de generalitate la care autoarea le ridică. Ce poate fi mai personal decît răspunsul la întrebarea „Cum am devenit poet ? Și totuși ! „Pentru că am înțeles devreme că scriitor nu este cel ce scrie, ci cel care se exprimă determinînd obligația de a exista pentru a fi exprimată. Sînt ca un caler de lîină care există numai în măsura în care este tors”. Intimitatea este neconținut eludată, trîsformată în preț pentru constatări valabile în abstract. Plecînd de la mărturisirea că memoră a fi esfe foarte fragilă, deși a făcut adesea apel la ea, încît ar putea fi considerată „un scriitor al memoriei”, Ana Blandiana adaugă o precizare care mută dintr-o dată discuția din planul intim în acela public : „Pornesc de la o nuanță evocatoare, de la o senzație sau un stop-cadru, de la o priveliște sau un sunet, și refac — asemenea lui Cuvier — dintr-un os înreg mamutul amintirii, îl refac creîndu-l, adăugînd, creîndu-mă pe mine odată cu el. Ciudat e că — sînt sigură — forma obținută în felul acesta, întreagă, este ca un vas antic refăcut din gips alb în care s-au montat înfime cioburi găsite și care reproduce — cu o exactitate dedusă din chiar curbura savantă a cioburilor — forma, silueta vasului dispărut. Pațina mea este, astfel, aducere aminte derivată după legile pierdutei memorii și, în același timp, literatură de ficțiune, așa cum vasul refăcut în muzeu este o amintire și o sculptură în același timp.” Acest amestec de mărturisire și de opinie intelectuală, de sinceritate și de impersnalitate, de exclamație și de judecată face în definitiv originalitatea și farmecul tuturor tabletelor Anei Blandiana.

Ele par spontane, directe, simple, ca niște specii ale publicisticii ce sînt, dar, la o privire mai atentă, se dovedesc elaborate cu mare grijă. Nu s-ar zice că poeta le scrie ușor, deși ritmul săptămînal al apariției (ele au fost tipărite inițial, ceea ce cititorul volumului n-are de unde afla, în paginile „României literare”) obligă la rapiditate și promptitudine. Sub firescul înfățișării, se ascunde o construcție, dacă nu savantă, oricum bine pusă la punct. Aș putea indica principalele procedee : repetarea aceluiași elemente într-o ordine diferită ; răsturnarea în final a premisei ; aminarea sau suspansul soluției etc. Stilistic, interogația retorică sau anafora sînt mijloacele cele mai frecvente. Nu știu dacă acestea sînt observabile cu ochiul liber (vreau să spun pentru cititorul obișnuit). Încîlin să cred că nu, dat fiind că autoarea izbuteste să ne captiveze (prin remarcabilul ei talent), amorfîndu-ne spiritul critic.

Volumul se intitulează, cum am văzut, **Autoportret cu palimpsest**. Ca și **Coridoare de oglinzi**, nici acest titlu nu merge, ca să zic așa, de la sine. Nu țin numai-decît să-mi atrag o nouă replică a poetei, dar mă simt obligat profesional să semnaliez faptul că titlul trebuie raportat la prima tabletă din culegere, **Palimpsest**, în care citim : „Puține noțiuni mi se par mai înfiorătoare decît aceasta și nu cred că repulsia și spaima mea vin numai din faptul că sînt eu însămi scriitor. Îmi amintesc de sentimentul de oroare pe care l-am avut în clipa în care am înțeles-o prima oară, viziunea de coșmar a miilor de călugări aplecați asupra pergamentelor acoperite cu operele antichității și răzîndu-le pentru a așterne pe ele adevăruri noi, uneori de sens contrar.” Cum ar trebui, în lumina acestei definiții, să interpretăm titlul ? Să credem că autoportretul poetei, așa cum rezultă din însumarea tabletelor, e departe de a fi limpede și net, ci, din contra, că există sub stratul de deasupra altele, șterse și date uitării ? Sau că noi, cei care citim tabletele, proiectăm în ele alt portret decît acela de care autoarea însăși e răspunzătoare și care se așterne peste cel dintîi ca textele medievale peste acelea antice ? Sau că autoportretul ar trebui evaluat în perspectiva viitorului, în ipoteza că palimpsestul e regula de fier a călătoriei tuturor operelor prin timp ? Oricum ar fi, ceva nu-mi iese la socoteală : de ce noțiunea însăși de palimpsest apare poetei, în aceste condiții, atît de înfiorătoare ? Pun punct aici, citînd-o pe Ana Blandiana : „De fapt, am fost întotdeauna convinsă că nu există nimic mai misterios decît limpeziea.”

Et pour cause !

Laurențiu Ulici

Nicolae Manolescu

Aserțiuni... apodictice

— o paranteză —

CELE trei promoții ale generației postbelice (autori născuți în intervalul 1930—1955, cu cîteva excepții într-o parte sau alta) — promoțiile 60, 70 și 80, cum le-am numit — acoperă, practic, mai bine de trei pătrimi din spațiul literar activ al deceniului nouă. Diferențele de mentalitate, de poetică sau de interese dintre promoții joacă rolul de dinamizator al realității literare, nu singurul, firește, dar, cel puțin în ordinea efectelor imediate, cel mai însemnat. Problema fundamentală a primei promoții a fost recuperarea imperativului moral îngemănată cu restituirea regimului estetic al literaturii ; a promoției mediane — întărirea condiției morale și diversificarea literarității, inclusiv prin sincronizare efectivă ; a promoției ultime : reconstituirea în sens invers a traseului imaginii literare, dinspre ficțiune spre realitate, dublată de revizuirea generală a retoricii poeziei și prozei. Purtătorul de cuvînt avant la lettre al generației, principiul ei moral : Nicolae Labiș. Promotorii exemplari ai principalelor tendințe dinlăuntrul promoțiilor : Nichita Stănescu și D.R. Popescu, pentru promoția 60, Mircea Dinescu și Eugen Uricaru, pentru promoția 70, Mircea Cărtărescu și Mircea Nedelciu pentru promoția 80. Deși avem a face cu o singură generație, în accepțiunea din biologie a termenului, diferențele dintre entitățile ei succesive sînt, din toate punctele de vedere, atît de marcate încît au impus subîmpărțirea în „promoții” care, la rîndu-i, în ciuda acoperirii semantice și a esenței firești rămîne, în aparență, un artificiu critic sau istorico-literar. Termenul de promoție nu este un fel de a numi altfel ceea ce înțelegea Tudor Vianu prin „generație de creație” ci soluția terminologică (probabil imperfectă) pentru corelarea mișcărilor dinlăuntrul literaturii cu viteza timpu-

lui istoric și spiritual. Analogia cea mai potrivită acestei generații tripartite este cu poliedrele din coloana brăncușiană : unghiurile laterale ale poliedrului sînt promoțiile marginale, explozive și frapante de la distanță, locul unde se întîlnesc două romburi este al promoției mediane, implozivă și discretă ; succesiunea generațiilor în istoria de două veacuri a literaturii române respectă compoziția tripartită și așezarea în poliedre juxtapuse pe axa verticalității temporale.

Fiecare dintre cele trei promoții ale generației postbelice satisface un anumit orizont de așteptare al receptării. Raportul dintre valoare și modă este, în mare, același în interiorul promoțiilor cu diferențe de dozaj determinate de conjunctură. Axiologic vorbind, promoțiile sînt echilibrate, coeficientul marii valori fiind, în toate, influențat de legea numerelor mari. Numeric însă există o disproporție evidentă la orice încercare de sumarizare, promoția mediană fiind considerabil mai numeroasă decît promoțiile extreme. Aici un paradox : poziția unei promoții în planul vieții literare contemporane, în latura socio-administrativă a acesteia, este invers proporțională cu numărul componentilor ei. În evoluția estetică a beletristicii contemporane contribuțiile promoțiilor sînt comparabile, tot astfel aportul lor la o eventuală definire strict literară a generației pe care o compun. Din alte unghiuri de vedere orice încercare de definire unitară a generației riscă să fie contrazisă, într-un punct sau altul, de realitatea uneia sau alteia dintre promoții. Chiar în condițiile unui ideal comun (oricum o prezumție), drumurile care duc spre el sînt neasemănătoare de la o promoție la alta, partea bună în această poveste fiind că se elimină monotonia din repetiție iar partea rea că varia-

tea de drumuri n-are deasupra aceeași boltă instelată, de unde posibilitatea nefastă a învîrtirii în cerc sau în giruetă. Însemnele de temperament ale promoțiilor : entuziasmul (60), răbdarea (70) și volubilitatea (80), luate la un loc nu dau specificul temperamental al generației ; acesta poate fi aflat prin raportarea celor trei însemne particulare la meandrele psihologiei sociale postbelice. Calitatea de „martor al timpului său” conferă scriitorului (a conferit întotdeauna) o responsabilitate morală, recognoscibilă în toate promoțiile dar inegal distribuită înlăuntrul unei promoții și între promoții. Deși abaterea de la legea morală este, cînd este, strict individuală, răspunderea de producerea și efectele ei este a tuturor membrilor generației indiferent cărei promoții îi aparține cel ce se abate. Valoarea opereii nu se invocă drept circumstanță atenuantă pentru o culpă morală după cum nici virtutea morală nu compensează absența valorii opereii. În această privință trebuie să recunoaștem că nu există unitate de vederi între toți componenții promoțiilor. Sentimentul de generație e mai activ la promoțiile extreme decît la promoția mediană. Spiritul critic real precum și toleranța literară (nu e nici un paradox aici) sînt mai pronunțate în promoția mediană. Tacticii expansiunii cu eficacitate imediată, ușor sesizabilă la marginile generației, îi corespunde, la mijlocul ei, strategia așteptării temeinice. O Istorie a literaturii contemporane ar putea dovedi că între toate aceste amănunte privind starea promoțiilor și operele prin care întreaga generație își va ocupa locul ce i se cuvine în istoria completă a literaturii române există o ineludabilă, chiar dacă nu întotdeauna fățișă, legătură.

Specializare în diletantism

ÎN colecția „Contemporanul nostru” a Editurii Albatros a apărut lucrarea Anei-Maria Boariu despre Constantin Negruzzi, **Noi epistole către prieteni** (*). Formula obișnuită până acum a volumelor — analize critice însoțite de ample citate ilustrative — este supusă unor fanteziste modificări. Autoarea își prezintă opiniile sub forma unor... epistole către diverși adresanți personali (rude, amici, profesori?), împănate cu secvențe confesive, cu evocări subiective și nostalgice. Soluția, mărturisesc, nu mi s-a părut fericită. Ea a înlesnit o lectură aproape exclusiv sentimentală, care a eliberat autoarea de servituile inerente unei interpretări critice: parcurgerea vastei bibliografii, comparațiile cu alți scriitori ai vremii, o privire teoretică asupra genurilor literare care l-au atras pe Negruzzi etc. Cartea devine un manual de conversație — nu lipsit de vioiciune, de suplețe, dar prea puțin angajat în universul

*) Ana-Maria Boariu: **Noi epistole către prieteni. Constantin Negruzzi.** Editura Albatros, colecția „Contemporanul nostru”.

istoriei literare propriu-zise. Comentariile nu au consistență analitică și impun o stare de cochetă relaxare. Epistola a 2-a intitulată „Cine sinteți dumneavoastră, Domnule Negruzzi?” imaginează un „Parnas al scriitorilor” spre care autoarea ar face o greoaie ascensiune: „S-ar părea că am ajuns. Obosită după atita urcuș, cu reportofonul pe după gât ca să mă incomodeze cit mai puțin, în mîna dreaptă cu buchetul de flori, cu stînga ținîndu-mă de cablul ținut în stîncă, urc scara de frînghie în speranța să-l întîlnesc. În sfîrșit, în fața mea se arată o poartă masivă cu ferecături. Ametită, obosită, mă uit în jos: Muntele nu se mai vede, a rămas mult în urmă. Pe frontispiciu citesc în capitale: PARNASUL SCRITORILOR. Trag de ceea ce pare a fi o sonerie și aud un clinchet sonor: Do, mi, sol! După care poarta se deschide încet și în fața mea apare, oare nu visez, o vastă grădină iar printre pomi, uriașe rafturi încărcate cu cărți. Dau să intru, dar o voce suavă mă oprește: „Cărțile dvs., vă rog”. Îi văd. Mateus, bibliotecarul șef, este cel care veghează intrarea. Eroinei îi este confiscat reportofonul, dar îi este îngăduit accesul, chiar și fără bibliografie proprie, pentru că aduce „domnului Negruzzi” un buchet de flori (busuicucul amestecat printre cereșel, cicoare, lăcrămioare, zambile, salcîm și liliac va îmbilîni rigiditatea cerberului „suav” și chiar îi va prileji vizitatorei o mică disertație despre semnificația florilor în fața imaginarului „boier Costache”).

Pe lîngă formula scrisorilor (în care apare vag prefigurat și adresantul și sint evocate întîmplări comune), pe lîngă dialogul fantezist cu Negruzzi mai găsim printre procedeele critice ale cărții: un interviu cu istoricul Dinu Giurescu, o conversație în proverbe între Negruzzi și Anton Pann (montaj din operele celor doi), amintirea unor întîlniri ale autoarei cu Lucian Blaga, citate din diverse lucrări (de foarte multe ori fără trimiteri de rigoare, introduse fie prin „am citit undeva

că...”, „cineva e de părere că...”, „un critic se întreabă dacă...”, fie pur și simplu beneficiind de ghilimele, dar lăsate într-un pașnic anonimat). În dezvoltarea textului pătrund, pe lîngă informațiile necesare, comentarii fără sens, apropieri nejustificate (Negruzzi-Zarifopol!) și, în final, nu poți desprinde firul demonstrației. Portretul „contemporanului nostru” rămîne pictat într-un impecabil stil kitsch. Este consultat, ca să zic așa, în acel Parnas, interviuat, somat să se explice biografic și să-și explice bibliografia. Iată cum vorbește Constantin Negruzzi: „Ia spune-mi, ducă, de ce-ți place **Toderică**, o localizare, ba chiar un plagiat după **Mérimée**, cum a scris **Nădejde** mai tîrziu?” Iată cum conversează autoarea cu scriitorul: „Domnule Negruzzi, îi spun, vă mulțumesc mult pentru discuția aceasta. Aș mai avea o singură întrebare. S-a vorbit de faptul că sunteți un „deschizător de drumuri în literatura română”. „Că ați pus bazele diferitelor genuri literare” ș.c.l. Dvs., prin ce vă considerați modern — prin adaptare și sincronizare continuă la „spiritul timpului”, cum afirmă un foarte învățat critic, (îl știu, ducă, e **Adrian Marino**, tot moldovean de origine) deci prin aceasta sau mai ales ca act spiritual care presupune „mobilitatea, transformarea continuă a conceptelor estetice... reînnoirea neîntrepută a mijloacelor literare...” și tac, interzisă, căci bunul și afaibilul meu amfizion ride, ride cu acea „joyeuseté” de care pomenea **Călinescu**. Apoi: „Ducă, mata ești mare smecheră, fie-mi iertată vorba proastă. Păi vrei să-ți scriu eu cartea? Așa-i că scrii o carte și m-ai picilit cu buchetul acela, altminteri frumos?” Așa-i, șoptesc, coplesită. Dar dacă nu iese cîștită, vorba lui **Mateus**, tot ce pot să fac este să n-o public. Vă promit, domnule Negruzzi.”

Dar să revin la observația cea mai gravă pe care o pot aduce autoarei: după parcurgerea integrală a volumului nu-mi este clară ideea esențială a

construcției sale epico-critice sau critico-epice. Ceea ce Ana-Maria Boariu pune pe ultima copertă ca teză a lucrării sale (un fragment dintr-o epistolă) vine în contradicție cu ceea ce descoperise cu mijloace intuitive în textul propriu-zis. „Noile epistole...” subliniază cu superioritate clișeele romantice sau clasiciste ale operei scriitorului moldovean și totodată calitatea lui de a prinde realul social. Nu este o observație originală, dar o analiză în plus, să zicem, nu strică. Negruzzi este admirat pentru moralismul său de tip clasic, pentru portretistica lui realistă și ironizant (chiar cu ușoare vulgarități de ton) pentru schemele romantice ale epicii sale erotice (sugestiv este doar felul în care autoarea vede prefigurându-se în **Zoe** sau în **O alergare de cai** (**Scaica**) personajele caragialești). Nimic nou sub soare.

Nu se înțelege pînă la urmă prin ce este modern Negruzzi, întrebare care pare că o preocupă pe Ana-Maria Boariu de vreme ce i-o pune chiar domnului d.n Parnas.

Dacă nu rămînem cu vreo idee nouă despre Negruzzi, rămînem în schimb cu o imagine a lui de operetă. Textul este evident o improvizație, autoarea nu are o gîndire critică bine formulată, se grăbește să-și noteze cele mai derizorii observații fără sentimentul că o carte este un edificiu riguros (chiar dacă nu neapărat cu o arhitectură schematică și greoaie), nu posedă un limbaj critic („cultura mea e ca șvațterul”, recunoaște ea în fața imaginarului Negruzzi, doi critici literari „îi dau apă la moară”, lectura unui pasaj o face să exclame ironic: „să dăm clișeele ce e al clișeeilor!”). Onestitatea o determină să se declare o „diletantă”, mai exact „specializată în propriul diletantism” și în aceste condiții ar trebui ca și judecata noastră să aibă o oarecare îngăduință. Eu, îmi cer scuze, nu am avut-o. Critica și istoria literară presupun în primul rînd profesionalism.

Dana Dumitriu

VITRINA

■ **ION VLAD — Pavel Dan. Zborul frînt al unui destin** (Editura Dacia). Monografie a prozatorului ardelean, mizind deopotrivă pe valoarea sa și pe sporul de tragism datorat morții premature. Criticul l-a mai analizat și altădată pe Pavel Dan (v. revista **Steaua**, 1957, și volumul **Lecturi constructive**, 1976). Cărtea de acum are o structură liberă, urmînd doar cu aproximație tipicurile genului. Cuprinde nouă capitole, fără titluri, purtînd motto-uri din Pavel Dan și din Blaga. În etapele preliminare ale analizei sint discutate — la modul eseistic, nu documentar — biografia (cap. 1) și bibliografia autorului (cap. 2), sint stabilite prime repere de situare, în funcție de lecturile prozatorului și de harta „ardelenescă” a prozei românești (Slavici, Rebreanu, Agărbiceanu — în cap. 3), sint adăugate noi deschideri „comparatistice” (Sadoveanu, Bleher, Mircea Eliade, Sebastian, Holban, expresionismul) și sint parcurse „proiectele” lui Pavel Dan (în cap. 4). Se conturează o poetică interesantă, așezată „sub semnul unei intertextualități asumate”: „arhetipuri, mituri, viziunea atropomorfa, raporturile umane, vibrație ontică și ritualica desfășurare a cosmosului se întîlnesc cu lecturi fecunde și cu apropierea unor modele decisive pentru alegerea făcută de creator” (p. 34). **Tărînismul și ardelenismul** prozatorului apar treptat — și mai puțin așteptat — ca produse ale unui „autenticism”, ca rezultate ale unei ficționalizări a biografiei. Se vorbește și despre **poetica** sa: „Confesind un crez, prozatorul indică în același timp căile unui demers producător în care semnele se convertesc în univers semiotizat, într-o lume coerentă, suficientă sîsei” (p. 35). Criticul îl raportează pe prozator la modelul nuvelistic într-un sens tradițional (p. 38—40). Urmărim apoi „universul operei” și componentele sale: conflictele grave, tragicul, dramaticul, motivele centrale (Familia, Satul, Natura etc.), cronotopul Cîmpiei transilvane — totul asimilat viziunii mitice blagiene (în cap. 5). Monografia vede în ruralismul lui Pavel Dan o „viziune ontică” (p. 51) și în **Urcan bătrînul** „una dintre cele mai profunde reprezentări a lumii țărănești”, indicînd

„structura polimorfă și proteică a acestui epos concentrat” (p. 62 — în cap. 6). Apar și alte raportări: Faulkner, Marquez, Rabelais, Cervantes, Balzac, Dostoievski, Durrell... Sint analizate încă o dată tragicul (cap. 7) și locul lui Pavel Dan în sfera „marelui realism”, cu un mic tablou al experiențelor românești în materie (cap. 8). Criticul insistă îndelung asupra sensului expresionist al prozei, notînd la urmă că „E o ipoteză” (p. 135). Ultimul capitol (9) revine la raportul dintre operă și biografie, cu noi repere: Gogol, Proust, Dos Passos, Italo Svevo... Cumulînd numeroase observații de reținut pentru exegeza ulterioară a lui Pavel Dan, monografia ocupă în bibliografia sa critică locul unui omagiu patetic.

■ **LUCIA NEGOIȚĂ — Scenă de conversație** (Editura Eminescu). A cîncea carte, după **Poezie** (1973), **Roza și inchișpirea** (1976), **Duminică spre luni** (1980), **Cazemata de rouă** (1983). Simptomatice sint al doilea și al patrulea titlu, care condensează elocvent o poetică modernistă, reperabilă de la început în scrisul autoarei („Fără a derzăli deci secretul poeziei, L.N. scrie o poezie al cărei înțeles se presupune, fără a putea fi în întregime determinat” — Al. Piru, **Poezia românească contemporană 1950—1975**, Ed. Eminescu, 1975, p. 517). Versuri cu contururi subțiri, în limitele unui suprasil care justifică încadrarea între — să zicem — poezia lui Adrian Popescu și a Greței Tartler (alături de care s-a aflat în antologia **15 Young Romanian Poets**, 1982). Poezia e acum invocată în noi ipostaze metaforice: „Logosul” (în **Față în Față**, p. 8), **Ivirea cîntecului** (titlu de poem, p. 9), „sunet pur” (în **Roza**, p. 21), „tînta hipnotică” (în **Vocă poetului anonim**, p. 22), sau — ca în poemul inaugural — sub o vagă aluzie freudiană („Liberă, în penumbra maternă / visez la ținutul tău, Poezie” — în **penumbra maternă**, p. 6; vezi și: „Ei, mi-am zis, / în fața cîștii cu ceai / (psihanalitic) — **Vasul cu scorpioni**, p. 12: sau: „în penumbra maternă / cu nuielușă vicleană / sfredelițoare” — **Poveste (I)**, p. 42; sau: „Apa lunară ce-l scaldă fătura / din creștet în tălpi” — **Femeie citind o scrisoare** p. 52; sau: „te-nchipui în visul placentă” — **Poveste (II)**, p. 68). Undeva e sugerat în două versuri inspirate un fel de inefabil semiotic al lumii, dublat de „ocultarea” chiar a emitențului (emitenței) de poezie: „Nici tu nu poți desluși puzderia semnelor / nici ele pe tine nu te pot desluși” (**Distanța abstractă**, p. 15). Pendulînd între notația sumară și ieșirea rapidă spre un plan abstract, simbolicometaforic, destule poeme sint citabile.

Modelul mai general al poeziei e cel bla-

gian (unde se vorbește despre „limbajul luminii” — în **Torțătorile**, p. 50).

■ **VIRGIL MIHAIU — Poeme** (Editura Dacia). Al patrulea volum de versuri al autorului, după **Legea conservării adolescenței** (1977), **Sighisoara, Suedia și alte stări de spirit** (1980) și **Indicațiuni pentru balerina din respirație** (1981), toate trei sub numele Virgil Mihai. A publicat și o carte de „eseuri despre jazz din perspectiva culturii actuale” (**Cutia de rezonanță**, 1985, sub numele de acum: Mihaiu), preocupare vizibilă și în poezie, nu doar grație numeroaselor trimiteri directe la respectivul gen de muzică, ci și — mai ales — printr-o anumită fluentă liberă a discursului poetic, care respiră spontaneitatea subtilă și cultivată a improvizației jazzistice. Ceea ce nu înseamnă „facilitate”, cum s-ar fi reproșat poetului („Iar vor scrie criticii că mă ocup de / lucruri facile mondenități ludicul-gratuitate” — **Declarațiune de rebel**, p. 57), ci o manieră mai directă de captare în vers a „stărilor de spirit” (conform și titlului celui deal doilea volum al autorului). Textele au — în consecință — înfățișări și lungimi diverse, în funcție de impulsurile momentane, și sint unificate de o sensibilitate sentimentală, predispusă să patetizeze (dar cu măsură, adeseori disimulînd, bravînd) în marginea datelor cotidianului. Cîteodată notații scurte, de atmosferă, de multe ori biografiste, poemele recompun o existență începînd de la elementele ei concrete. Revine motivul balerinei (p. 16, 34, 36, 46, 63, 65). Adresarea către iubită se face ca spre un necesar coechipier într-ale scrisului („Cât mai scriu / o fac prin protecția feminității tale.” — **Proiectoarei**, p. 31) și spre un prim cititor „competent” („Pe critici n-o să-i învăț să citească / tu însă arunci o privire medical-feminină / asupra acestor texte” — **Anamneza prin corespondență**, p. 32). Se menține o vagă notă retro, bine oglîndită de recursul continuu și convins la jazz, în stilul eroismului „d'antan” (sau vezi versul: „plaja clasicului camping din anii șaizeci” — **Bilet de intrare la caseta cu fotografii**, p. 27). Contribuie și ingenua „arhaizare” a grației (în nume, apoi în statonica folosire a semnelui a și a eliziunii cu apostrof, nu cu cratimă). În ecuația poeziei joacă un rol și invocarea lui Bacovia (în portretul din **Fluid contra vid**, p. 60), ori a lui Blaga: „un sunet solitar de saxofon se interfațează cu rezonanța / cătorva cuvinte așternute de blaga sub lumina nouă din / anul 1919” (**Muzica tăcerii**, p. 41) — combinație definitorie pentru un tip de sensibilitate și de personalitate.

Lector

Narațiune și document

■ **POET** de finețe expresivă, dar totodată, abil și sagace epigramist — cum dovedesc colaborările din reviste —, **Corin Bianu** a ținut să debuteze editorial cu un roman (*). Însă rămîne evident că e romanul unui amator care, probabil, nu va persevera, și nu al unui romancier cu virtuți de observație, obiectivare și penetrație tipologică. În **În bătaia vînturilor** ilustrarea tezei transpare tot timpul din dezvoltările sumare ale narațiunii chiar dacă textul este scris totuși exact.

Fără să fie ceea ce numim în mod obișnuit un roman de spionaj, dar integrabil, în mod fatal, în această categorie, **În bătaia vînturilor** rămîne o povestire extinsă despre transfugi și lume lor.

Avatarurile unor transfugi, agremate cu episoade din existența anterioară din țară, cu documente și scrisori revelatoare pentru un spirit în fond ascensiv ajuns pe panta decăderii, constituie toată coloratura epică a primei cărți semnate de **Corin Bianu**.

Autorul pune și un motto-avertisment, prevenitor pentru improbabilul cititor străin și complet inutil pentru noi. Sigur că asemănarea cu existențe și evenimente reale — sau măcar atestabile — nu e întîmplătoare. Nici nu ar putea fi: în acest domeniu, ficțiunea rămîne mai puternică decît realitatea.

Intr-un fel sau altul, în spațiul acesta, toate cazurile devin exemplare pentru că elementul documentar, de repetiție biografică, devine preponderant. Faptele — indiferent dacă sint sau nu adevărate — se derulează din abundență dar fără o selecție și o ordonare în spirit narativ, ceea ce face ca volumul să se citească pe nerăsuflăte, dar ca un reportaj degheizat de fapte diverse. Cu bună voință, s-ar putea spune că ideea centrală rămîne în orbita romanului nostru clasic, adică justițierea tragică a arivismului și a parvenitismului — aici fiind vorba de un **Dinu Pătrînică** inginer autohton, rezident necompetitiv în occident. Dar logica evoluției lui de acolo nu acceptă sfîrșitul psihologic al eroului, pedepsit, desigur, exemplar. Virtuțile educative ale cărții sint în afara discuției.

Aureliu Goci

*) **Corin Bianu, În bătaia vînturilor**, Editura „Junimea”, 1986.

Poezia ca „monadologie“

LUCIAN VASILIU, poet și muzeograf la Casa Pogor din Iași, îndrăgostit iremediabil de o divină Iolanda, tată (de dată recentă) al unei copile pe nume Luiza, publică a treia carte de versuri*) din care deduc, în afara datelor biografice citate mai înainte, că existența îi pare acum mai complexă și că numărul fantasmelor primordiale a crescut în imaginația sa lirică. Primele poeme (*Mona-Monada*, 1981, și *Despre felul cum înaintez*, 1983), semnalate de mine în „România literară“, îl arătau „îmbastilit“ (un cuvânt care revine și în volumul recent) în posomorita existență provincială, îmbastilit și, totuși, cu o vervă bufonă, inventiv și provocator în sfera limbajului. Partenerii lui de dialog erau șobolanii Bosch și Breugel, calul Ventonică, apostolul Luca bucovineanul și patru heruvim locali... Acesta au dispărut în *Fiul omului*, s-a schimbat într-o oarecare măsură și stilul poetic, mai puțin jucăuș și prăpăstios (cu premeditare și în scopuri comice), mai simplu și mai direct acum, fără abuz metaforic. Poetul ne anunță, de altminteri, într-un vers că s-a convertit și a devenit „groparul metaforelor vagabonde“. Nu trebuie să-l credem în întregime pentru că, în genere, poezii practice preteritice, adică una spun și alta scriu. Adevărul este că metafora apare mai rar în poem și nu mai cultivă cu atita sîrî incongruențele gândirii, Spiritul, iesit dintr-o adolescență sarcastică și disperată, caută acum altceva, ordinea secretă a lumii și sensul devenirii. Lucian Vasiliu lasă impresia că le-a aflat citind pe Blaga și pe alți inițiați. În poeme pătrund, în orice caz, fantasmale „Marelui Intunerici“, obsesia nașterii și (sub influența probabil a lui Otto Rank) amintirile vieții intrauterine. Cartea cuprinde trei cicluri (*Fiul omului*, *Monade* și *Mic tractat despre omul bun și frumos*), precedate de patru poeme ocazionale din care rețin o meditație asupra numerelor doi și trei (*Ceasornicul de-acasă*) cu sugestii pitagoreice, mistice și paterne. Versurile care înfățișează „dumbrava amintirilor prenatale“ nu sînt foarte elocvente. Sub

*) Lucian Vasiliu: *Fiul omului*, Editura Cartea Românească, 1988.

influența psihanalizei și a simbolisticii bachelardiene, pintecul Mamei e văzut ca pintecul Mării, pruncul abia zămislit este un „intrus într-o tăcere ilicită“, un „embrion al neantului“, „îmbastilit“ în Marea Intunerici laolaltă cu peștii, dinozaurii și mierlele... Nu-i o mare fantezie lirică, aici, e doar voința poetului de a străbate o limită și de a sugera necunoscutul din care venim pe lume. Temă gravă, coplesitoare, abordată de regulă în marile poeme filosofice. Lucian Vasiliu preia conceptele vechii prozii (*Totul, Nimicul* și, cu insistență, *Marele Intunerici*) și le tratează într-un stil pe jumătate ironic, Totul și Nimicul, de pildă, „își sugau reciproc degetul firav“, mod de a distruge sentimentul de solemnitate și imaginea gravă, cutremurătoare a începuturilor. Rămîn cîteva versuri inenitabile într-un șir de poeme abstracte și artistice.

Cele treizeci și trei de monade, mai puțin ambițioase filosofice, sînt mai inspirate din punct de vedere liric. Poetul este un „monadolog“, tema lui predilectă este iubirea și, în umbra ei, se furizează timpul, devenirea, dispariția. Dacă este o evoluție în poezia acestui talentat autor, aici o aflăm: în notațiile concentrate despre fragilitatea ființei obsedate de iubire, de moarte și simbolurile poeziei. Un exemplu: „Sînt un om blindat // numai în dreptul inimii / se află / o spărtură, / prin care pătrunde / Corbul / și mă fură // „dar tu ești superbă, / rezemată cum stai / de gardul / bisericii parohiale“. Ironia continuă să insotească imaginația lirică. Poetul e vizitat noaptea de un inger și somat să-l urmeze: un rapt cu o semnificație ambiguă, o plecare fără adresă: „Îți scriu acum, la ora țîrzie / cînd înfloresc regina-nopții / în ochiul cerșetorului // Am dat foc tuturor edițiilor prime — / mă prezătesc de plecare // Astă-noapte / m-a vizitat Ingerul / somindu-mă: «Fă-ți bagajele! / Miine te ridicăm de la domiciliu...». Sînt și alte semne prevestitoare în aceste poeme suzizătoare și, în substanța lor, tragice. Prin somn, monadologul simte cum orbiții fac semne disperate cu mîna, o femeie clandestină îl adulmecă singele monadelor, trupul lui e purtat de sapte femei (cifra simbolică, o femeie (Ea) i se arată și Ea poartă în mîna stîngă o lance, iar în dreapta se află cenusa ei (sau invers), poetul își bea zilnic „obișnuitul ceai de cucută“ și se pregătește să încalce caii umbrelor... Misterul nașterii e sugerat în cea de a XXI-a monadă cu o fantezie întoarsă către fabula biblică și mitologia greacă: „Cu vechii greci dau tirocale / pintecului tău ocult: / căci se va naște Fiul / și voi trimbița trei zile // cu vechii greci lîi dau tirocale / cînd aerul / e zeul cu mii de fete înălmîntînd tristețe femei: // căci se va naște Fiul / și voi plînge / trei zile / înainte de-a mă naște“.

TONUL însemnărilor a devenit, deodată, serios, orologile au ruginit, timpul a îmbătrînit și poetul nu se mai joacă deloc cu vorbele. Cel puțin pentru un timp, așt cit este necesar pentru a sugera sentimentul sfîrșitului și al zădărniciilor: „Încă o noapte pierdută / printre repulele / propriilor indoseli // Încă o zi cînd pendula /

e un bețiv / adormit într-un șanț // Încă o noapte în care mă întreb / dacă tot ce se mișcă / sînt eu // Încotro?, așa visător, așa de / utopic, / cavalier al unor ordine derizorii? / Mierlă a Casei Pogor, încotro? / cînd rugina atitor reverii / în țărîna te-asterne?“

Monadele se termină cu un testament infricoșător („Celui care mai crede în mine / să i se taie dreapta“) și anunță ciclul următor de poeme în care sînt re-luate, în fapt, temele de pînă acum în alte reprezentări lirice. Unele sînt de natură profetică, psalmică, oraculară în stilul Blaga, însoțite, totuși, de o ironie izbăvitoare, livrescă. Un portret, întii, al poetului care înaintea prin neguri de singe și aude corul „celor doisprezece orbi“: el e inocentul, cel subțire și palid, și nu are decît un singur model („nu ascult decît de domnul Eminescu“); e orbul tinăr, are o rană în cerul gurii și prin gura lui vorbește „gura dezordinii universale“; stă într-o groapă de var și în inimă are o mierlă, rumegă „cenusa unui timp care va veni“ și cîntă din flaut lîngă o roabă putredă... Cînd călărește, călărește pe Calul Orb, iar cînd înnoată, înnoată fericit „cu Androginul apelor primordiale“... Sînt reprezentări, repet, profetice, neobișnuite la un spirit iremediabil ironic, cum părea să fie la debut Lucian Vasiliu, semne ale unei nelinistii fundamentale, întreținute, cred, și de o lectură aprofundată din textele metafizice. Obsesia Fiului și recurența imaginii Mamei și a Tatălui duc gîndul la altă naștere, sacrală, în timpuri biblice. Puține versuri mai păstrează tonul înveselitor și au o imaginație mai profană. Untul este o rugă către zeitatea numită I-olanda („Fulgere reci peste mansarda / ca un depozit de muniție // Fulgere reci în orbitele ochilor / în care se nasc / lucianograme // Vîno tu, / I-olanda a lalelelor roșii / și aruncă în aer / trupul meu de arlechin“, — altul este o falsă doină în stilul Nichita Stănescu. Lucian Vasiliu redevine poetul ludic, manierist pe care îl stim din primele poeme, combină și sucește cuvintele, făcînd cu ochiul cititorului purtat, pînă acum, pe tărîmuri biblice și in-fricosat de apocalipsuri. Poemul se cheamă Doină în R și vine, în carte, după alul în tonuri sumbre și tragice: „Roadă sînt, răsfrîntă roadă / rouă rustică / de rîu, / relief rebel și rampă / cailor scîrnați din friu // Adă tu, Dragoste, adă / r-ul luminînd în lampă / să-ți cetesc răboi de rang / nu pițigăista, șleampă / limbă-a celor răpăciușoși / în repaus de gramatici / înfulecători de groși // Frunză verde, r din frunză / în răstimp de vorbe dulci / vîno tu să mi te culci / tu, rusalie, în rut / racursiu necunoscut...“

Lucian Vasiliu, poet cu o notă originală în generația '80, încearcă în *Fiul omului* o altă formulă lirică. Imaginația lui bufonă, parodică, se apropie, aici de temele mari ale poeziei și, consecință firească, limbajul se modifică. O mutație importantă și, cred, necesară în poezie, căci ironia care nu descoperă metafizica riscă să devină un clișeu al gândirii.

Eugen Simion

Sentimentul rădăcinilor

■ NU întimplător pe coperta celui de-al doilea roman scris de Elena Marinescu*) se află imaginea unui arbore bătrîn din care au crescut sute de ramificații. El se sprijină puternic în rădăcinile înfipte adînc în pămînt. Am amintit de această imagine deoarece ea se suprapune filonului sentimental din care s-a născut cartea. A considera, ca punct de pornire, de inspirație, donr acest filon, ar însemna însă să ne rezumăm numai la zestrea afectivă a romanului *Catarina*. Complexitatea scriiturii, pentru că avem în față un evantai de amintiri, care sînt topite cu talent într-o structură gîndită și lucrată cu mare atenție, comportă o serie de considerații.

Este *Catarina*, cum ar părea la prima vedere, un roman strict autobiografic? Inclînăm să credem că nu. Deoarece Elena Marinescu nu reproduce o tipologie concretă, chiar dacă ea este identificabilă, după cum se observă din particularitățile lingvistice, în zona Olteniei, ci mai degrabă o galerie de personaje afective, cu trăsături general umane. Autoarea pare interesată de fixarea unui topos de unde multiplică proiecțiile existenței umane, într-un spațiu cald, un mic cosmos în care se consumă, rapid, încălcînd legile timpului convențional, existențe, biografii, viața obiectelor, dar mai ales viața naturii, *Catarina*, personajul principal, este de fapt „rădăcina“ acestor vieți. Ea le depozitează, le strînge în amintiri. Ajunsă în pragul unei vîrste, fără întoarcere, ea le recheamă și le reînviază în singurătate. *Catarina* este, în același timp, ființa în jurul căreia se naște și moare un univers afectiv. În centrul lui se află pămîntul, chiar dacă este vorba numai de cîteva fișii pe o coastă de deal. Ruperea, îndepărtarea, înstrăinarea de el duce, de fapt, la stingerea vieții. Cel mai profund și omenesc sentiment care o face dirză și rezistentă pînă în pragul morții pe această femeie este tocmai dragostea neîmpăcată și nesfîrșită față de pămînt. Scriitoarea tensionează, cu bună știință, acest motiv. Vecinii *Catarinei*, tinerii din familia Riculeștilor, pured la tăiatul unui șir de salcimi. Deși li se spune că pămîntul care se sprijină de rădăcinile acestora o să se surpe, o să se răzbuie. Momentul este dublat de potrivnicile naturii, ploii fără sfîrșit, grîndină etc. În acest context, cel mai profund și expresiv simbol al iubirii pămîntului, îl reprezintă obișnuința *Catarinei* de a mesteca bucățelele de lut uscat. Acest gest o ajută să capete puteri pentru a învinge singurătatea, pentru a supraviețui: „Neculai pierise și odată cu el îi pieriseră toate nădejdiile. Tristetea, lumea vieții ei. Își transformase norocul în obișnuință. Zi și noapte se închina la fluier. La păzea. Bărbatul ei, feciorul ei, visele ei. Fluierule. Fără fluier ar fi supt-o hăul, prăpăstie. Gheorghe o uitase mai rău dacă ar fi murit. Ea cu sacul de bolbotini în cîrcă, în sus și-n jos, călîrînd hududoii.“

Proiecția acestui personaj simplu, firesc, dramatic, senin, ce deschide și închide, prin amintirile sale, mai multe cicluri ale vieții, ne-a adus aminte de personaje antologice din literatura română, ca Fefelega lui Agribceanu sau Vitoria Lipan din *Baltagul* sadovenian.

În acest context „*Catarina*“ Elenei Marinescu este o carte cu o frumoasă strălucire și vibrație umană.

Doina Constantinescu

*) Elena Marinescu, *Catarina*, Editura Albatros, 1986.

Diafana înțelepciune

UN imperiu diafan, după cum recomandă chiar unul din titlurile sale, este poezia lui Vasile Mihaescu, autor a șapte cărți în care se zămislește un univers liric necomun. Dacă ar fi să-l găsim o afinitate în literatura contemporană, l-am situa alături, temperamental vorbind, de Adrian Popescu: aceeași percepție feminină, spații serafice, contururi minime și frăgezimi vegetale, simboluri, figuri cu trimiteri istorică, filosofică, melancolie solare și utopice reflecții, pulberi dulci și rafinate crepusculare, trăite însă cu prospețime. Acolo, spațiul italic, „tara latină“ reală și himerică, Umbria, nostalgie a unei latinități florale în care se amestecă discret urmele pădurilor bucovinene, aici, o Eladă — rezervație de grație și prospețime. Acolo, spațiul italic, „tara latină“ reală și himerică, Umbria, nostalgie a unei latinități florale în care se amestecă discret urmele pădurilor bucovinene, aici, o Eladă — rezervație de grație și prospețime. Acolo, spațiul italic, „tara latină“ reală și himerică, Umbria, nostalgie a unei latinități florale în care se amestecă discret urmele pădurilor bucovinene, aici, o Eladă — rezervație de grație și prospețime. Acolo, spațiul italic, „tara latină“ reală și himerică, Umbria, nostalgie a unei latinități florale în care se amestecă discret urmele pădurilor bucovinene, aici, o Eladă — rezervație de grație și prospețime.

șios, îmbrînd prin strălucire la parcurgera emoțională a ideii. Filosofie, istorie, astrologie, magie, medicină și antropologie, și lingă ele vechi științe uitate, îngropate în reprezentări fabuloase, ajunse pînă la noi doar ca spații himerice, toate acestea sînt pentru Vasile Mihaescu pre-texte de delicatețe.

Poezia se naște din înfrîngere pentru a vesti „fîrtoarele moi și aur“ ale victoriei. Ce fel de victorie, rămîne de văzut. *Incendii în eternitate* (1982) ca și, într-o măsură, *Portret cu două rame* (1981) răspundeau cu tandrețe la această întrebare. „...un triumf insuportabil: / focul, domnule, focul“. O vîlvătaie iluzorie, un incendiu de pulberi. Concretele și în același timp imponderabilitate. Exact ca impresia lăsată de „Luncarea cea mai suavă“, pe întinsul zăpezii, „înălțarea pe care / ai vrea s-o ai pînă la moarte“. Zăpada este aici semnul fără contur al „trăirilor“ cosmice, ajunsă surprinzător în universul secund al ficțiunii: „Vezi printre pagini de carte zăpada. / Si te întreb cum de-a ajuns acolo, / prin ce miracol nu-l topită, oare / ce stea de pulbere o guvernează? / Și ea, zăpada, are ochi mari / și dac-ai ști că sînt de flăcări și / de dincolo de imaculare, sălbatic, / sînt îndreptați spre tine, / ca spre un vînat, cu atît mai fraged / cu cit și-a-nșelat vînatorii reali [...]“. Permanentă comunicare între planul unei sensibilități fruste, naturiste și imaginile livrești, cu mica lor „zăpăceală“ autotronică, este însăși condiția acestei poezii. Cînd apare, iubita himerică are înălțarea unei lumi abstracte de semne — re-

șex și reverberații. „Tu“ este de fapt un „eu“ deghizat, o vorbire cu sine despre sine. Singurătatea florală a lui Narcis, în care intră deopotrivă măruntă urmă a eternității („panglicuța roșie“) și „rămăjoara de cenușă“, rămășița celebrei, nobile, biografii: „Și numai gîndul că vei atinge / cu pieptul / panglicuța roșie, singurul semn vizibil / al eternității, / te face să te destrami cu fervoare. / Imperii de cărți hohotesc pe cînd viața, / un căpetel de lumină, își trimite / și ultima rază / în litere Sume, / superbe cenotafuri. / Și încetul cu încetul ajungi / la sfîșietoarea iluminare: / în față, departe, / panglica abia că mai plîpîie: / în spate, în celebra ta biografie, / numele celor iubii — / o grămăjoară de cenușă, / iar tu, într-o perfectă scoică de aur, / bîntuit de vîlcut / singurătății“. Dar, mai ales, în *Semne pe arbori*) impresionează delicatețea suverană, tonul cald, luminos, diafanității de tot felul — vestind o regăsire în vegetal, plăcerea de a-ți constata grațioasele forme, substanțe și simboluri de bun augur: „liniște, rouă, frăguțe și zmeuriș“, „dedițel singerii, toporași“, „lira de caprifoi“, pulberi auro-rale și dezmiardări trandafirii, florile merisorului, „gloria păpădiei“ și cîntecul furnicii la trompetă, dorințe împlinite și gracilități zelești, metale fine, lasomie și mentă, „plasa de purpură“ și „neverosimila“ transcendență ascunsă în gestul excentric: „Cîtesc la lumina florilor de pădure“. Excentrică e poate tocmai

*) Vasile Mihaescu, *Semne pe arbori*, Editura Cartea Românească, 1986

această finețe leșită din comun, prin intermediul căreia neștiutele seve naturale devin un mod de a exterioriza valori spirituale, o manieră de înțelepciune.

Totul e direct și totuși aluziv în această poezie. Materile din care ea se naște au minima senzualitate a transparentelor răbdătoare; cuvintele se vor „totuși orbitoare“. Articulația lor, stare de grație, așa cum logosul se plămădește din înflorare: „Simt c-am ajuns / aurora unui susur ciudat, / logosul“. Patria — patrie magică, patrie lăuntrică, metamorfoză a efemerului în „frumusețea fără de capăt“ — e în consens o constelație de vegetale și parfumuri, de murmure angelice, atingeri catifelate și mingieri celeste. Simțurile alertate se topesc în hazardul învîns de miresme și prospețime. Peste toate, imaginea poetului, în purpură și „armură din violete de Parma“, pășind cu „încălțări de rouă“.

Costin Tuchilă

CU POPORUL, PENTRU POPOR

■ Promotor consecvent al umanismului revoluționar, dumneavoastră, mult stimată și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, situați neabătut în centrul întregii opere de construcție socialistă omul, afirmarea sa plenară, dezvoltarea multilaterală a personalității umane, ridicarea conștiinței socialiste și a nivelului tehnico-științific și de cultură al tuturor celor ce muncesc. Au o înaltă semnificație ideile și tezele dumneavoastră originale privind locul și rolul activ al conștiinței socialiste în actuala etapă și în perspectiva înaintării spre comunism, necesitatea întăririi și perfecționării muncii politico-educative în vasta operă de formare a omului nou, educat în spiritul muncii, al patriotismului socialist, al concepției revoluționare despre lume și viață, al răspunderii față de cauza socialismului și comunismului în patria noastră.

(Din Serisoarea omagială a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., Consiliului de Stat și Guvernului Republicii Socialiste România)

nale — în valoare de 285 miliarde lei —, reprezintă cea mai înaltă cotă din panorama întregii noastre construcții; într-un an în care sporul producției-marfă industriale — de 6—7 la sută — echivalează cu producția întregului an '59 și cu de cinci ori cea a anului '48; într-un an în care edificiile închinăte omului — peste 150 000 de apartamente, alături de numeroase alte întemeieri social-culturale de anvergură — ar putea găzdui populația unui întreg oraș de talia Timișoarei sau Iașilor. Certitudinea victoriei în această cursă a performanțelor ne-o dau succesele noastre de azi, ne-o dă însăși condiția fizică a României, care a intrat, în anul Epocii Ceaușescu, în epoca performanțelor. Am învățat lumea, în acești tumultuoși ani constructivi, să nu se mai mire de noi, mai exact spus am obișnuit-o să pună semnul exclamării după fiecare succes al nostru, și nu semnul întrebării, ca altădată. Mai precis definit ca oricând, „miracolul românesc” e înțeles azi prețutindeni ca o facultate inepuizabilă a surprizelor, egală cu însăși capacitatea de talent și de geniu a poporului de la Dunăre și Carpați. Avem, de 22 de ani, mindria de a fi autori de surprize în toate planurile creației, al științei și tehnicii, al dinamismului economic și social, al civilizației și culturii, și sintem, în egală măsură, pregătiți să facem față oricăror nori și furtuni, oricăror surprize — deloc puține, nici blinde, după cum ne amintește cirmaciul, în acest sumbru sfârșit de secol măcinat de criza economică planetară — dar care, de orice natură ar fi, nu ne pot deturna de la țelul nostru spurem: socialismul și comunismul.

„Deși am vorbit mult în ultimele zile despre problemele dezvoltării noastre și despre măsurile pentru realizarea planului pe 1987 — releva, la Solemnitatea omagială, tovarășul Nicolae Ceaușescu —, nu pot să închei fără a sublinia, și în acest cadru, că avem marea răspundere să acționăm cu toate forțele pentru înlăturarea în cele mai bune condiții a planului și programelor pe acest an, a modernizării și perfecționării întregii activități, pentru afirmarea cu putere a autoconducerii și autogestiei, în sensul revoluționar de care am vorbit, în toate sectoarele de activitate”.

Ca totdeauna, cuvântul cirmaciului destinelui național s-a transformat, din însăși clipa rostirii lui, în faptă vie, vastă cit țara. Cine pășeste, în aceste zile, în fabricile, uzinele, șantierele, minele, în orașele și satele noastre, în toate incintele creației românești, este impresionat de ardența acestor fapte, de marea ardență a muncii și a ideii, a căutărilor novatoare, a demersurilor de anvergură îndreptate spre fructificarea superioară a tuturor surselor și resurselor — numeroase și redutabile în România acestui oas — de accelerare a ritmurilor înaintării, în consens cu dinamica planurilor partidului. Desfășurarea densă, multicoloră, complexă, bogată în evenimente majore, a secvențelor acestor zile ne implică mult prea direct pentru a le putea alege pe cele mai elocvente, pentru a exclama: „clipă, oprește-te!” — nu pentru a opri timpul, ci pentru a-i marca mai expresiv goana spre viitor.

Să ne oprim totuși asupra citorva din aceste secvențe, căutind, dincolo de evenimentul în sine, semnificația care-l transcende și care dă culoarea aparte a acestui început de an nou și de nouă etapă a cursei noastre spre viitor.

Eroism și inteligență „made in Romania”

CHIMIA vilceană — ctitorie a Epocii Ceaușescu — dă jumătate din producția industrială a ținutului. Din aceasta, substanțiale procente duc peste mări și țări faima de meșteri, de mari meșteri a românilor într-o industrie de pisc a veacului. O in-

dustrie de acută modernitate, de mari vertiginoase prefaceri, consumate în ritm alert, pe o spirală mereu suitoare. O industrie spre culmile căreia oamenii alte meridiane au urcat lent, evolutiv, prin decenii, prin infimezimale acumulări cantitative, odată cu fiecare pas în știință și tehnică, asimilat și aplicat. O industrie spre culmile căreia vilcenii, ca toți românii cuprinși în ea, escaladează, impenetrabili, doar de ani și sezoane. Iar ca să ajungi, în doar o fărîmă de timp, în plină și exigentă competiție mondială a branșei, ca partener sau rival al unor vechi și celebre firme, nu e, desigur, întâmplare de toată ziua, ci un titlu de glorie. Un titlu pe care chimiștii noștri l-au rivnit nu atât pentru glorie (gloria a venit de la sine!), ci pentru a răspunde unui comandament crucial pentru economia și forța țării.

Cetate de scaun a industriei Vilei combinatul de pe malul Oltului este unul dintre cele mai mari ale țării. Ca un oraș, un oraș fantastic, cu gigantice și sofisticate construcții metalice care, văzute de sus, pare un uriaș turbo-generator încă în plin montaj, care acuză, acuză, îți spui, va decola huruind către stratosferă. În interiorul colosului e însă liniște, aceea liniște a fierberilor lente secrete, ce țin de taina fierii și a desfacerii materiei. Urechea nu aude decît această liniște, iar ochiul nu vede decît ritmicele, imperturbabilele, mereu egale însele, mișcări de utilaje-roboti, de brațe metalice comandate de creiere electronice. Singurul accent încordat, în acest tablou, îl pun oamenii. Oamenii care, în aceste zile, revaluează, regindesc, reințemează sub semnul noului — așa cum îi cheamă președintele României — creație care, și pînă azi, i-a purtat noulul decisiv, amprenta.

Stăm de vorbă cu inginerul Mihai Ionel, directorul comercial al combinatului. Ne pune în față mai multe dosare care, desfășurate filă cu filă, s-ar revărsa în zeci de metri de hirtie de calc, în lungi covoare capricios desenate, pline de scheme, grafice, diagrame, curbe, fiecare din aceste misterioase motive ornametale, pînă la amănuntul pe care abia îl citești cu lupa, concentrind uriașe eforturi de creație, de idee. Potrivit indicațiilor secretarului general al partidului s-au alcătuit și aici, ca în toate cetățile de industrie cu sarcini pentru export, programe speciale de cercetare, ca și programe speciale de lucru, secții și linii tehnologice specializate, organisme de îndrumare și de control care statuează exportul în regim de prioritate și în condiții de maximă certitudine a izbînzii. Nu vom numi aici aceste izbînzii, simțim prea multe, vom da ca exemplu doar clorura de vinil (unicat național), etilenul, diamina și dietilentriamina (care se vinde cu 1 500 de dolari tona), adăugind că asemenea mărfuri erau pînă acum doar orgoliul unor mari concerne, al unor firme ca „Bayer”, de pildă, care are în spate peste 100 de ani de experiență. Chimia vilceană n-are decît un deceniu și jumătate. Dar zecile de țări din Europa, America, Asia, Africa, Australia abonate la această chimie, își reînnoiesc anual, ni se spune, abonamentul, ba adesea cu comenzi în plus.

N-am vrea, firește, prin cele spuse pînă acum, să dam impresia că pe platforma chimică a Rimnicului toate se leagă desăvîrșit, ca o ecuație pe caietului unui chimist de înaltă clasă. Deducem datele locului mai stau și calculele încă își caută soluțiile, și proiecte rămase în stadiile virtualității, și valențe libere ale noului, care-și așteaptă intruparea în faptă. Recenta Cuvîntare a secretarului general al partidului, cu exigențele sale adresate demersului constructiv național, a căzut însă și aici, ca pretutindeni, ca și sămînța într-un ogor pregătit, apt s-o încorporeze structuri sale și ființele sale.

„În magistrala sa Cuvîntare — ne spune ing. Mihai Ionel — tovarășul Nicolae Ceaușescu formulează și acest îndemn, cu

TRAIM cu toții, în aceste zile, sub înalta impresie a Cuvîntării roșite de secretarul general al partidului, președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la Solemnitatea omagială organizată cu prilejul zilei sale de naștere și a îndelungatei activități în slujba partidului și a neamului.

În măsura în care rămîne, ștampilind cu greutatea sa fapta vieții, orice document e neperisabil, în ultimă instanță, ca document uman, ca document al adevărului despre om. Cîi ce au exercițiul verbului știu ce greu se supune cuvîntul pînă să capete plasticitate și vibrație, pînă să capete însușirea de a capta conștiințe și inimi. Aceasta se întâmplă doar atunci cînd, dincolo de orice caligrafii retorice, documentul e, cum spunem, al omului, al adevărului existentei sale, al chipului în care poate și trebuie să evolueze aceasta pentru a-și fi rodnică sieși și rodnică vetrei din țarina căreia s-a iscat. Recenta cuvîntare a conducătorului partidului și al națiunii este un astfel de document.

Ne deslușim în acest document cu tot ce-i al nostru, cu satisfacțiile noastre pentru ziua de azi și cu rivnirile noastre pentru ziua de mine. Ne deslușim în acest document pentru că el — ca toate rostirile marelui fiu al neamului — ne arată limpede cine sintem, ce am ajuns, ce putem și ce trebuie să ajungem, ca să răspundem misiunii noastre în timp și destinelui nostru în lume. Ne deslușim în acest document pentru că el, relevîndu-ne drumul spre mine, ne dă siguranța acestui drum, trasîndu-l pe o linie fermă, realistă, lucidă, deloc înfatuată în feluri, chiar dacă pretențioasă și exigentă.

Ne deslușim în acest document pentru că el, de la o altitudine a ideii unice și impresionantă ca și un pisc, desfășoară sub ochii noștri panorama unei întregi istorii — a socialismului și a neamului —, limpezind-o în ineluctabilu-i adevăr, cu toate luminile și umbrele lui, și deschizînd-o larg și durabil spre mine. Ne deslușim în acest document pentru că el,

reafirmînd cu o inedită forță consonanță organică a socialismului cu democrația — la noi, la români, o realitate vie, un dar de inestimabil preț al Epocii Ceaușescu —, ridică democrația, din nou și din nou, la rang de supremă lege a vieții noastre, emancipînd principiul conducerii societății „cu poporul și pentru popor” ca unic temei al celui îndelung visat — și abia astăzi viu și tangibil — „comunism de omenie, pentru oameni”. Ne deslușim în acest document pentru că el, rămîndu-ne că trăim, existăm, ne împlinim prin revoluție, numește „continuarea procesului revoluționar” drept unică sursă a devenirii noastre.

„Avem programe minunate — se afirmă în Cuvîntare —, avem obiective mărețe: ele se bazează pe uriașele realizări de pînă acum, pe concepția revoluționară a socialismului științific, care rămîne călăuză clarvăzătoare și singura care asigură mersul neabătut spre socialism în împrejurările actuale cînd apar multe, multe greutăți, cînd sînt furtuni, mulți nori, cînd te poți abate ușor, cînd poți să întrezărești undeva un anumit luminis și să nu înțelegi că acela constituie nu calea dreaptă spre comunism, ci este — ca să spun așa — o iluzie, o deformare optică, în acest noian de furtuni și de mari transformări. Numai avînd o călăuză clară, științifică, putem să asigurăm mersul ferm înainte!”

Rostite acum, în prima lună a noului an '87, cuvintele cirmaciului națiunii rămîne se constituie într-un sistem de idei, de teze și orientări novatoare a căror eficiență, de uriașă bătaie în timp, e deopotrivă, una imediată, înarmîndu-ne brațul și mîntea cu o inestimabilă forță.

Am intrat, în această lună, într-un an decisiv al unui cincinal decisiv, an ale cărui coordonate economico-sociale, concentrate în cifrele planului unic de dezvoltare, se inscriu, raportate la peisajul nostru istoric, ca tot atîtea date de performanță, de veritabilă nouă etapă a revoluției. Am intrat într-un an în care volumul de investiții, acest filon de esență al avuțiilor națio-

26 IANUARIE 1987. LA SOLEMNITATEA OMAGIERII TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

valoare de veritabilă forță propulsatoare a energiilor naționale: «Trebuie să acționăm în așa fel încât să se înțeleagă bine că procesul marilor transformări revoluționare nu s-a încheiat, și, practic, nu se va încheia niciodată!» Raportăm iubitul nostru conducător că noi, chimiștii vilceni, sintem adinec pătrunși de acest adevăr și că vom depune, în consecință, toate strădanile pentru o radicală reînnoire a întregii noastre activități, ridicând-o la succese de o nouă anvergură».

În tot ceea ce privește problemele cercetării științifice și tehnologice, ale integrării ei în producție și, implicit, ale specializării cadrelor, chimiștii vilceni, ca toți chimiștii acestei țări, se conduc, ne spune ing. Ionel Mihai, după ideile și recomandările pe care, la Congresul al XIII-lea și în atâtea alte decisive momente pentru creația națională, le-a formulat tovarășa academiciană doctor inginer Elena Ceaușescu, al cărei nume e strins legat de dezvoltarea fără precedent a chimiei românești. Opera teoretică de răsunet universal a tovarășei Elena Ceaușescu, ca și modul în care, cu o capacitate unică de concepție și prospectie, eminenta promotoare a noului s-a ocupat de dezvoltarea practică a chimiei și a industriei noastre chimice își transpun strălucirea în toate succesele din acest domeniu, ca în toate domeniile-cheie ale progresului patriei.

Și mai sint de notat aici, în aceste zile, și fapte care, dincolo de noul științific și tehnic, care ne racordează cu înălțimile veacului, trec direct în beneficiul ideii de eroism, de efort de excepție, purtând marca inconfundabilă a omului de la Dunăre și Carpați. Munții de zăpadă și gerurile aprige ale iernii n-au ocolit, firește, nici combinatul de pe malul Oltului, ale cărui mari instalații, majoritatea sub cerul liber, au trebuit menținute, după formula specialiștilor, „calde”, prin eforturi pe care nu știm dacă firme din alte părți le-ar fi putut pretinde slujitorilor lor. Autobuzele cei duc pe chimiști la combinat și acasă n-au putut birui, uneori, zăpezile, drept care oamenii au renunțat la confortul căminelor și au rămas lângă instalații, încălzindu-le cu suflarea lor, cu fierbințea lor pasiune, trudind nu o dată cite două schimburi la rând. Au făcut-o, în chip special, cei din secțiile care produc pentru export, nu fiindcă ei ar fi mai viteji ca alții, ci fiindcă legile exportului sint draconice, ele înseamnă niște date calendaristice ce, depășite, atrag legitimele proteste ale clientului din nu știu ce țară (rece sau caldă).

Oare știe partenerul de la ecuator sau de la tropice cit eroism exportăm în marfa „made in Romania”? Nu știe și, probabil, nici nu-l interesează, tot ce-l interesează e exclusiv calitatea mării, adică inteligența, știința și iscusința investite în ea. Dar noi știm. Și lângă mindria pentru inteligență, știința și iscusința muncitorilor și specialiștilor noștri trăim și mindria, înviorătoarea mindrie pentru această calitate umană aparte, revoluționară, pentru acest român al epocii noastre a cărui ardere într-un binele țării nu incupe în nici o formulă știută de alții. Cindva, nici de noi.

În avanposturile noii revoluții agrare

ÎN TRE operele reconstrucției Cimpiei Române — unul din cele mai grandioase proiecte ale Epocii Ceaușescu — fertilizarea nisipurilor ocupă un loc aparte, cu parametri de o unică relevanță.

Sint în țară peste 460 000 de hectare de nisipuri, din care vreo 400 000 zise „agricole”. Mai mult zise, căci pe vreo 120 000 dintre ele concentrația humusului este sub 0,7 la sută (sint acele Sahare

de „nisip zburător”, care, ca și Sahara, au fost socotite, pentru recolte, sinonime doar cu mirajul), pe vreo 200 000 ea abia crește, abia se nevoiește să crească pînă la 1,2 la sută, și doar pe vreo 80 000 saltă mai sus. Soluri cu rod fragil și incert, tipsii ale secetei endemice, soluri ostile rodului, oricărui rod, soluri „născute moarte”, cum le-au decretat din totdeauna specialiștii pămîntului. Un arhipelag de insule de nisip răspindite în 14 județe, unele ocupind nesfîrșiri de zări, altele insinuindu-se, în viclene limbi, printre soluri mai rodnice, multe din ele fiind acele nisipuri mobile sau „zburătoare” pe care vîntul le răscolește, le spulberă, le aruncă peste cîmpii, acoperindu-le în plină vară cu o zăpadă pustiitoare. Troieniri ale timpului geologic care pe-aici își continuă lucrarea, supra-punînd-o peste cea a omului, ruinînd-o și risipînd-o.

Cea mai mare insulă de nisip e în Oltenia, gigantic triunghi cu virful în buza Craiovei și cu latura mare pe Dunăre, concentrînd peste 200 000 de hectare. Într-adevăr, o Sahară! O „Sahară olteană”, i-au zis unii, o Sicilie sau o Corsică, i-au zis alții, pustii de dune albe, care văluresc peste orizonturi, intrînd ades și în sate, prelungindu-se în pereții albi puși pe temeliile de calcar, în ulițele prăfoase, cu pomi puțini, pe care se coc la soare serpi și soporile. Bătălia fertilizării a pornit, firese, de aici, încredințată Stațiunii centrale de cercetări pentru cultura plantelor pe nisipuri din Dăbuleni-Doljului.

O stațiune-ctitorie a epocii noastre, o stațiune investită, în anii care s-au scurs de la Congresul al IX-lea al partidului, cu rolul, chiar dacă încă nedefinit oare, de veritabil institut științific la nivel național. O stațiune-pilot a noului, o operă a Epocii Ceaușescu, a cărei evoluție e strîns legată de numele secretarului general al partidului (care a și vizitat-o în două rânduri, în 1971 și 1982, decizîndu-i marile linii de forță ale creației ei în timp); o stațiune care, în acești 22 de ani, a îndrăznit o experiență fără echivalențe la noi și cu puține echivalențe în lume: înrodnicirea tuturor nisipurilor din țară, începînd cu cele ale „Saharei oltene”.

Spațiul nu ne îngăduie să parcurgem întregul itinerar de eforturi, de căutări, de încercări, uneori de eșecuri, de reveniri, de redimensionări ale cercetărilor, oare au transformat stațiunea din Dăbuleni, cu cele 3 000 de hectare ale ei, într-un parc vegetal, cu recolte de performanță, deschis spre toate zările țării. S-au „fixat” și s-au „modelat” mișcările dune, prin procedee tehnice-unicate, de patent românesc, s-a ridicat, prin masive plantații de arbori, un eficient baraj în calea vînturilor, devenit totodată magnet al ploilor, s-au pus în operă, în plin deșert, ultramoderne sisteme de irigații, și ele de concepție proprie, peste toate s-au creat — și s-au aplicat cu spectaculoase efecte — tehnologii speciale pentru 26 de plante acimizabile pe nisipuri, de la griu și porumb la fasole și floarea soarelui, de la tutun la cartofi și tomate, de la struguri la meri și piersici, de la plante medicinale la bumbac și la arahide. Ca să se ajungă la aceste 26 de plante, de culturi-premieră în zona nisipurilor, s-au încercat nu mai puțin de 101 specii de vegetale — cu peste 4 000 de soiuri! —, balanța negării aproximațiilor și a confirmării faptelor certe, promițătoare de rod, funcționînd tot timpul: neobosit. Cercetătorii stațiunii, 4 la început, astăzi 64 (din care 10 doctori și 13 doctoranzi, cu titlurile științifice cuoerite aici), au întreprins, cu adevărat, o operă-unică, extrăgînd din nisipuri tot ce poate constitui o valoare, o potență germinativă, o sursă de viață, sau măcar o fîgăduință de viață, elaborînd soluri și forme vegetale la concurență cu cele pe care le ivesc cernoziomul. Sub privegherea acestor specialiști s-au deschis puncte de cercetare — și de acimizare a vieții pe soluri „născute moarte” — în alte și alte locuri

din țară. Grație lor, peste 170 000 de hectare de deșerturi sint de acum în slujba recoltei, producînd sau apte să producă ce li se cere.

Acești oameni, ne spune prof. dr. ing. Petre Baniță, membru corespondent al Academiei de științe agricole și silvice și directorul stațiunii de peste două decenii, se află, odată cu '87, „în fața unui nou început”. Se află, ne spune profesorul-director, „în fața unei noi calități a cercetării”, dictată de sarcinile adresate științei agricole de secretarul general al partidului, de exigențele noii revoluții agrare, ridicate de actualul plan cincinal la un inedit și înalt registru. Un Program național pentru valorificarea superioară a nisipurilor din România, recent adoptat, care conferă „modelului Dăbuleni” valoare de directivă la scara țării, reduce în inimi fier-voare pionieratului, odată cu noi și covârșitoare răspunderi. Se urmăresc aici, ni se spune, la ceasul de față, 3 mari programe de cercetare, incluzînd 58 de teme și 316 experiențe, legate de un ambițios obiectiv, acela ca, în perspectiva anului 1995, totalitatea nisipurilor din România să devină culbare ale recoltei. Iarși nu vom parcurge, căci iarși spațiul tipografic nu ne îngăduie, complexul itinerar, acum în proiect, de eforturi și căutări la capătul căruia „Saharele” românești or să sune sub vînt cu foșnet de grîne. Vom nota numai că, pentru atingerea temerarului țel, la Dăbuleni s-au constituit, în aceste zile, echipe complexe de cercetare, în care disciplinele se interferează, se întregesc și se convertesc într-o calitate nouă, de extremă eficiență. Lîngă agronomul apar, în aceste echipe, biologul, fiziologul, biochimistul, agrochimistul, economistul, în curînd se vor ivi (se fac deja preparative pentru primirea lor!) matematicianul și ciberneticianul. Profesorul Petre Baniță ne amintește, la acest punct al discuției, că noua revoluție agrară, așa cum o concepe conducerea partidului, pretinde azi, mai somativ ca orînd, articularea tuturor eforturilor, sincronizarea și unificarea lor într-un singur suvoi creator, redutabil tocmai prin calitatea lui, ca rezultantă a unor energii ce converg spre același scop.

„E vorba, în ultimă instanță — ne declară, încheind în major discuția, interlo-cutorul —, de răspundere, de o răspundere ce derivă din marile sarcini care ne stau în față și din înseși legile de esență ale democrației noastre, al cărei centru iradiant și conducător e partidul. Tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a reamintit-o, în Cuvîntarea la Solemnitatea omagială, în termenii cei mai clari, mai decisi și mai decisivi: «Autoconducerea, autogestiuinea înseamnă creșterea răspunderii fiecărui colectiv, a fiecărui grup de oameni dintr-un sector sau altul în buna gospodărire, dezvoltarea și realizarea obiectivelor încredințate, răspunzînd însă pentru aceasta în fața statului, a poporului, partidul constituind forța conducătoare care poartă răspunderea pentru felul în care fiecare sector își desfășoară activitatea».”

O cerință care, alături de cele adresate în chip expres științei noastre agricole, rodește, iată, în chip strălucit, pe un pămînt cîndva ocolit de roade, astăzi fertilizat prin lucrarea omului.

Start bun în marea cursă spre viitor

...I ANUARIE, primele săptămîni din noul an, primele noi vrednici ale muncii, primele noi victorii în toate planurile construcției naționale, aglomerîndu-se în paginile ziarelor, obli-gînd viitorul să devină prezent, măsurat în zile, ceasuri și clipe. Ce imagine să reții din această panoramă de fapte ale cărei contururi se definesc în miine, astfel încît, netrădînd clipa, s-o faci oglindă a celor ce vor veni?

De pe o singură pagină de ziar, de pe o singură filă din calendarul incandescent al noului, în aceste zile strălucinate din nou de cuvîntul conducătorului:

...Cocsarii de pe cea mai mare platformă a metalului românesc, Combinatul siderurgic Galați, au dat peste plan, în primele zile de muncă și de victorii ale lui '87, peste 800 de tone de cocs metalurgic de maximă calitate.

...Zile de foc în „sectoarele calde” ale întreprinderii de mașini grele București: primele subansamble, notate cu 10 la controlul de calitate, ale unui ultramodern container destinat centralelor nucleare-electrice. O săptămînă de lucru în aceleași fierbinți sectoare: o producție în valoare de peste 10 milioane lei.

...Raport muncitoresc la Moinești: patru noi sonde de titei, primele ale anului, predate producției, toate patru înainte de termen.

...Un nou produs de înaltă tehnicitate, ferowolfram, necesar preparării de oțeluri speciale, inaugurează anul la Combinatul metalurgic din Tulcea. Tehnologia de fabricație aparține tulcenilor, instalațiile producătoare sint, de asemenea, realizate de ei, pe baza unei concepții proprii. În 1987, Tulcea va fabrica întreaga cantitate de wolfram de care are nevoie economia noastră.

...A început să producă, atîngînd din primele zile parametrii tehnico-funcționali înscrisi în proiecte, noua întreprindere de tricotate tip bumbac din Tr. Măgurele. Producția anului: 2 milioane de bucăți de tricotate.

Ianuarie, zile fierbinți, zile de încordate eforturi la teafăra temelie a anului, start bun în cursa spre rivnitele ținte înscrise în grandioasele planuri ale partidului!

Apt să facă față unor eforturi excepționale — precum cele cerute de noul urcuș în timp — poporul de la Dunăre și Carpați e însă, prin firea sa, ca și prin cea a pămîntului său, un iubitor al armoniilor și al simetriilor, al echilibrului și al cumpănirii. Nu vrem — așa cum a subliniat nu o dată cîrmaciul — să transformăm excepționalul în permanentă, ci să-l învingem și să-l supunem, ca să ajungem, treptat, la suflul normal, la orarul normal, calm, așezat al eforturilor, înăuntrul căruia se află cheia succeselor durabile. Deocamdată, însă, eforturile excepționale sint necesare, tocmai pentru a cuceri acest suflu, tocmai pentru a grăbi normalizarea. Care normalizare, în fapt, se și produce, dovadă fermele ritmuri ale înaintării cu care, printru puținii în lume, pășim spre miine.

Trăim, în acest fierbinte ianuarie — în care am sărbătorit, cu aleasă dragoste și adîncă recunoștință, ziua de naștere a conducătorului, a omului care, de peste o jumătate de veac, și-a legat viața de o realitate inconfundabilă, țara, de un crez sacru, emanciparea țării prin revoluție, ducînd țara și revoluția la supreme culmi, la întemeieri altădată de nevisat —, conștiința deplină, mai vie ca nici-odată, a necesității istorice a acestor eforturi, ca unic temei al existenței și devenirii noastre.

„Avem marea răspundere — arăta, în strălucita sa Cuvîntare, ilustrul conducător al partidului — să asigurăm dezvoltarea științei, tehnicii, învățămîntului, culturii, să dăm noi dimensiuni noului revoluții tehnico-științifice, noului revoluții agrare, să așezăm întreaga noastră activitate pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii! Numai și numai pe baza celor mai noi cuceriri ale științei în toate domeniile, ale cunoașterii umane în general, ale gândirii sociale, revoluționare vom putea asigura mersul ferm înainte și înfrăptuirea neabătută a hotărîrilor Congresului al XIII-lea, a Programului partidului!”

Sintem alături de Eroul națiunii, cuvîntul lui este fapta noastră!

Ilie Purcaru

PRIETENII

LUNA Mai începuse cu vreo cîteva zile de căldură intensă, do-goritoare, uscind repede bulgă-rii de pămînt negru, lucios, de prin grădini. Mirosul de aburi, de iarbă tină, de pămînt și de pomi înfloriți se amesteca pe deasupra orașului cu fu-mul subțire al topitorilor, cu izuri în-țepătoare de chimicale și cu miresme subtile de mincare, cînd și cînd pă-trunse, ca niște lame fine de oțel, pe firul vînturilor de primăvară. Un senti-ment de început rodnic de lume invă-luia totul, făcîndu-i pe oameni să arate culori aprinse în îmbrăcăminte și să vor-bească tare, nestăpînit, rizind des. Străzile deveniseră dintr-o dată fluvii pline la fiecare pas de surprizele vieții. Pri-etenii care nu se văzuseră din toamna trecută se strigau pe deasupra capetelor mulțimii. Femei țopăind pe tocurele înalte se sărutau zgomotos, aproape cioc-nindu-se în violența elanului de a se îmbrățișa. Nu mai rămăsese nimic, nici un colțor tănuț al acelei calde lumini și bucuriei. Manifestația de 1 Mai tre-cuse, tribuna oficială fusese desfăcută și scîndurile ei ședeau cuminți în aș-teptarea camioanelor, stivuite pe tro-tuar, chiar în apropierea sfatului popu-lar. Samoilă le ocoli, făcîndu-și loc cu coatele prin mulțimea pestriță și încer-cînd să meargă mai repede. Faptul că Negrești ședeau pe bulevardul central al orașului se vedea acum, pentru graba lui, un inconvenient. Avea im-presia că, în toată acea mare de oameni veseli, numai el n-are motive de bucu-rie. În sfîrșit, comisia pusese pe hîrtie concluziile anchetei. Măsurile care se propuneau nu erau deloc îmbucurătoare nici pentru Sofia Negrea și nici pentru inginerul șef. Majoritatea celor din co-misie fuseseră cum nu se poate mai fermi în această privință. „Nu putem, ziceau, să dăm apă la moară unora la defavoarea altora. Ar fi un exemplu prost, care ar crea un precedent de neimaginat. Ia să ne gîndim puțin ce urmări ar avea o asemenea soluție asu-pra celor din fabrică. Ori din oraș în general... Și-ar inchipui că orice grup de scandalagii poate determina schim-barea conducerii fabricii...” Samoilă se opusesse, ca și cel de la Comitetul orășe-nesc. În fond nu era decît cîștigat ca o conducere să fie expresia adevărului co-lectivului. Cît despre adevăr, dacă el se află de partea unora și nu a altora... Dar votul membrilor comisiei arătase că ei sînt pentru o soluție radicală, care să liniștească pe toată lumea. Albuleț, prim secretarul de la raion, înștiințat imediat asupra desfășurării lucrurilor, nu voise să se amestece. „Am încredere, spusese el, în comisia de anchetă. În fiecare dintre membrii ei. Nu eu formulez con-cluziile, fiindcă nu eu am anchetat. Vă amin pină după 1 Mai pentru că avem multă treabă. Dar luni, în 5 mai, vreau să văd materialul cu propuneri.” Asta era... Cîinci mai însemna mîine... Samoi-lă citise raportul care avea să fie pre-zentat a doua zi primului secretar: di-rectoarea și inginerul șef schimbăți din funcție; numirea unui colectiv format din șefii de secții ai fabricii, comitetul de partid și un specialist trimis de la regiune, mai exact de la „Tricotajul roșu” din Baia Mare. Pe scurt, asta era... Samoilă, bănuind că Albuleț, ca și Co-mitetul regional de partid, nu vor avea obiecții de făcut la nici una din aceste propuneri, se gîndise să se ducă la So-fia Negrea și să-i spună un singur lucru: „Fată dragă, ne cunoaștem de treizeci de ani. Peste noi au trecut și bune și rele. Am venit să-ți spun că e vremea să faci cerere de pensionare. Fă-o tu, fă-o acum, nu mai aștepta ziua de mîi-ne...” Mai mult nu i-ar fi putut spune. Dar asta da... Era chiar obligat s-o facă... Doar și Matei, feciorul lui, spusese la fel... Oftă. Avea un gust amar în gură. La multe s-ar fi așteptat să-i pregătească lui viața, ba chiar îi pregătise, numai la asta nu. Își aminti anul acela dinainte de război cînd veniseră în Satu Mare Dumitru și Sofia Negrea. Înștiințat din vreme de la Centru, Samoilă fusese cel care se ocupase de noi veniți, le găsise o casă convenabilă. Mai tîrziu mijlocise pentru ca Sofia să intre în slujbă la „Textila Ardeleană” și-i urmărise de departe activitatea. Iar Matei, băiatul lui, îl avusese vreme de doi ani profe-sor pe Dumitru Negrea. Tot el, Samoilă, se dusesse primul la Dumitru cînd îi nă-s-cuse nevasta. O văzuse pe Diana creș-cînd sub ochii lui. Îi ajutase pe Negrești să găsească un loc în trenul arhitectural care mergea spre regat atunci, în 1940, după ce-l omorîseră pe Ștefan Negrea... Tot el îi așteptase și-n 1945, cînd se întorseseră acasă, deși nu mai lucra la gară, îl luaseră deja la Comitetul oră-șe-nesc de partid. Doamne, ce tînră încă era Sofia Negrea pe-atunci! Iar fetița ce vîtoale și deschisă! N-avea de unde să și-l amintească pe el,

și totuși îi sîrise de gît și-l să-rutase și strigase: „Unchiule Va-sile, ce mă mai bucur că te-am văzut!” Și tocmai el să conducă acum o anchetă contra Sofiei! Oare ce-o fi gîndind ea? Și ce-o fi gîndind Dumitru, alături de care fusese în Co-mitetul raional aproape opt ani, pină în 1957, cînd acesta preluase Învățămîntul? Ce-ar zice Albuleț dacă-ar ști că el se duce acum la Sofia? „Eh, ce să zică... mormăi în barbă Samoilă ștergîndu-și fruntea transpirată cu batista mare, cadrilată. Doar știe care sînt relațiile mele cu Negreștii. Și știu și ceilalți. N-o vîi părăsesc la necaz!”.

CIND sună la ușa familiei Ne-grea, se auzi mai întîi un zgomot ezitant, apoi de pași gră-biți care se apropiau. Îi deschise chiar Sofia.

— Ce faci, Vasile? îl întrebă cu voce bucuroasă, deși Samoilă crezu că vede în ochii ei o tristețe liniștită.

— Am mai venit pe la voi. Prea-i frumos afară, se scuză el ridicîndu-și capul în sus, către cer, de parcă ar fi invocat un argument palpabil, imediat. M-am gîndit să trec să stăm puțin împreună.

— Bine-ai făcut, se grăbi Sofia să-l încurajeze. De săptămîna trecută am deschis veranda. Hai acolo. Îți dau o cafea și mai stăm la taci. Dumitru se soarește.

Străbătura sufrageria cu ferestrele larg deschise, inundată de soare. Fo-toliile roșii, servanta joasă, din lemn de nuc, radioul masiv, masa acoperită cu o broderie grea, totul i se păru lui Samoilă odihnitor asemenea unei alveole. Inchise o clipă ochii, amețit. Pe veran-dă, Dumitru moțăia șezînd cu o carte pe genunchi și capul căzut în piept, de parcă ar fi avut gîtul frînt, Sofia rise ușurel, gîlguit.

— Dumitru, îl scutură ea de umăr cu precauție, ia uite cine a venit! Si el tresări clipind des în lumina intensă. Se ridică apoi greoi, în ciuda trupului mic și subțire. Se sprijini cu mîinile de brațele fotoliului de răchită care trosni din încheieturi și se sălta cu un zîmbet toropit.

— Vasile... Bine că te-ai mai gîndit și tu să vii! vorbi cu vocea lăcă in-cleiată, răgușită de somn. Că de vreo lună, continuă el trezindu-se pe mă-sură ce vorbea, ne-ai lăsat să fierbem în zeama noastră. Ca pe niște conserve de fasole! exclamă el și pe urmă, amuzat de comparație, izbucni la ris. Riseră și ceilalți. Apoi bărbaiți se ase-zară pe fotoliile scîrțietoare de răchită în timp ce Sofia se duse la bucatărie de unde se auzi în curînd zgomotul ri-niței de cafea.

— Ia zi, Vasile, spune-mi acum, re-pede, îl chestionă Negrea pe deplin treaz. Cum s-a sfîrșit ancheta? În-seamnă că știi, altfel nu veni ai tu...

— Ce să-ți spun, dădu din mîin a le-hamite Samoilă. Situația nu-i deloc trandafirică. Am venit s-o sfătuiască să facă cerere de pensionare. Pentru ea e cea mai bună ieșire. Celălalt e om tinăr.

— Va să zică așa..., mormăi Negrea. N-ajungea un pensionar în casa asta... Trebuie să ne facem doi...

— Auzi, Dumitru? întrebă Samoilă de parcă voia să-l facă atent asupra unui secret. Eu zic c-o să ne facem chiar trei... Mă gîndesc și la mine. La iarnă ne vedem și schimbăm impresii...

Un zîmbet de amărăciune flutură pe fața lui Negrea. Bătea tactul cu dego-tele mîinii stingi pe brațul fotoliului.

— Și, zise el vorbind încet, parcă cu greutate, ție ce ți-a venit? Doar n-ai pățit nimic. Ziceai că ești al parti-dului. Te supui disciplinei și asta-i tot.

— Mda, firește, dar parcă ceva nu-i în regulă. Ce să fac, mormăi Samoilă, deschîndu-și nasturii hainei și reze-mîndu-se bine de speteaza fotoliului, făcîndu-l să scîrție. Am îmbătrînit, vorba ta, N-aș mai putea să mă uit în ochii voștri, dacă-aș face altfel.

— Păi tu nu ți-ai făcut decît datoria.

— Da, dar sufletul?

— Ai ajuns deci și tu acolo, constată Dumitru aplecîndu-se către prietenul său cu o mișcare bruscă, în timp ce o licărire de înțelegere îi lumina privi-rea. Cînd ți-am spus, nu m-ai crezut.

— Mde...

— Știi care-i adevărul, Vasile? Cînd am intrat noi în partid eram puțini și-aveam de invins puterea. Nu-i ușor să lupți cu instituțiile ei. Pe noi asta ne-a făcut comuniști. Pe cînd acum? Mă uit la fiică-mea. Nici nu pricepe bine ce-i spun cînd îi povestesc de anii ăia. O fi știind ea ce face. Problema lor e să ducă țara asta mai departe. Trebuie să-i lăsăm.

— Eu știam că ești comunist pe via-ță, că nu-ți termini treaba niciodată.

— Sîntem oameni, Vasile. Îmbătrînim și noi. Eu unul simt că nu mă mai pot schimba. Nu mai pot.

— N-ai rămas măcar la Învățămînt. Și cite mai erau de făcut!

— Ei lasă, cred că fii-tău e bun. Mîine-pomîine o s-ajungă inspector pe-acolo. Eu l-am crescut, îl știu bine. Samoilă zîmbi, infoindu-și pieptul și trăgînd pe nas aerul cu putere.

Iar Negrea continuă:

— Tu n-ai băgat de seamă? Viața fie-cărui om e ca un cerc. Începe dintr-un punct, crește, omul arată ce poate, apoi coboară treptele și sfîrșește cam pe unde-a început. Se copilărește. Mie de ce-mi place să mă joc cu Vali?

— Dumitru! Ia mai taci! Să nu-mi spui tu mie c-ai dat în mîntea copiilor! Eu ghicesc dincolo de toate o amără-ciune. A fost ceva care te-a făcut să vezi toate astea. Restul e filosofie clă-dită după aia. După ce te-ai hotărît să renunți. Dar de ce te-ai hotărît? Asta-i întrebarea.

— Cum de ce... Vasile, păi erai și tu la Comitet atunci cînd m-am hotărît.

— Știu că n-ai mai ieșit la alegeri.

— Oamenii au înțuiție, îi replică Ne-grea vioi, cu o scîlpire în ochi.

— N-ai mai ieșit fiindcă toți țineau mîntă că bubuieși o mulțime de inși la verificările din '50.

— Da' tu de ce crezi că venisem eu

la organizatoric tocmai în '50? Oare n-am fost ales tocmai fiindcă știam bine ce înseamnă pentru un partid care-și consolidează puterea niște membri ne-siguri, nimeriți în linia întîii numai pentru că se unificaseră două partide? Ți-amintești cînd l-au omorît pe Ște-fan, fiindcă unul dintr-ai noștri a fost slab... Dar unii care veniseră fără să aibă habar de nimic? Cred c-am făcut bine ce-am făcut...

— Dar cu ce preț, Dumitru! Știi că mulți din cei zburaiți de tine s-au dove-dit de bună credință și-au reintrat în '62.

— Dar numai timpul l-a verificat. Primesc să fiu eu considerat vinovat. Am și primit... Parcă eu nu știu că Albuleț are și el un cumnat care-a pă-țit-o atunci în '50.

— Pentru Albuleț pun mîna-n foc! protestă Samoilă. M-a pus să conduc ancheta asta, deși știa că sîntem pri-etenii și c-aș putea fi părtinitor.

— Fie ca tine. Deși dacă te cunoaște, știa că tu nu poți fi părtinitor. C-o să-ți faci datoria.

— Mde...

Negrea privi fața întunecată a lui Sa-moilă. Ochii îi alunecară spre pumnul lui mare de fost feroviar, strîns pe brațul fotoliului, gata parcă să lovcască ceva.

— Acum vezi și tu, continuă Dumitru, că trebuie să pricepi nu numai ce faci, ci și spre ce duc asta. Și să fii de acord.

— De priceput pricep eu, mormăi fără chef Samoilă. Dacă n-ar fi vorba de mine, aș fi și de acord. Dar așa mă simt trădător, nu știu cum... Cred că pensia ar fi o treabă cîștită.

— Albuleț ce zice? Comitetul?

— Nu vor. Dar pină la urmă au să pri-ceapă ei...

Se auzea zgomot de cești. Sofia se pre-gătea să vină cu cafeaua.

— Îi spui tu, ori îi spun eu? întrebă Dumitru.

— Îi spun eu, îl asigură Samoilă. Doar de-asta am venit.

Tăceau în timp ce intra Sofia, ținînd în echilibru tava cu cești, pășind cu grijă peste prag, cu privirea plecată, cu buza de jos strînsă de încordare în-tre dinți. Ea lăsă tava pe măsută cu un oftat de ușurare și puse apoi ceștile în fața fiecăruia.

— Ce-ați tăcut așa? întrebă. Ce-i cu voi?

Îi privi cu luare-amînte și constată, așezîndu-se:

— M-ați birfit, altfel nu se explică.

— Da, fată dragă, zise Samoilă pri-vînd-o în față, văzîndu-i dintr-o ochire privirea hotărîtă și ridurile obosite de la colțurile ochilor, ca și gîtul puternic, ieșînd dintre reverele bluzei albe, căl-cată cu grijă și bine întinsă peste bus-tul drept, cu sinii încă provocatori sub țesătura apretată.

— Da, fată dragă, repetă el mai în-cet, parcă mulțumit de ceea ce vede. I-am spus și lui Dumitru și-ți spun și ție: comisia și-a scris raportul și el o să fie prezentat mîine în comitetul raional. Nu cred să se facă modificări la cele propuse. Concluziile nu te avantajează nici pe tine, nici pe inginerul șef.

— Înțeleg, zise Sofia, și ceva arzător îi apără în privire, iar Samoilă nu știu deloc cum să interpreteze asta. Totuși femeia nu cobori ochii și bustul îi rămase la fel de drept. Samoilă urmă:

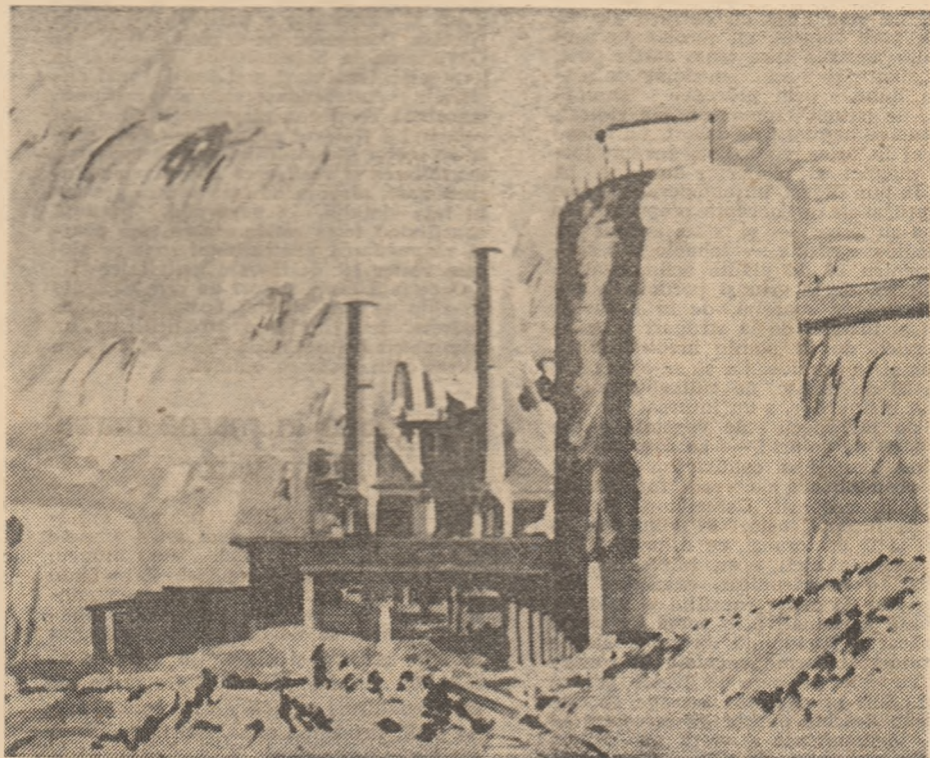
— Am venit să-ți spun că cel mai bine e să faci cerere de pensionare. Eu mai pot amîna ședința de concluzii pină ți se aprobă ție cererea. Pe urmă, după ce se termină toată levatura, imi cer și eu pensionarea...

Samoilă, parcă obosit de efortul pe care-l făcuse vorbind, se reze-mă de speteaza fotoliului scîrțîtor, sorbind rar din cafeaua fierbîntă și privind printre gene chipul alb al Sofiei. Ea nu făcu nici o mișcare, de parcă n-ar fi auzit ultimele cuvinte ale prietenului lor. Era parcă împietrită și pielea miinilor i se făcuse gălbuie ca un pergament sfîrîmicios, supus eroziunii timpului. Degetele fură primele care dădură semne de viață. Sofia le mișcă ușurel, de parcă le-ar fi încercat elasti-citatea. Luă apoi ceașca de pe masă și sorbi îndelung, continuînd să stea dreap-tă, cu tot trupul încordat.

— Nu, Vasile, spusese Sofia ascultînd o voce venită de undeva, dinăuntrul său și vorbind de parcă ar fi repetat acele cuvinte numai de ea auzite. N-o să fac cum zici tu. Ai să vii, ai să citești concluziile și eu o să fiu acolo, lingă tine. O să aud tot, așa cum or să audă și ceilalți. N-o să anunți tu că mi-am cerut pensionarea. Fiindcă n-o să mi-o cer. Ai să auzi tot ce-am de spus. Cît despre tine, fă ce vrei. E problema ta. Dar eu am să-ți spun un lucru: nu cînd ți-e greu trebuie să cedezi. Dacă faci asta, o să-ți pară rău toată viața. E ca și cînd ai dezerta. N-ai mai fi demn de numele de om. A... Pe urmă, după ce ți-ai dat mă-sura pină la capăt, ai încheiat cu bine un capitol, asta e altceva... Așa că tu pregătește-te să fii ședința. Eu nu mă tem...

Cel doi bărbaiți se priviră cu sur-priză, în timp ce Sofia, tăcînd, continua să-și soarbă cafeaua. O vibrație ne-definită le străbătu trupurile și Sa-moilă se sculă atunci greoi, lăsă ceașca pe colțul măsutei și, apropiindu-se de Sofia, o sărută ușor pe obraz, sim-țînd pe buze, rece și imaterial, gustul sărat al lacrimilor.

(Fragmente din romanul Misiunea de investigare)

Noi obiective în construcție de Ion Bițan

Un ceai la George Enescu

ACUM mai bine de jumătate de veac, — ca-n poveste —, am spus într-o zi tatii :

— Tată, eu mă duc în lume să-mi încerc norocul !

— Du-te, fata mea. Dar, ca să-ți vie mai ușor, ia scrisoarea asta adresată lui Mihai Sevastos, care are să-ți fie de mare ajutor.

Ca-n poveste și nu chiar ca-n poveste, căci dacă Făt-frumos a încălecat și-a plecat cu mina-n sold, fără bani, merinde și alte adaosuri, eu m-am suit în trenul de București, cu un geamandan mare, avind și tovarăș de drum pe soțul meu, Costăchel Popa, care voia să-și încerce și el șansa în capitala țării.

Am părăsit părinți, frați și surori, am lăsat casă și masă, am părăsit Curtea de la Copou cu bielsugul și strălucirea ei și m-am dus să locuiesc într-o chichineată de odăiță de la nu știu al cîtelea etaj, sub acoperis, — atît de strîmtă, că n-aveai unde te mișca de pat, masă și dulap. Dar mie nu-mi păsa. Eram așa de plină de idei, de visuri și de planuri, atît de bine mobilată pe dinăuntru — aș putea zice — că nu băgam în seamă sărăcia în care trăiam. Scrisoarea de recomandare a tatii îmi deschisese larg porțile revistei „Adevărul literar și artistic”, care îmi cerea să bat la ușile diferiților artiști și oameni de seamă și să-i prezint publicului după gustul meu, așa fel ca cine mă citește să aibă impresia că el însuși a călcat prașul acelui căruia îi dedicase reportajul. Nu-mi aduc aminte ce citisem și nici nu mă interesa. Într-o aventură care mă pasiona, mă puneam într-un soi de exaltare, ce învinșea timiditatea mea de provincială și fată crescută oarecum în sihăstrie, — o sihăstrie în care arar intra cite-un drumet răătăcit...

Dar nimeni nu m-ar fi crezut dac-as fi declarat că sînt sfioasă. Mă prezentam bărbătește, în vesnicul meu costum alb-baștru închis, cu bereta trasă pe-o ureche, purtînd pantofi cu tocul jos, fără a recurge la nici un „truc” feminin. Îmi aduc aminte ce grozav m-a uimit vechiul nostru prieten, Mihai Sevastos, cînd, într-o bună zi, m-a luat în biroul lui, ca să-mi spună confidențial :

— Uite ce-i, dușule Profiriță, dar sînt mai bătrîn ca mamele și n-ai să te superi cînd te-oî sfătui să fii un pic mai... cocheta : să te pudrezi, să te rujezi un pic, că dă, așa s-ar cuveni...

De supărat nu m-am supărat, căci la cei douăzeci și șapte — douăzeci și opt de ani ai mei, aceste subterfugii femeiești erau pur și simplu de disprețuit. Nu mai știu ce i-am răspuns ; desigur că l-am pus scurt la punct și el n-a insistat. Și nici n-avea cum să insiste... Căci mie doar mustăcioară și cioc îmi lipsea ca să fiu un muschetar, care se repezea cu capul înainte la orice duel interviuistic, luptîndu-mă cu multă îndrăzneală cu orîșicine. Pe unii din partenerii mei îi cunoșteam dinainte, pe alții — cei mai mulți — îi „vedeam” pentru

întia oară, deși îmi erau familiari și pe unii îi iubeam chiar. În orice caz, pentru mine, atunci, prin 1934—1936, toate erau aventuri care îmi umpleau viața de-un fel de betie, transfigurare... Și cum sînt din fire și curioasă, vă chipuți cu cită patimă așteptam să văd ce-are să mi se mai întîmple ? Ieri, a fost Johan Boyer, unul din idolii mei ale cărui cărți stăteau la rînd ca soldații într-unul din rafturile bibliotecii rămase la Copou, și azi e Marioara Ventura, pe care mă duc s-o întîlnesc la „Athenée Palace”, unde trage întotdeauna cînd vine la București, și-a cărei incomparabilă voce o voi auzi adresîndu-mi cuvîntul. Iar mine, mine...

— Unde crezi că mergem mine ? m-a întrebat într-o bună zi Costăchel. Hai, ghiceste !

— E-o personalitate însemnată ? am zis eu.

— Foarte.

— Din ce domeniu ?

— Al Muzicii...

— Stai ! l-am oprit eu. Mai întîi spune-mi ce cauți tu cu mine. De ce mă însoțești ?

— A ! Credeai că te duci să iai un interviu ? Iartă-mă că te-am indus în eroare. Nu e vorba de nici un reportaj. Pur și simplu sîntem invitați la un ceai !

— La cine ?

— La George Enescu !...

PE GEORGE ENESCU îl cunoșteam de mult, încă din 1918, după ce ne mutasem de la Fălțiceni la Copou, pe cînd marele maestru al viorii locuia, ca invitat, în casa Maruca Cantacuzino, refugiată de război, care închiriasă o mare parte din Villa Mihail Cogălniceanu, pe care tocmai o cumpărase tata. Întîlnisem de mai multe ori umbra lui discretă ce se strecura, la inserat, cu vioara subsoară, și fața lui plină de nobletă și modestie, în care ochii întuneceai de culoarea cafelei puneau o neobișnuită căldură omenescă — un fel de patimă blindă — îmi produceau o criză de asemenea sfială, încît niciodată nu mi-a fost dat să-l privesc de aproape ori să-i vorbesc. Cînd îl zăream, mă ascundeam, — deși ayeam aproape treisprezece ani, nu mai eram un copil. Lumea din jur spunea că ar fi semănînd cu tata. Da. Poate că aveau ceva comun. — În afară de lavalieră —, mai cu seamă la frunte și la nas. O asemănare mai mult spirituală, — dacă se poate spune așa. Mai întîi că tata era bălan, cu ochi albaștri și fată roză ; pe cită vreme obrazul lui Enescu avea o albeață ca de ceară, o albeață ca a unui sfînt mucenic, mi se părea mie ; iar ochii, ochii ardeau ca un iăratic potolit, dar ardeau, ardeau ca un foc nestins. Și-apoi tot felul lui de-a sta cu capul aplecat pe-un umăr, ca cineva care se teme să nu supere cumva pe cei din jur și care parcă ar vrea să treacă neobservat, dacă se poate. Pe cită vreme Mihail Sadoveanu ai fi zis că pleacă cu capul înainte, ca un mistreț, și sta-

GEORGE ENESCU —
pictură de Corneliu Baba

tura-i puternică, ușor încălătă, degaja atîta putere, că fără voie te fereai din calea lui. Da, semănau oarecum și nu semănau absolut deloc. Pe blindul maestru al muzicii îl auzeam în fiecare seară cîntînd — la vioară ori la pian — și plîngerea-i dulce, vibrantă și fierbinte — de-o neasemuită frumusețe — ce străbătea prin pereții groși, mă făcea întotdeauna să lăcrămez, cocoloșită pe pat și cufundată în întuneric, numai cu graiul îngeresc ce-mi răscolea profund inima tinerească. Nu-mi mai trebuia atunci nimic pe lume, toate păleau, se stergeau, nu mai exista casă, Copou, nu mai aveam părinți, frați și surori, peste întreaga lume se așternea numai strigătul acela focos al viorii ori glasul serafic al pianului intonînd de predilecție Sonata Kreutzer de Beethoven.

— La Gerge Enescu... am inginat, înecîndu-mă.

— Să știi că nu-i nicio pretenție. Poți să mergi îmbrăcată cum vrei... mi-a spus soțul meu. Ori poate că nu vrei să mergi ?

— Ba da, — am clătînat eu din cap, impresurată dintr-odată de umbre, visuri și amintiri.

— Mergem cu Filii, m-a lămurit Costăchel. (Fili era Filionescu, unul din acompaniatorii preferați ai maestrului.) Mine, simbă'tă, la ora cinci...

ERAM așa de plină de mine la vîrsta aceea și tot ce mi se întîmpla, așa de extraordinar, că-mi aduc aminte cu uimire că umbra trecutului, care m-a impresurat la rostirea numelui marelui muzician, n-a durat decît o clipă. Imediat am revenit la starea mea obișnuită de exaltare — stare în care totul părea normal, nimic extraordinar. Nu-mi amintesc să mă fi frîmintat problema mea veche — problemă ce stîrnea întotdeauna risete între frații și surorile mele : „Cu ce să mă îmbrac ?” Nu știu la ce adresă mergeam. Mi-era oarecum indiferent casa, numărul... Știu atît că m-am trezit dintr-odată în niște încăperi largi și înalte — ce-mi aminteau de Copoul meu — saloane bogat mobilate, cu oglinzi, tablouri, fotolii, canapele, banchete... Dar toate erau struguri de oameni care se încleau, se agățau, aproape că se călcău pe picioare, în vreme ce un zumzet necurmat se înălța, ca-ntr-o grădină cu albine, cărăbuși, viespi, coșaci, croitori, caradaște și alte asemenea mici aripate. Eu, într-o livadă, aș fi fost la mine acasă : aici, însă, mă pierdeam într-o lume străină — nu chiar ostilă, dar în nici un caz prietenoasă.

Cineva a venit și mi-a pus în mină o farfurioară, pe care stăteau în echilibru nestabil un pahar de ceai cu garnitură metalică de argint, citeva „grătare” de la Nestor și-un servetel. Nu știam ce să fac. N-aveam unde mă așeza. Am făcut și eu ca toți cei din jur : am băut ceaiul într-un picior, cu coatele strînse de trup, ferindu-mă la fiecare sorbitură de-o ciocnire catastrofală. Mutîndu-mă de colo-colo, ori mai degrabă dusă de curent, am ajuns într-un salon, în mijlocul căruia stătea de-a curmezișul un recamier, pe care se afla o doamnă mare și destul de voluminoasă — imposantă — într-o ținută de-o sobrietate austeră aproape, dacă n-ar fi dezmințit-o bijuteriile scumpe de la gît, de pe brațe și de pe degete.

— Doamna Maruca, — a zis Filionescu, care mă pilota prin Marea aceea umană — să vă prezint pe Profirița Sadoveanu și pe soțul ei, Costache Popa...

— Pe domnul Popa îl cunosc, a zis cu liniște amfitrioana. Dar Profirița ? Probabil că-ți aduci aminte de mine... sînt aproape douăzeci de ani de-atunci... cînd eram în refugiu, la Iași. Spune, draguță, îți mai aduci aminte de mine ?

— Desigur, am răspuns. E greu să vă uitate cineva. Cu-atît mai mult cu cit eram mare, aveam 12 ani și jumătate.

— A ! Știi că ai haz ? a ris scurt

doamna Maruca. Erai mare ? La 12 ani ? Atunci acumă cum ești ? Ia spune : cîți ani ai ?

I-am spus, adăogîndu-i și cîteva complimente bine invirtile, în care îi evocam prezența distinsă, în care domina culoarea mov și albul unui splendid ogar ce-o întovărășea întotdeauna la plimbare.

Amfitrioana s-a arătat deodată extrem de binevoitoare. M-a întrebat ce face tata, ce face mama și mi-a depus o sărutare rece pe frunte, — după care s-a întors numaidecît spre alți invitați, ce veniseră s-o salute.

— Hai să te prezint maestrului !... a zis, stîclindu-și ochii ghiduși, Filionescu, — că pe ură s-așează la pian ori ia vioara în mînă și nu mai e chip să schimbî o vorbă cu dînsul...

M-a luat de mină și m-a tras printre ierburi, scaeti și buruieni și dintr-odată s-a ales o poeniță în fața mea, în care înainta spre mine, în chip miraculos, c-un zîmbet neasemuit de dulce pe fața-i nobilă și pală, umbra aceea veche ce dormea în mine de ani și ani de zile... Își scoasese paltonul negru ce-i ascundea trupul, dăduse jos căciulița-i de lutru din cap, lăsase jos cutia viorii... Era ca pe scenă, în haine negre de seară, un pic lustruite de vechime, care parcă i-ar fi ținut loc de piele... Avea ghetete negre de lac, ca acele de demult, înguste și cu urechi... Pe jeketă albă, un lanț de cea-sornic...

— Ești fata lui Mihail Sadoveanu ? a spus un glas blind, pe cînd ochii castanii îmi zimbeau cu dulceață.

— Da. Profirița... am spus eu cu oarecare sfială, atît de neașteptată fusese prietînia și căldura cu care eram întîmpinată.

— A ! Da... Profirița... a zis George Enescu, zîmbînd, vag, trecutului... Erai tare mică pe-atuncea, la Iași... Purtai o panglicuță roz în plete... Ce frumos era parcul de la Copou... Și Turnul maiestuos... Și cită liniște !

Am înțeles că intram și eu în liniștea aceea pe care o cunoșcuse în vremuri de restrînte. Desigur că nu-si aducea aminte de figura mea. Eram doar unul din copiii lui Sadoveanu...

— Ce face tata ?... a încheiat maestrul, fără să aștepte răspunsul. Și a venit spre mine, cu mersu-i parcă ușor furîșat, modest, cu capul plecat pe-un umăr, ca pe vioara lui fermecată. A scos garoafa albă pe care-o avea la butonieră și mi-a prins-o în piept. Pe cită vreme, zîmbetul acela al lui atît de dulce și de binevoitor parcă mă scălda în raze de lună.

DIN clipa aceea n-am mai fost muschetarul venit la București să cucerească publicul, să intre cu îndrăzneală în sufletul artiștilor și oamenilor de seamă. Nu mai eram acel Valer Donea, care apărea în fiecare săptămînă cu cite-un reportaj mare pe-o pagină ori două al revistei „Adevărul literar și artistic”. Eram iar Profirița aceea de la Copou, care asculta plîngînd Sonata Kreutzer cîntată la pian de maestrul Enescu. Se lăsase înserarea. Se stînseseră luminile luxuoaselor lămpi cu multe brațe. Dispăruse toată lumea aceea străină, fără chipuri. Nu exista pe lume pentru mine, la ceaiul acela de la ora cinci, din nu știu care an al celei de-a treia decade a secolului nostru — probabil 1935 — decît George Enescu, care-mi cînta mie și numai mie, din fermecata lui vioară cu atîtea glasuri patetice. Și inima mi-era la fel ca pe vremuri, învăluită în aripi de inger și-n raze de lună... Cu o năstrușnică putere, trecutul „dureros de dulce” din clipele acelea unice, cînd, singură în întuneric și-n tăcerea maiestuoasă a iernii întroienite din ajutorul aceluia îndepărtat Crăciun, mă împărtaşeam din geniul fără asemănare al marelui George Enescu...

Profira Sadoveanu

Pas fraged de adolescent

ACUM cînd după ce mi-am dus și scos picioarele din spital dar mersul lor ceva mai comod tot sovăit este, acum cînd noul an pășește timid dar tenace și vajnic pe drumul fără hotar, răgaz și istov al timpului, m-am gîndit să însălez — cam nostalgic și intristat — citeva rînduri care, cine știe, pot interesa.

Ori de unde am privi, ori de pe unde am lua-o și apuca-o, mersul cel mai bine de ținut minte este cel al adolescentului (fie el elev, student ori ostaș liberat) întors acasă după o despărțire și depărtare în timp și spațiu lung sau relativ lung.

Bineînțeles asta după o confruntare sau șir de confruntări și acumulări din care a ieșit victorios, mai înțelept și mai implinit.

Atunci strada (fie și pustie) cîntă, șoseaua sau poteca tresăltă, se rotunjește, înlează și înșeală înălțimile în suita de tonalități muzicale năucitoare, iar pasul e sprinten, naiv, cutezător și curat. Acasă este desigur așteptat, dar să vină tocmai atunci ? Și odată deschisă și trîntită poartă și trecut pragul casei, emoțiile buimăcitoare sînt declinate generos („uită-te cine ți-a venit !”), vasele aflate în mîini tremurînde, parcă tăiate de bucuria revederii cad și se sparg în cioburi vesele și încep intimidările reciproce salvate sau îngroșate, adîncite (după caz) de vocea tină, în schimbare a vechiului și tot-odată proaspăt venitului.

Apoi încep revederile orgolios-ocrotitoare cu cei mai mici umbriți nițel de regretul că acum nu mai e posibilă și nu

mai „cadrează” cădărarea la tușea în virful știut al nucului sau cireșului din ogradă, sau participarea egală la jocurile și hirjonelile din colțul străzii, malul rîului, din parc sau maidan.

Se înțelege, sînt multe și de intensități deosebite trăirile vibrante care însoțesc, arcuiesc și iușesc pasul fraged de întoarcere acasă.

Dar cel al oșteanului ieșit și scăpat teafăr din tranșeu și ocolit de glonte, bombă ori schijă e miuit de neliniștea infidelității sau încredut și îngrijorat de lupta poate la fel de aprigă cu grijile și nevoile gospodărești-civile ale „vetrei” ; mersul legănat al marinarului întors de pe întinderi și depărtări albastre e pîndit de surpriza amară și mușcat de indoilei iar revederea cercelătorului întors dintr-o lungă și scormonitoare expediție științifică pare — poate și este — rece, absentă, distantă și protocolară.

Nici una și nici multe altele dintre acestea nu cred că au fost netul pur și bucuria înaltă scontată sigur și plenar a reîntoarcerii și revederii adolescente după cea dintîi încercare incununată de izbîndă. Și niciodată sau, hai, mai niciodată pasul superb, sprinten, încredzător și cutezător de atunci incolo și încoace nu se mai întoarce la fel și nu se mai repetă întocmai și nu mai lasă urme deopotrivă, gemene.

Pe urmă...

Pe urmă urmele se șterg. Și se pierd...

Nicolae Velea

Studioul experimental — spațiu al inițiativelor viabile

Nevoia de comunicare

RELAȚIA creatorului cu spectatorul este fundamentală în arta teatrală. Atât de evidentă și importantă încât într-un mod paradoxal este eludată de nenumărate ori. Banalizată, idilizată ori întunecată de diferite îndemnuri teoretice și practice, această relație ce ține de structura actului teatral continuă să existe însă în frumusețea și demnitatea ei „naturală”. Cercetările sunt numeroase. Mai mult sau mai puțin ele o influențează până la o limită anumită. Dincolo de acest prag fenomenul (înde din sfera esteticului către cea a iubirii,

îmi place să cred ori să aflu că actul teatral presupune un gest de iubire adâncă. Un gest arhaic care suprapune condiția artei cu condiția omului. O parte din întinderea spirituală a acestui gest poate fi analizată, sociologizată, psihologizată și politizată. Dar esența, ca și în iubire, ține de miracol, ține de acea față nevăzută a teatrului desore care nu se poate decît mărturisii. Actul ce presupune tandrețea aspră a celor doi poli, actor-spectator, se mai poate numi: comunicare.

Valoarea actului teatral este determinată de temperatura, de gradul de vizibilitate și credibilitate al acestor cameni și idei exemplare ce se nasc pe scenă. Cînd „ideea” „personajul” transpune adînc, spectacolul devine mai real decît realitatea și atunci se petrece acea vibrație ce omogenizează stratificarea normală a publicului, acea emoție și atenție de calitate a spectatorului, ale căror lumini înobilează actorul și spectacolul. Atunci, comunicarea prinde strălucirea iubirii, atunci spectatorul devine „cathartic” alături de actor, atunci și pentru asemenea momente merită să vii la teatru sau să-l faci.

Mi-a fost dat să descopăr la Constanța, unde lucrez de la absolvire că publicul „înțelege”. Oamenii, turneie în care i-am însoțit pe actori, discuțiile mai mult sau mai puțin organizate, „spionarea” spectatorului mi-au dat revelații ce m-au schimbat și format fundamental. Aici s-a alina, în timp, printr-o anumită calitate a spectacolelor, la acel tip de iubire de care vorbeam mai înainte. Să ne înțelegem: prin calitate înțeleg seriozitatea cu care am privit publicul, adică teatrul. Luînd în serios omul cărui te adresezi, încetezi să-l mai minti (mimesis minciună) comoditatea și incapacitatea expresiei) și încetezi să te mai minti. Teatrul devine atunci nevoie vitală de comunicare, de mărturisire, devine opțiune morală, un soi de legămint dureros cu adevărul, devine ceea ce lipsește de multe ori din spectacolele noastre: implicare.

În cîțiva ani am recuperat pentru teatru un public nou. Oamenii care-și pierduseră încrederea în această iubire, fiindcă prea multe spectacole obosite i-au mintit de ora multe ori au venit în sala de spectacol fiind incitai de, hai să-i zicem, sinceritatea noastră. Am început unii dintre noi, apoi din ce în ce mai mulți, astăzi, de la director la actori, de la regizor la întiner de sunet, de la scenograf la secretar literar, să primim un soi de corespondență. Oamenii de vîrstă și meserii diferite ce doresc să rămînă anonimi ne scriu lungi scrisori despre aceste întâlniri care au devenit spectacolele noastre. Unii își analizează și caută să-și verifice emoțiile alții ne scriu despre dorințele și așteptările lor, unii își exprimă rezerve ori nemulțumiri, ne comunică reacțiile lor dar cei mai mulți ne mulțumesc și ne cer să continuăm. Scrisorile, dacă la început ne amuzau, acum le așteptăm. Răspunsurile noastre sînt spectacolele.

Această reacție a unei părți de public de a depăși bariera tăcerii, impusă de un anume conventionalism al receptării, m-a făcut să înțeleg că oamenii răspund la ceea ce au simțit că începem să le dăm. Că, iată, comunicarea poate depăși ora și sala de spectacol, că ei participă realmente la implicarea noastră și, mai mult, au nevoie de această participare. Lar noi, avem nevoie de această nevoie a lor. Oamenii au nevoie de teatru, de cultură ca de ceva firesc vital ca aerul și apa. Am înțeles din participarea lor că noi trebuie însă, să avem grija și har să le dăm numai apă și teatru curat.

Nevoia spontană și deplină a omului de a comunica este tot teatru.

Nevoia teatrului de a-și redescoperi, mereu, resursele de iubire și comunicare se pare că este perpetuu ideal al fiecărei generații de spectatori și creatori. Știu că un asemenea dialog sincer și spontan este provocat de multe teatre din țară. Avem o profundă responsabilitate față de acest public a cărui receptivitate este pentru noi unică și de neînlocuit. Importanța culturii noastre în lume atestă valoarea sufletului românesc din care este și trebuie să rămînă, oarte, teatrul românesc.

Cineva m-a întrebat cum de am curajul să montez în viitorul apropiat *Hamlet* la Constanța?

E oare curaj să dai oamenilor ceea ce merită și au nevoie?

Dominic Dembinski

CU ANI în urmă, ideea înființării unor studouri experimentale a consumat multă cerneală și entuziasm, ea fiind susținută deopotrivă de slujitorii scenei cit și de beneficiarii spectacolului teatral. Ideea a prins și, din cite cunoaștem, aproape că nu există instituție teatrală fără un asemenea studiu care ființează sub diferite forme. A devenit o realitate într-atît de obișnuită încît nici presa nu mai reacționează, întotdeauna, la manifestările sale. Sau poate mă înșel. Sau poate unele din acțiunile de aici au devenit, prin monotonia exersării, un fel de anticameră unde se poposește din cînd în cînd spre scena mare. Cred că înseși teatrele ca atare, interesate de publicitatea în jurul premierelor „mari”, omît faptul că și evenimentele de pe scena mică merită o atenție cel puțin egală. Iată că o montare cu *Trestia gînditoare* de Th. Mănescu (pe scena Studioului experimental din cadrul Teatrului Național din Craiova) obținea, în cadrul Festivalului de teatru istoric, ediția 1986, premiul pentru cel mai bun spectacol, iar Petre Gheorghiu-Dolj, premiul pentru cea mai bună interpretare masculină (fără a mai aminti alte mențiuni). Performanța era dobîndită într-o competiție de certă ținută, la care participau trupe valoroase, cu montări pe „scenele mari” ale țării. Evenimentul mi-a stimulat o retrospectivă a activității acestui studiu „T 94” (denumire convențională, con-

formă cu numărul de locuri), constatînd, astfel, un palmares care suscită, într-adevăr, un interes deosebit. În cei șapte ani de la înființare, aici au fost prezentate 12 premiere (din care două pe țară), numeroase spectacole și recitaluri de poezie și teatru. Continuă ciclul de conferințe cu tema „Reliefuri în dramaturgia contemporană”, au loc spectacole-dezbateri, de asemenea, au fost inițiate manifestări cu participarea artiștilor amatori.

Montările au purtat semnătura unor regizori consacrați (Dan Alexandrescu, Georgeta Tomescu, Mircea Cornișteanu, Mihai Manolescu) sau au permis unor actori precum Remus Mărgineanu și Emil Boroghina să-și demonstreze și posibilitatea de a-și dirija colegii în cadrul unor vizuini scenice uneori nu lipsite de interes. Au fost puse în scenă, în acest răstimp, piese valoroase precum *Conu Leonida față cu reacțiunea*, *Năpasta* de I.L. Caragiale, colajele din operele aceluiași dramaturg — *Boborul*, *Al matală Caragiale*, *Incepem, Viața unei femei* de Aurel Baranga, *Politica și Trestia gînditoare* de Th. Mănescu, *Cerul instelat deasupra noastră* de Ecaterina Oproiu. Nu au lipsit nici creațiile din dramaturgia străină — *Fluturi, fluturi* de Aldo Nicolaj, *Șapte mări* de Peter Karvas, după cum s-a oferit și unor debutanți (Carmen Firan cu *Polen pe insulă*) șansa confruntării cu publicul. Nu trebuie omis faptul că în cadrul aceluiași studiu a fost prezentată creația poetică a

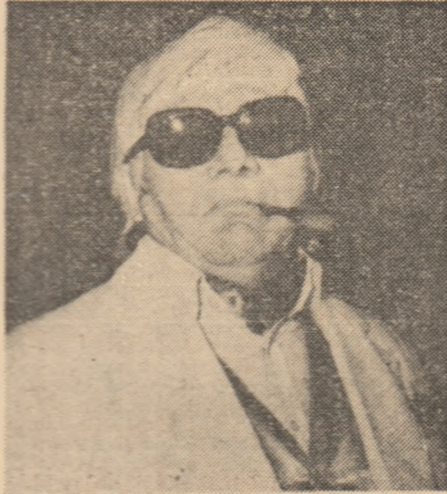
unor autori de primă importanță — Ștefan Aug. Doinaș, Marin Sorescu — și, din cite am înțeles, se are în vedere o trecere în revistă a tot ceea ce este mai valoros în poezia românească actuală.

Desigur, am exagera spunînd că toate manifestările au fost fără cusur și, probabil, nici n-ar fi în consens cu menirea acestui studiu experimental care, prin însăși denumirea sa, nu-și propune altceva decît să caute și să inoveze, să exploreze acele posibilități ce nu stau la îndemina scenei principale a teatrului. Important e ca acest studiu să rămînă în continuare un creuzet din care se pot ivi oricînd inițiative semnificative — așa cum s-a întimplat — și totodată, un outsider competitiv în cadrul mișcării teatrale.

Din cite știm, și în alte teatre din țară funcționează asemenea studouri cu o activitate demnă de tot interesul. Îmi amintesc de asemenea că în urmă cu ani prînsese contur ideea unui Festival al studiourilor experimentale, inițiativă care s-a pierdut pe parcurs din motive care-mi scapă. Reactualizarea acestei manifestări ar fi binevenită. Și avînd în vedere antecedentele valoroase, teatrul craiovean ar fi un nimerit loc de desfășurare.

E o propunere.

Romulus Diaconescu

Trei personaje din *Hanul de la răscruce* de Horia Lovinescu (Teatrul din Galați), interpretate de Liliana Lupan (stînga), Gheorghe V. Gheorghe și Florica Dinicu.

Editoriale

„Cerul instelat deasupra noastră”

● APARIȚIA, în colecția „Rampa” a Editurii Eminescu, a piesei *Cerul instelat deasupra noastră* reprezintă un moment semnificativ în istoria colecției. Ecaterina Oproiu face parte din — cum să-l spun? — categoria autorilor dramatici care au cheia succesului. În unele cazuri asta înseamnă puțin, în altele, dimpotrivă. Acest „dimpotrivă” cred că i se potrivește cel mai bine.

Critic de film cu autoritate recunoscută, Ecaterina Oproiu scrie destul de rar pentru teatru. Este și prima observație care se face, de regulă, în legătură cu dramaturgia ei. Autoarea nu este „mișcată” de acest reproș tandru. Cînd simte că bate ceasul „dramaturgiei” nu ezită — după propria mărturisire din prefața la *Cerul instelat*... — să se baricadeze, fie și la Salonic, în camera de hotel, pentru a scrie. Ca la toți autorii pentru care scrisul nu este o cursă de regularitate cu program cotidian de stimulare și exersare a instinctului creator, ci un semn pe care îl primește deodată, certitudinea operei apare mai greu. Dar ce înseamnă „mai greu”?

Cerul instelat... este o confesiune. Ca și piesele anterioare. O confesiune nu se face oricînd, oriunde și în fața oricui. E nevoie de timp, de timpul uman, nu de cel fizic. Ritmul dramatic — calitate mai rară la dramaturgi — decurge cred, din această ieșită din comun comprimare temporală prin care relațiile între personaje sînt ca exercițiul la trapez, fără plasa de siguranță. Ea și El, din piesă, „trăiesc” momentul unic al destrămării mitologiei cuplului cînd dedublarea, mistificarea sînt ca un fard dincolo de care se văd semnele timpului.

Povestea cu Ea și El e întotdeauna de „actualitate”. Ecaterina Oproiu a scris-o la timpul prezent continuu, timpul pre-dilect al confesiunii, care poate include trecutul și zorii vremii ce stă să vină.

Cerul instelat deasupra noastră este

ca pomul lăudat la care teatrele s-au dus cu sacul și n-au avut ce pierde. Spectacolele de pînă acum au pus în valoare calitatea emoțională a acestui document uman expresiv și convingător.

„Redescoperirea actorului”

● O SURPRIZĂ plăcută este acest eseu despre arta interpretului teatral, *Redescoperirea actorului*, publicat de regizorul Mihai Măniuș la Editura Meridiane. „Cazul” este destul de rar căci, pentru perioada contemporană, nu avem de semnalat decît *Energiile spectacolului* și *Spectacole imaginare*, cărți datorate unui alt regizor, Aureliu Manea. Să mai adaug că Mihai Măniuș nu este la prima încercare scriitoricească: volumul de proze *Un zeu aproape muritor* reprezintă debutul său editorial.

Autorul unor spectacole care au provocat ecouri notabile, mai întotdeauna avînd la bază texte valoroase (Borchert, Sartre, Beckett, între altele), Mihai Măniuș dezvăluie încă de acum trei ani într-un interviu din revista „Teatrul”, citeva gînduri pe care le regăsim în *Redescoperirea actorului*.

Cartea are înfățișarea unui eseu despre actor. În prima parte, Mihai Măniuș scrie despre: „actorul de reprezentare”, acel tip de actor care poate crea „centrul”, „conștiința centrului”, „credința că spațiul delimitat de jocul lui e un temporar centru al lumii”. Regizorul-autor consideră că această acțiune a actorului este „obiectivul fundamental al actorului modern”. Delimitarea survine în cartea după expunerea propriului crez în privința „actorului de reprezentare” a cărui culme interpretativă constă în crearea „suprapersonajului eu”, în „remodelarea actorului ca prototip uman, în funda-

mentala și complexa reconsiderare și impunere a sa ca erou exemplar al timpului modern”. Este traversată, apoi, în fugă, istoria actorului — grec, latin, medieval, „dell-arte”, elisabethan, tragic francez, „diderotian”, expresionist și brechtian. Această schiță istorică, realizată fără complexe bibliografice, se vede completată, în finalul eselui, de paginile dedicate concepției lui Artaud asupra actorului.

„Abia în partea a doua (*Avatarurile și marea actorului*), schița de mai sus este reluată cu observații profitabile, unele dînd de gîndit, despre corifeul tragic, rapsod și, în parte, despre măscăriciul medieval. Dacă portretul actorului baroc ni se pare mai puțin convingător căci lipsesc, ca și în alte citeva locuri, exemplificări prin contexte scenice concrete puse în lumina demonstrației, acela al actorului romantic este lămuritor. Ne-au interesat foarte mult gîndurile autorului despre „Cabotinel sau actorul de consum”, precum și expunerea ideilor sale în legătură cu „Acțiunea paralelă” (orientată spre viitor). Mai puțin decisă este caracterizarea, în cadrul părții a treia a eselui (*Mască și corp*), a „viziunii iradiante” asupra actorului.

Fără îndoială, esul lui Mihai Măniuș este remarcabil prin stilul nesincopat, atrăgător prin simplitatea frazării ideilor. Meditațiile regizorului, deduse atît din experiența sa profesională dar și din cultura teatrolologică asimilată, oferă o imagine vie a unui din cel mai controversați participanți la actul creației teatrale — actorul. E drept că modalitatea de redactare a volumului ar fi putut pune în lumină cite ceva din scrierile despre arta actorului ale Luciei Sturdza (în 1912), Ion Marin Sadoveanu și Tudor Vianu (vezi paginile despre „mască”).

Redescoperirea actorului, prin eleganța și intelectualitatea expunerii, ne determină să ne gîndim, o dată în plus, că menirea interpretului în spectacolul teatral ține de domeniul miraculosului pe care avem privilegiul să-l urmărim pe viu dar și să-l apreciem laolaltă cu gîndirea care „nu se vede”, aceea a regizorului.

Marian Popescu

Tablouri simbolice

ESTE o datorie, dar și un privilegiu, o aleasă cinste a cineaștilor aceea de a imprima pe peliculă imaginile de intensă vibrație patriotică, civică și umană ce răsfrâng tensiunea marilor sărbători ale ființei, ale identității și istoriei noastre naționale. În arsenalul posibilităților filmului documentar — spun arsenal pentru că genul nu mai este, de mult, definibil doar printr-o unică referire — alături de cronică, reportaj, documentar de montaj, „documentar de ficțiune” („docufiction” este, și el, un termen de notorie circulație), documentarul omagial își cucerește locul său aparte. Pentru noi, cei de azi, el poartă, întreagă, incandescenta și dimensiunile evenimentelor cărora le sintem martori; pentru cei de mâine — va fi o șansă a memoriei, a cunoașterii unui timp eroic, de înaltă prețuire a istoriei și a făuritorilor ei. **Zi de sărbătoare** se numește, semnificativ, ultimul din suita unor astfel de filme. „Zi de sărbătoare” pentru că a fost prilejuit de marele spectacol organizat în cinstea aniversării aceluia de neuitat 23 August 1944, momentul crucial al declanșării revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Impresionantei arhitecturi a acestei manifestări artistice închinată zilei naționale a poporului român (regizorii spectacolului au fost Cornel Todea și Dan Micu) ochiul aparatului de filmat, cu știuta sa putere de a bate departe, i-a adăugat, de la bun început, o dimensiune nouă: dincolo de stadion, în zare, se profilau, puternice, siluetele unor blocuri, embleme ale trăiniciei într-un spațiu, prin excelență, al construcției. Vrînd să cuprindă, astfel, într-un tot inextricabil, realitatea și semnele ei, filmul își însușește, apoi, structura spectacolului pe care o potențează prin mijloace ce-i sunt proprii. Etajarea imaginilor capătă o certă și permanentă aspirație spre verticalitate ce rimează cu înseși idelle pe care le degajă emoționantele tablouri, uriașe metafore în care recunoaștem ipostaze esențiale ale izbinzilor și năzuințelor noastre. Ecranul captează un neîntreput dialog al planurilor: imaginile cu ca acter de document și consemnare istorică — scrise, însă, și ele, „la vedere”, prin intermediul unor măiestre mișcări ale miinilor — se prelungesc în expresii simbolice, figurate de revărsarea grupurilor umane ce-și află un rapid și armonios rost, pentru a deveni, rînd pe rînd, tot atîtea trimiteri cu gîndul la momente și stări dragi conștiinței noastre, a tuturor. Cei 42 de ani care au trecut din fierbînta vară a lui 1944, ani de mîrețe și definitorii împliniri, înregistrate, cu deosebire, în cele două decenii și mai bine de cînd la cîrma partidului și a țării se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, sint celebrăți ca un capitol fundamental al unei istorii scri-

Imagine emblematică pentru noul documentar, **Zi de sărbătoare** (scenariul și regia: Gheorghe Vitanidis)

se de oameni, pentru oameni. Tablourile sus-amintite sînt dominate de plastice evocări ale gesturilor eterne ale muncii atotcreatoare și dătătoare de bucurii — de la strînsul roadelor coapte la deschiderea marilor șantiere ale construcției socialismului — ale efortului tuturor generațiilor, dornice să trăiască și să înalțe patria într-o lume a păcii, a liniștii, a certitudinilor și a demnității. Acesta și este mesajul pe care îl aduc detașamentele de copii și tineri care, înveșmîntați în culorile speranței, dau glas — prin versuri înflăcărâte, prin desenul elocvent al mișcărilor — mîndriei de a fi generația căreia i se înmînează un mandat de mare răspundere, recunoștinței fierbînti adresate partidului, conducătorului iubit al națiunii noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Tulburătoare stop-cadre vizualizează cîteva dintre nenumăratele vizite de lucru ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, în mijlocul tinerilor, al oamenilor muncii, expresie a dialogului constructiv ce semnifică o chezășie a muncii noastre și care deschide, întotdeauna, o limpede perspectivă a timpului ce va să vină. Ideea încrederii în viitor ce se iden-

tifică, pentru noi, toți, cu ideea încrederii în comunism, a străbătut, ca un leitmotiv, toate secvențele filmului-spectacol, culminînd cu explozia finală a apariției sutelor de reprezentanți ai celei mai ample manifestări a muncii și a creației libere. Festivalul național Cîntarea României, iviți sub un cer pe care puseseră stăpînire, cu cîteva clipe înainte, stoluri de porumbei, porniți spre înălțimi din brațele și de lingă inimile copiilor. Se subliniază, astfel, cu necesitate, una dintre coordonatele majore ale existenței noastre, ale politicii partidului, ale neobositelor și prestigioaselor acțiuni militante ale secretarului său general: convingerea că stă în puterea popoarelor ca făgăduința de pace să devină o realitate viabilă. Într-o societate a năzuințelor lucide, al căror drept l-am cîștigat de-a lungul unei istorii de grele încercări, fiecare **Zi de sărbătoare** cum este și cea evocată de acest film — scenariul și regia sînt semnate de Gheorghe Vitanidis — este întîmpinată cu justificată mîndrie și, deopotrivă, cu sentimentul întăririi unui înalt angajament politic și moral: acela al solidarizării tuturor energiilor și conștiințelor, pentru neconținută ridicare a țării.

Magda Mihăilescu

Cinema

Flash-back

Forța monotoniei

■ Ca și literatura Sudului, filmul Sudului a devenit o marotă care funcționează în sine. Fie că-i vorba de Europa, fie, ca în cazul acesta, de America, Sudul înseamnă capriciu, temperament, sentimentalism. Înseamnă dueluri și baluri, cavalierism și inflexibilitate, prejudecată și orgoliu. Jezebel este pentru William Wyler proba în materie. Într-un New Orleans de dinaintea războiului de secesiune, moravurile sînt atît de cenzurate, încît o rochie roșie la un bal poate stîrni o întreagă intrigă. Orașul este vexat și, de la răsfațul provocator al purtătoarei, se ajunge la reacții intolerante, la despărțirea de logodnic, la tragedie și moarte. Numai că adevăratul stoicism se dovedește la sfîrșit cînd, dincolo de reguli și spaimă, neconformista își urmează fostul iubit, bolnav, în insula leproșilor, într-un fel de înmormîntare comună liber consimțită. Combătînd obscurantismul, Wyler pare totuși fascinat de el. Balului buclucăș, duelurilor, atmosferei din saloane (atît de asemănătoare celei din **Pe aripile vîntului** și din alte pelicule dedicate epocii), el le adaugă dileme teoretice, discuții despre progres, despre introducerea căii ferate, despre înlocuirea muncii sclavilor, întorcîndu-se apoi să filmeze trăsuri, coruri de negri, servitori credincioși, epidemia de friguri galbene. Obiceiurilor învechite le opune principii noi, încă nu prea sigure pe sine, dar care au tot viitorul înainte.

Marelui succes de public al acestui film i-a urmat o contradicție primă din partea criticii. Cei ce n-au remarcat puternica măiestrie compozitională i-au reproșat lui Wyler o anumită monotonie și lipsă de cadență. Adevărul este că regizorul își impune forța tocmai prin această desfășurare calmă și neprecipitată a materiei epice. Stilul actoricesc este tarat de cabotinismul de tip interbelic (priviri încremenite, gesturi voit expresioniste, hieratism), temele sînt expuse tezist, rezolvările sînt mereu previzibile, însuși adevărul de viață este convențional, totuși din spunerea cu convingere, din caligrafiera perfectă a imaginilor, din această tărăgănare magică rezultă o forță luminoasă care convinge și impresionează. Unele dialoguri sînt magistrale prin puterea lor de sugestie — de pildă cea discutată în trei (Betty Davis — Henri Fonda — George Brent), despre starea vremii, care amorsează prin concentrarea ei ostentativ-absurdă întreaga stare explozivă a monotoniei. Stilului lui Wyler din acea perioadă de plină afirmare (după un stagiul de cinema comercial și înaintea altuia, academicist) i se potrivește definiția dată unui mare prozator: pe fragmente opera sa este transparentă, în ansamblu devine colorată și zbuciumată ca apa mării.

Romulus Rusan

Radio-T.V.

Program omagial

■ Din vastul program de emisiuni dedicate țării și conducătorului ei, s-au distins transmisiunile din seara zilei de 26 ianuarie. Documentarul **Cald omagiu conducătorului iubit** a trasat, astfel, portretul unui destin exemplar, ce a marcat decisiv istoria modernă a României. Imaginile de arhivă, atestînd momente din lupta revoluționară a președintelui Nicolae Ceaușescu, s-au alăturat imaginilor reflectînd actualitatea imediată din industrie, agricultură, urbanistică, învățămînt, cultură. În continuare, spectacolul festiv **Partidul, Ceaușescu, România** a dat glas sentimentelor de respect și dragoste ale întregii națiuni față de cel ce a fost numit „om al țării”, „om pentru țară”.

■ Sub titlul **Cîstînd un Om, sărbătorim o Țară. Din inima întregului popor, omagiu fierbînt secretarului general al partidului, președintelui Republicii, tovarășului Nicolae Ceaușescu**, „Revista literară Radio” a transmis în ultima sa ediție o cuprinzătoare antologie lirică: Ion Brad — **Nume drag**, Virgil Teodorescu — **Fără hotar e zarea**, Mihai Beniuc — **Aleșul țării**, Viorel Cosma — **Țara la ceas de sărbătoare**, Ruslan Mureșan — **Cîntec de țară nouă**, Ion Andreiță — **Țara în ianuarie**, Franz Johannes Bulhardt — **Îți rostesc numele**, Ion Crînguleanu — **Partidul, Ceaușescu, România**, Victor Tulbure — **Hora Unirii de ziua tovarășului Nicolae Ceaușescu**. Alături de aceste poeme, eseurile rostite de Ion Hobana, Horvath Dezideriu, Valeriu Răpeanu, Șerban Cioculescu, Ion Dodu Bălan au accentuat componente definitorii ale culturii române contemporane cuprinse în programul teoretic și de acțiune practică al partidului nostru: crezul umanist, participarea nemijlocită a creatorilor la viața cetății, relația indestuctibilă, de armonioasă comuniune, a inițiativelor literare prezente în raport cu nobila tradiție a înaintașilor, rolul formativ al culturii, factor activ de modelare a personalității umane, înțelegerea operei de artă ca mărturie specifică, de simbolică rezonanță, a timpului eroic al socialismului.

■ **România în conștiința culturală a lumii contemporane**, documentar radiofonic difuzat de ultimul **Atlas cultural**, a confirmat, pe baza unor prestigioase probe, locul pe care cultura română îl ocupă azi pe plan internațional. Mărturiile aparținînd unor cunoscuți scriitori, editori, profesori și specialiști, oameni de artă și cultură din multe țări ale lumii au reliefat aprecierea de care se bucură pe toate meridianele opera Președintelui țării, marile cărți ale poporului nostru. Inițiativele culturale de la noi, precum Festivalul național „Cîntarea României”.

Ioana Mălin

Telecinema

Casablanca mai puțin cunoscută

■ VĂZÎND **Casablanca** a 77-a oară — pot s-o văd cu aceeași inestricabilă incitare și a 78-a — nu-mi ieșea din cap, de data asta, povestea incredibilă a filmării ei. De la scenă la scenă — toate știute pe dinafară ca la „Stan și Bran vinzători de brad” — de la replică la replică intrate în dicționarul de maxime ale oricărui bun cinefil sau de cite ori apărea melodia aceea dintre cele mai eficace din cîte ne-a dat sonorul, mie nu-mi „cînta” prin minte decît formidabila hîrmălaie, n-ai cum altfel să-i spui, în care a fost lucrat acest film fără moarte. Pentru „practica scrisului” — cum i-ar zice Răicu —, pentru înțelegerea procesului tainic cu care se realizează ceva de farmec pe lumea asta și mai ales în secolul ăsta, **Casablanca** rămîne exemplară ca enigmă. Doar un critic de film de calitate rigori și sensibilității lui M. Mihăilescu (vezi „Almanahul Cinema 1986”) a avut grijă să ne comunice o seamă din întîmplările foarte ciudate care au însoțit turnarea la „Warner” a acestui scenariu al abililor frați Epstein, schimbat de producător în fiecare zi, de

nu se mai înțelegea nimic. Cine poate să creadă că Michael Curtiz — regizor de faimă, pe atunci, pentru filmele lui de „scapă și pradă”, erolflynisme care anunțau deajuns de discret exactitatea demnei sentimentalități din melodrama acestui „play it again, Sam” — se ruga de Bogart și Bergman, „să turnăm azi scena asta cum o fi, poate că miine vom vedea mai clar...”? Lui Bogart nu-i prea plăcuse scenariul, mirise cit mirise, i se adăugau replici care să-i satisfacă voluptățile durității lui clișate, Ingrid Bergman se grăbea să prindă filmările la o ecranizare după „Cui îi bat clopotele” și recunoaște — în autobiografia ei — că Bogart o intimidă, nu putea stabili nici o înțelegere cu el, era distant și ea, ca să-l poată pricepe, se ducea deseori să vadă **Șoimul maltez...** Artista își amintește că nu știa de cine să fie îndrăgostită — de Bogart sau de Henreid? —. Curtiz îi spunea să joace cum o trago capul, „nu îndrăzneam să-l privesc îndrăgostită pe Bogey”, iar finalul avea două versiuni: ba că eroina urcă în avion cu eroul antifascist,

ori că rămîne cu „aventurierul” Rick; la filmare, prima ipoteză a ieșit atît de bine — marcată și de celebra replică a lui „Rick” către Rains: „Louis, cred că sîntem la începutul unei bune prietenii” — că toți au strigat: „rămîne așa!”. Se mai adaugă — și asta chiar că nu-ți vine a crede — obiecția lui Max Steiner, specialistul nr. 1 în muzica tuturor melodramelor, care ascultînd celebra melodie „As Time Goes By” și-a exprimat indignoiala că „ar ține...”.

Rămîne deci o enigmă cum de au putut atîția artiști și fabricanți de geniu să fie inconștienți de calitatea „produsului” lor — încărcat de una din cele mai dificile dezvăluiri ale emoției umane, vulnerabilitatea înrăitului; mereu ignorată de cei prea inteligenți — film căruia nu-i poți „spune” decît ceea ce „Bogey” îi murmură, ca nimeni altul, lui Ingrid Bergman: „e o plăcere să te pot privi...” Mă trezește din această voită meditație epică telefonul unei bune prietene: „...presimt că iar scrii despre **Casablanca**!” Îi răspund că (da)ta viitoa-

re mă voi ocupa de rolurile secundare din film. De crupier — nimeni altul decît celebrul actor francez Daliu. De chelnerul Carl — vestitul comic austriac S.Z. Sakall. Dar abia răspunzîndu-i așa, îmi dau seama cîți actori europeni, fugind de hitlerism, se adunaseră, în '43, acolo, la barul lui Rick. Și atunci apare explicația lui Ingrid Bergman, care parcă lămurește ceva din misterul „facerii”: „Dacă filmul acesta a devenit «un clasic», o veritabilă legendă, motivul esențial pornește probabil din aceea că în **Casablanca** ne regăseam cu toții, în războiul nostru (subl. autoare). Poate că niciodată niște actori n-au avut prilejul, fără să-și facă multe socoteli, să-și joace emoțiile atît de direct și de dramatic într-o vreme cînd înfrîngerea părea posibilă și victoria era departe. În efortul Alianțelor, **Casablanca** a avut probabil un rol la fel de hotărîtor ca un corp de armată”. Complicațiile, dezordinile actualului creator pot cristaliza, uneori, în asemenea simplități sentimentale. Cei prea inteligenți n-au de ce să se simtă frustrați.

Radu Cosașu

Omagiul artiștilor

INTITULATĂ simplu dar multiplu semnificativ **Omagiul**, expoziția de artă plastică deschisă la sala „Dalles” reprezintă imaginea modului în care, alături de întreaga țară, artiștii marchează sărbătoarea zilei de 28 ianuarie, ziua de naștere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în felul propriu muncii lor, prin lucrări ce se instituie ca semne de prețuire și stimă, dar și ca repere ale unei istorii de peste două decenii. Căci accentul pus pe realitățile concrete ale acestei epoci, pe felul în care oamenii muncesc pentru a construi socialismul, sub directă și permanentă veghe a conducătorului țării, efortul de zi cu zi și modul în care proiectele prind contur concret reprezintă axul ideatic al expoziției, determinat pe planul simbolic propriu artei de personalitatea secretarului general al partidului. De aici și alternanța de imagini care se constituie ca o friză portretistică reflectând diferitele momente ale biografiei revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cu altele în care secvențele șantierului ridicat la treapta întregii țări constituie un reflex firesc al ideilor și orientărilor formulate de cel astăzi sărbătorit.

Avem în acest compendiu cu ton festiv — în realitate numărul lucrărilor care ar putea compune imaginea simptomatice a orientării și valorii artei noastre contemporane este mult mai mare, ca reflex al atitudinii responsabile, angajate, a creatorilor — o diversitate de atitudini, stiluri, formule expresive și probleme specifice în virtutea cărora putem vorbi despre sensul actualității nu doar în planul ideilor, ci și în acela al procedeelelor. Ceea ce, prin însumarea datelor conținute în acest caleidoscop tur de orizont omagial, ne vorbește despre stadiul actual al artei noastre, despre calitățile și perspectivele sale, pornind de la o tradiție nuanțată valorificată și mizind pe deschiderile decise conturate. Ar trebui luat aici în discuție și argumentul articulării generațiilor într-un sistem de continuitate, firește nu epigonic și nici polemic, din care se naște mereu cea specifică-

te distinctă a creației românești, a culturii noastre în ansamblul ei. Și astfel, recurgând la analize operate la nivelul tuturor datelor oferite de imaginile și structurile plastice grupate sub genericul **Omagiul**, avem posibilitatea să subliniem, încă o dată, caracterul militant, angajat, al artei noastre contemporane, paralel cu valoarea sa estetică, interferența acestor dimensiuni constituind una din caracteristicile culturii românești în general.

Parcursind expoziția de la „Dalles”, diversă și în același timp unitară prin centrul simbolic reprezentat de cimpul tematic propus, acela de **omagiul aniversar**, remarcăm densitatea și profunzimea lucrărilor de pictură, al căror caracter esențial ni se pare a fi, pe lângă cele de conținut și atitudine, o monumentalitate a viziunii. De aici și sentimentul că artiștii noștri gîndesc la nivelul spațiului agoric, avînd capacitatea de a compune și mobiliza simbolic mari suprafețe active, utilizînd variate procedee picturale și nuanțate relații iconice, între reportajul fotorealist și alegorie, între simbol și metaforă. Chiar marea compunere care domină spațiul expoziției, o alegorie a relației dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și poporul constructor al societății socialiste, realizată de Ion Bițan și Vladimir Șetran, reprezintă un argument în sprijinul acestei constatări, în măsura în care procedeele picturii tradiționale sînt aplicate unui montaj de imagini foto cu efect alegoric. Ceva din caracterul dinamic, evocator și mobilizator, al acestei compuneri se regăsește și în numeroase alte tablouri avînd ca subiect portretul secretarului general, printre ele predominînd cele ce surprind momente ale vizitelor de lucru, întîlnirile cu oamenii țării, oriunde s-ar afla ei. Un

loc de cînte il ocupă și restituirea documentare ale primelor confruntări pe tărîmul luptei de clasă la care a participat tovarășul Nicolae Ceaușescu, începînd din primii ani ai activității sale, trecînd prin momentul procesului din 1936 de la Brașov, apoi prin acela al manifestației de 1 Mai 1939, repere ale unei biografii revoluționare dar și ale istoriei mișcării muncitorești și comuniste din țara noastră. Eugen Palade compune cîteva piese bine susținute pictural, în consonanță cu densitatea mesajului, la fel ca și Eftimie Modălcă, utilizînd un limbaj alegoric, lor adăugîndu-li-se percutantele imagini realizate de aceeași Ion Bițan și Vladimir Șetran, apoi cele semnate de Dan Hatmașanu, Gheorghe Ioniță, Vasile Pop Negreșteanu, Ion Tărălungă, Geta Mermzeze, cu ample compuneri metaforice. Fundalul etalării acestei suite de portrete și efigii este format din lucrări care se constituie ca o imagine picturală a realității noastre cotidiene, în sensul restituirii celor mai diferite ipostaze concrete, de la dinamismul șantierelor la cel al agriculturii sau cercetării științifice, de la chipul constructorilor pînă la peisajul devenit reper al spațiului spiritual. Constantin Blendea, cu o frumoasă compoziție cromatică, Traian Brădean, portretizînd oamenii de azi, Vasile Celmare, cu echilibrate propuneri monumentale, Ion Sălișteanu, Ligia Macovei, Constantin Piliuță, Viorel Mărginean, Ion Gheorghiu, Ion Grigore, Spiru Chintilă, Elena Greculesi, Elena Uță Chelaru, Marcel Bejgu, Constantin Apostol, Gheorghe Apostu, Albin Stănescu sînt nume care conferă acestei selecții girul calității și al responsabilității artistului cetățean.

În sculptură se remarcă acel reprezentativ buș realizat de maestrul Ion Jalea,

apoi portretele lui Nicolae Kruch și alegoriile semnate de Ion Vlasiu, Emil Mereanu, Mihaș, Coșan, Ion Irimescu, Nicolae Adam, punctînd spațiul expunerii cu volume ferme. Grafica ne propune reînălțirea cu numele unor artiști consacrați, la care se adaugă altele, din noua generație, într-o semnificativă interferență de actualitate și permanență, de metaforă și imagine cotidiană. Se rețin lucrările semnate de Paul Erdős, Vasile Paulovits, Natalia Matei Teodorescu, Marcel Acicoiței, Ion Octavian Penda, Geta Borusz, Adrian Dumitrache, lor trebuînd să le adăugăm o succintă sinteză a genului afiș, domeniu în care avem nume de certă valoare și o gîndire specifică. Tapiseria, prin compunerea motivă a Marianeii Ionașcu, în care se reface un traseu istoric pînă la personalitatea secretarului general, lucrările Ilenei Balotă, Marianeii Oloier sau Corneliiei Rădulescu se afirmă ca un gen de for public, destinat ambientului dar și păstrării memoriei timpurilor actuale. Încontestabil, lucrările din ceramică aparținînd lui Costel Badea se detașează în context, statutul lor tinzînd către cel al sculpturii, fără a-și pierde specificitatea și avînd acel caracter de obiect destinat spațiilor ample.

Acestea ar fi, operînd o succintă trecere în revistă a unei expoziții ale cărei implicații sînt mult mai largi și mai complexe, principalele repere ale **Omagiului** pe care artiștii contemporani, ca exponenți ai unei spiritualități angajate într-un amplu proces de transformări revoluționare, îl aduc celui cărui a se datorește destinul contemporan al României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Virgil Mocanu

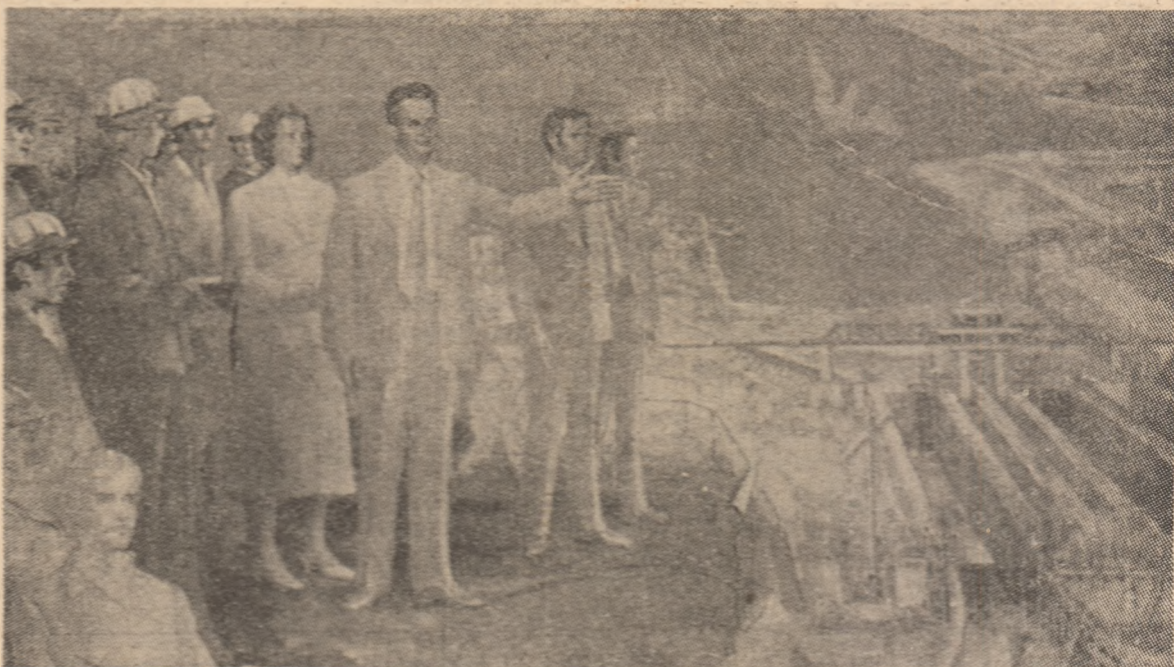
Artistul la maturitate

SCENOGRAF la Teatrul Național din Craiova unde, de-a lungul a peste două decenii de activitate a contribuit la realizarea unor spectacole de înaltă ținută, Vasile Buz este mai ales pictor, adică un nume sigur nu numai în mișcarea plastică din Cetatea Banilor. Din 1963 lucrările sale au fost înfățișate frecvent în expoziții cu caracter județean și interjudețean, în cele de anvergură republicană, nemaiaștinînd pe cele foarte numeroase cu caracter personal. La cincizeci ani, păstrîndu-și alura tinerească, Vasile Buz face dovada unei vitalități debordante, ilustrată de un ritm de lucru intens. Artistul și-a creat un stil original imediat recunoscutibil, ca marcă a unui talent indiscutabil. Ultima lui expoziție personală a fost vernisată în acest început de an. Și așa spune, printr-un gest simbolic, fiindcă majoritatea tablourilor sale ne „vorbește” despre iarnă, despre iarnă nu ca decor, ci ca stare sufletească. O iarnă fabuloasă, cu zăpezi abundente, care nu copleșesc, ci parcă ocrotesc interiorul de case abia sugerate. Uneori ai senzația unei patriarhalități incrimenite, dar aprecierea ar fi restrictivă gîndindu-ne că Vasile Buz nu este un paseist în sensul consacrat al cuvîntului. Alături, pictorul surprinde iarna din interiorul gospodăriei țărănești, de pildă: senzația de frig, prefigurată prin cîteva tușe discrete, este estompată prin compulsiunea detaliului; păsările răspindite prin curte, gospodina cu găleata cu apă sugerează că viața continuă și, în consecință, e vorba doar de o micșorare a ritmului vital. Vasile Buz are o viziune cosmică asupra lucrurilor prin capacitatea de a surprinde permanența, relevînd gestului circumstanțial dimensiunea fantastică. Aceleași gospodării țărănești degajă un sentiment tonic de trăinicie, de conservare a unor valori morale pe care pictorul le prefigurează cu discreție și rafinament, într-o viziune de ansamblu bine concentrată. Cu atât mai pregnantă și puternic individualizată, prin contrast cu peisajele hibernale, sînt tablourile care dezvoltă o solaritate calmă, prin culori discrete, sau cele cu flori, în redarea cărora sensibilitatea pictorului își dezvăluie noi dimensiuni. Vasile Buz este un pictor matur, pe deplin stăpîn pe uneltele sale, care și-a creat de pe acum un spațiu coloristic distinct, de o puternică expresivitate.

R. D.

● Simbătă, 31 ianuarie 1987 (ora 13), la Muzeul de Artă al R.S. România are loc, în prezentarea lui Dan Hăuțică, vernisajul expoziției Ion Nicolaidis.

IN MILOCUL CONSTRUCTORILOR CANALULUI DUNĂRE — MAREA NEAGRĂ, pictură de Vasile Pop Negreșteanu.

MUZICĂ

Trei ipostaze post-enesciene

MUZICA românească a contemporaneității poartă, în mod declarat, amprenta inconfundabilă a moștenirii enesciene. Genialitatea creației acestui mare artist român, diversitatea inovațiilor propuse (și impuse) în pagina cu portative, investirea tezaurului nostru folcloric cu noi și noi latențe expresive — acestea sînt componente care îndreptățesc interpretarea lor, prin prisma contemporaneității, nu numai într-o manieră unitară, „în bloc”, ci într-un mod astfel adecvat încît să reliefeze, de la caz la caz, **ci, ce și cum** a fost preluat de compozitorul respectiv, pe de o parte, pe de altă parte, felul în care acesta duce mai departe sugestia compo-nistice de o neprețuită valoare. Insistînd deci asupra unor pagini contemporane, le vom „lega” în mod firesc de resortul lor expresiv, evidențiînd totodată elasticitatea acestor legături, într-ale căror limite compozitorul zilelor noastre are dreptul să ridice (acolo unde este, în mod real, cazul) îndreptățite „pretenții” de originalitate.

Lucrarea „**Diafonii**” pentru orchestră de coarde și percuție a tînărului compozitor Cristian Brăncuși, interpretată în primă auditiie la Filarmonica „G. Enescu”, sub bagheta autorului, își propune o explo-rare limpede a unei anumite dualități (titlul este limpede în această privință). Preluînd idei provenite din clasa de compoziție a lui Ștefan Niculescu, al cărui student a fost, Cristian Brăncuși creează contraste, conflicte, simetrii, corespondențe etc. între două tipuri (relativ) opuse de expunere a datului muzical: scriitura cvasimonodică, lineară, însă nestrofică, în genul oarecum al melodiei infinite wagneriene, și țesătura complexă,

polifonică și heterofonică, a altor secțiuni muzicale, „învecinate”. Două elemente sînt, cred, caracteristice și totodată interesante. Mai întîi, „solidaritatea” materialului sonor între cele două (arhe)tipuri, de expunere sonoră este considerabilă. Apoi, limpezimea tratării dovedește reale calități compo-nistice: autorul și-a propus să construiască în mod contrastant și construiește, cu eficiență, astfel încît partitura nu suscită ambiguități, interpretări contradictorii, ci se oferă privitorilor (audiției) în mod unitar, limpede, eficient, „derivarea” etosului muzical făcîndu-se deci direct, nemijlocit.

Simfonia de cameră „Unisoane” de Theodor Drăgulescu (compozitor din generația matură, semnată al unei largi și diverse opere), interpretată în primă auditiie de orchestra Radiodifuziunii sub bagheta lui Ludovic Baci, preia alte elemente specifice partiturilor enesciene. Aici, faptele cele mai importante privesc arhitectonica lucrării și modul de expunere al temelor intrucit, așa cum o arată limpede titlul, piesa se pretinde a fi — și este în mod efectiv — o simfonie. Autorul urmează îndeaproape modelul cel mai ilustru, în această privință, din creația muzicianului născut la Liveni — **Simfonia de cameră**: se utilizează teme între care contrastele nu sînt majore, premisă inițială pentru construirea unei partituri în al cărei final contrastele se estompează, simetriile „se regăsesc”, armoniile „coabitează”, celulele melodice se dovedesc a fi superpozabile deoarece sînt înrudite în baza unor unice structuri generatoare. O anumită apropiere, cred, de piesa descrisă mai sus poate fi depistată. Ea se sprijină pe aceleași date de organizare, subliniîndu-se valoarea deosebită

a melodiei, fapt simptomatic în muzica enesciană (mă gîndesc în primul rînd la punctul de reper și măiestrie constituit de celebrul **Preludiu la unison**): opțiunea pentru acest mod de exprimare se sprijină pe aceleași criterii de eficiență, deci, muzica fiind construită sobru, exact, trimițînd la date bine fixate în memoria publicului nostru în baza unor ilustre „precedente”.

Concertul pentru clavicin și opt instrumentiști de Myriam Marbe (de asemenea, autoare cu o impresionantă și valoroasă creație), tipărit recent la Editura Muzicală și gravat pe disc Electrecord, dezvoltă o latură a moștenirii enesciene privind îndeaproape modul de punere în pagină al ornamentației, al scriiturii de amănunt, filigranate, al procedeelelor de „însoțire” timbrală a cantilenei, deosebit de variate și de fin lucrate în ceea ce privește multitudinea replicilor (și contrareplicilor), al țesăturii instrumentale. Aceeasi diversitate o întîlnim și în problemele ritmizării. Etosul acestei valoroase lucrări „derivă” nemijlocit din partitura: piesa are aspect de filigran și induce, în ascultător, o atmosferă intimă, camerală, „îmbrîndu-l” să se concentreze asupra amănuntelor, (micro)detaliilor și (micro)contrastelor. Este aceasta nu o opțiune dinainte determinată, sprijinită pe date fixe, ci una promovînd efectiv auditiia activă, sesizînd proporții și raporturi. Spre deosebire de piesele anterioare, unde construcția și/sau expresia sînt limpezi, dilema fiind transată clar în favoarea melodiei (expuse „la unison” și căreia i se contrapun, „diafonic”, secvențe clar contrastante), aici, Myriam Marbe preia aspecte de complexitate și oarecare (măiestrită și clar-intenționată) ambiguitate ale muzicii enesciene, investindu-le ca procedeu muzical prioritar și exploataîndu-le cu maximă fertilitate în direcția „promovării” unui etos autentic, original.

Viorel Crețu

Construcția modelului hermeneutic

Construcția modelului constituie operația-cheie a întregii metode hermeneutice. Este aspectul său cel mai radical „inovator”. Elaborarea sa presupune parcurgerea citorva etape esențiale. Ele reprezintă tot atâtea procedee euristice, energice, de definit cu toată claritatea.

Lectura simultană, într-un plan egal de referință a totalității materialului interpretat, din orice epocă sau zonă, printr-o mobilizare de citate încadrate într-o schemă unică, se cere menționată în primul rând. Întrucît toate accepțiile ideii de literatură coexistă, metoda lecturii simultane nu face decît să dezvolte pînă la capăt — cu consecvență — tocmai o astfel de situație. Ea practică în istoria ideii de literatură ceea ce s-ar putea numi în limba franceză **une coupe instantanée**, o lectură ce „prinde” într-un singur moment actual (și într-o schemă unică) ansamblul elementelor pe care le sistematizează. De unde o primă concluzie: lectura simultană modifică toate proporțiile conform ierarhiei sale. Reducerea la scară devine inevitabilă. Ea reactualizează și omologhează aspecte obscure și „ignoră”, voit, aspecte actuale, „moderne” și notorii. Se produce, în acest mod, o distorsiune și o uniformizare metodologică, necesară, o egalizare inevitabilă a textelor analizate. Problema lecturii simultane se pune cu acuitate (controversată) și în orizontul „noli critici”.

O astfel de lectură presupune reformularea relației **trecut/prezent**, în sensul unei cunoașteri progresive/regresive, de progres constant prin regresie: dinspre trecut spre prezent, dinspre prezent spre trecut. Direcția de înaintare este anticipativ retrospectivă. Sensurile istorice sînt recuperate și interpretate în sens modern, cele moderne sînt proiectate retroactiv pe fundal istoric. Poate exista, de pildă, o „paraliteratură” medievală; o serie de idei istorice sînt precursore, „moderne”, o serie de idei actuale sînt de fapt „perimate”. O astfel de hermeneutică se instalează în mod deliberat într-un „anacronism” permanent, printr-o aliniere și actualizare continuă, necronologică. Nu există deci sensuri „perimate” (decît în anumite contexte istoric delimitate și tranzitorii), ci doar funcționale, structurale, prin participare la contemporaneitatea permanentă și totală a ideii de literatură. Perspectiva adoptată face ca o astfel de idee să fie considerată ca „mereu prezentă”, imediată, actuală. Se înțelege de la sine că teoriile secolului XX nu mai pot defini — ele singure și în mod exclusivist — literatura. Sistemul ideii de literatură nu poate privilegia doar accepțiile dominante actuale. El are în vedere întregul ansamblu.

Ceea ce nu înseamnă că lectura simultană n-ar fi și ea, în ea însăși istorică, practică în mod inevitabil de la nivelul fiecărui moment istoric. Doar că este vorba de o lectură simultană istoric-succesivă, în funcție de diferitele situații parcurse și asumate de un hermeneut sau altul. Toate interpretările sînt deci istoric posibile (relativism istoric); una singură rămîne însă posibilă în interiorul sistemului unic de interpretare („absolutism” istoric). Problemele de cronologie pierd astfel orice sens. Procedeeul, intrinsec hermeneuticii moderne, a cărei receptare absoarbe de la orizontul său texte intrate în tradiție (ceea ce s-a numit **Wirkungsgeschichte**) are deci deplina sa legitimitate. Structuralismul recunoaște că orice sistem este supus evoluției dar că evoluția constituie, ea însăși, un sistem. Raportul descriere/istorie sîrșește prin a fi unul de identitate: teoria literaturii nu se poate întemeia decît pe descrierea — necesară istorică — a literaturii, respectiv a ideii de literatură. De unde rezultă că teoria literaturii se confundă cu istoria literaturii. Astfel de concluzii au fost trase și în estetica românească în legătură cu istoria artelor (Ștefan I. Nenițescu). Despre sensuri vechi în noutatea lor vorbește și hermeneutica lui C. Noica etc.

În alți termeni, deși fundamentali identici, problema este pusă în forma raportului **sincronie/diacronie**. Lectura simultană este în mod necesar sincronică. Ea vine (aparent) în conflict cu lectura de tip istoric și procedează prin decupaje, omologări și actualizări metodice în funcție de preconceptul și sistemul său unic. Sincronia permite (și chiar obligă) alăturarea și asimilarea a două sau mai multe accepții totale separate în timp și spațiu, cu condiția ca ele să se integreze aceluiași model. O formulă care spune exact același lucru indiferent dacă ea datează din secolele XV, XVII sau XX, se află în mod necesar pe același plan de semnificație. Coexistența și coeziunea sensurilor literaturii stimulează și mai mult această perspectivă, care ignoră (metodologic) frecvența statistică și contextele specifice. Ideea de literatură (și orice altă idee literară) se prezintă deci într-o ordine sistematică, stabilă, de-a lungul întregii sale istorii. Această ordine este inexistentă în timpul istoric concret, dar ea se dovedește eficientă (și deci „existentă”) în cadrul sistemului de lectură practicat de hermeneut. Diacronia exprimă doar stările de dezvoltare diferite ale aceluiași sistem, modurile sale de transformare pe linii egale de forță. Lansată cu mare succes în lingvistica lui Saussure, noțiunea de sincronie are și antecedenți, implicați sau declarați, unui complet pierduți din vedere (de ex. Fr. Bouterweck; **Synchroneische Bearbeitung**). Extinderea în poetică (Jakobson, Bahtin) și hermeneutică (Jauss)

este cunoscută, ca și aplicațiile sale în „psihologia profunzimilor” (C. G. Jung). Convergența celor două planuri este magistral demonstrată de Eugen Coșeriu, a cărui formulă „limba funcționează sincron și se constituie diacronic” este pe deplin aplicabilă și ideii de literatură. În fiecare moment istoric al structurii ideii și al interpretării sale funcționează același sistem. Schema sincronică a literaturii constituie deci o modalitate de lectură întru totul legitimă. „Modernitatea” sa este garantată de faptul că ea este făcută la momentul actual al unei culturi specifice, de către un critic aflat într-un moment concret, istoric determinat, al formației și activității sale.

SINCRONICITATEA presupune în mod necesar **circularitatea**, Sistemul și modelul sînt circulare prin definiție. În interiorul lor, jocul circular și substitutiv al conceptelor este inevitabil. Ideile trec unele în altele, răspund între ele, se contopesc în noi sinteze, pentru a reveni neasamblate la punctul de plecare. Toate au aceeași geneză, participă la aceleași conexiuni, pot fi recuperate în același sens, reduse la același moment originar, reluat și integrat unei noi vulte, de la capăt. În sistem, toate ideile se grupează, se suprapun, se aglutinează, își îmbogățesc sensul unele prin altele. Demonstrația ia în mod inevitabil aspectul unei spirale ascendente, prin supraetajări succesive, ca într-o compoziție de Bach. Este ceva „baroc” în această circularitate continuă, ușor obsedantă, producătoare de inevitabile repetiții, unele argumentative, altele reductive, dar niciodată mecanice. Din care cauză, demonstrația produce iluzia optică a stagnării. În realitate, ea este doar o formă foarte specială de **recit speculară**, de **mise en abyme** hermeneutică, de reîntoarcere necesară și revitalizantă la etimonul ideii de literatură și la sensurile sale fundamentale. Notăm peste tot anticipațiile, primele formulări, pe care le vom regăsi amplificate și nuanțate pe întreg parcursul interpretării. Hermeneutul are plăcerea de a se învîrți în cerc, de a păși pe același teren bine cunoscut, de a se integra și a fi solidar în întreaga sferă a ideii, în centrul căreia se consideră și unde el chiar este în mod efectiv.

Mișcarea aceasta permanentă de du-te-vino între preconcepte și texte, între ansamblul ideii de literatură și componentele sale are toate aspectele tautologiei și ale cercului vicios. Pe măsură ce cercurile concentrice ale demonstrației se string în jurul ideii, tautologia și chiar redundanța par inevitabile. Sînt doar aparențe, unele cu totul superficiale, care nu țin seama de procesul intrinsec al gîndirii, inclusiv hermeneutice, și al fundamentului său ontologic. „Totul este legat (**se tient**) și sfîrșitul are scopul de a dovedi începutul” (Descartes, **Lettre à Mersenne**). Circularitatea este schema gîndirii însăși. Gîndirea, ca si ființa, sînt circulare. Devii doar ceea ce ești. Găsești doar ceea ce cauți. Ideea de literatură devine doar ceea ce este. Și ea este ceea ce căutăm că este. Problema sa nu poate fi pusă și gîndită decît circular. Știm, în prealabil, ceea ce este literatura. Ideea se precizează definitiv de la primele atestări textuale, de la cele dintii descifrări de semnificații ale sensului central: **lettera**. Ea spune de la început: „Sînt Literatura”. Ea știe că este „Literatura”. Și hermeneutul odată cu ea.

Elementele fundamentale ale circularității (și deci ale construcției modelului hermeneutic) sînt **partea și totalitatea**, fragmentul și ansamblul sistemului. Relația este indisolubilă. Partea trimite la întreg, întregul la parte. În fiecare moment, totalitatea este prezentă. Totul este privit global, ca o unitate și structură unică. Ea singură integrează, explică, produce sensuri și semnificații. Interpretarea simultană a ideii de literatură nu poate duce la alte concluzii decît a totalității sale. Nu este vorba de totalizarea (cantitativă) a tuturor definițiilor literaturii (proiect utopic), ci de considerarea sa (calitativă), în interiorul unui sistem total, capabil să structureze ansamblul semnificațiilor explicite sau implicite pe care le detectează. Raportarea continuă a sensului particular la cel total (și invers) este productivă în ea însăși de noi sensuri și semnificații. Iar acestea nu capătă coerentă și „înteles” decît integrate în ansamblu. O ast-

fel de totalitate structurală este mai mult și mai puțin decît un „tot” al sensurilor (parțiale).

De unde imposibilitatea generalizării în baza unui singur fragment, dintr-o perspectivă limitată, locală sau strict actuală. Teoria, larg răspîdită, conform căreia ideea de literatură ar fi „recență”, că datează doar de un... secol, dovedește atît necunoașterea dimensiunii istorice a problemei, cit și violarea principiului totalității prin privilegierea exclusivă a unui moment istoric, cel contemporan. Dimpotrivă, totul trebuie privit în perspectivă istorică, raportat la totalitatea istoriei ideii de literatură și integralității sensurilor sale. Nu putem înțelege ideea de literatură decît prin parcurgerea și asumarea întregii sale tradiții istorice. „Partea fiind în întreg”, universalitatea ideii de literatură poate și trebuie descifrată în fiecare din părțile sale componente. Fiecare reflectă un aspect, o fațetă a întregului și doar în această perspectivă ele dobîndesc adevărata lor semnificație. Într-un anume sens ele sînt universal concrete, individualizate. În sfîrșit, totalitatea ideii de literatură implică și „enciclopedismul” intrinsec. Ea spune tot despre „literatură” și obligă pe hermeneut să înregistreze tot ceea ce ea spune despre sine ca „literatură”. Ideea de literatură devine deci „enciclopedia” ideii de literatură. Emblema este un aforism hegelian: „Adevărul este întregul” (**Phänomenologie des Geistes**). Cu aplicații critico-hermeneutice directe, ideea se reîntîrnește anterior la Herder, Schleiermacher, Schelling și, nu o dată, la Fr. Schlegel: „Literatura... nu poate fi înțeleasă decît în totalitate” (**nur in ganzen verständlich**). Teza revine destul de des și în critica modernă. De pildă la T. S. Eliot, care are din această cauză și noțiunea alternativă de „ordine simultană” a literaturii.

Construcția modelului echivalează cu o creație hermeneutică. O „creație” sui generis, desigur, deoarece ea este făcută din elemente date, invariante, deja „create”. Dar schema propriu-zisă ca și metoda sa de funcționare sînt „originale”, cu toate restricțiile pe care această noțiune, foarte relativă, le impune. Ideile literare sînt, în orice caz, creații hermeneutice. Poate cea mai bună dovadă a existenței acestei „creații” hermeneutice stă în faptul că ea își definește atît obiectul cit și metoda nu la începutul ci abia la sfîrșitul activității sale: ideea de literatură (și orice altă idee literară) se constituie definitiv (în schema sa de bază) doar la capătul hermeneuticii sale, care echivalează cu o reconstrucție inteligibilă personală, în timp ce metoda nu se elaborează decît pe parcurs și nu se cristalizează definitiv decît în faza sa finală. Creație și prin producerea progresivă de sensuri și semnificații. Ideea de literatură nu este definită integral de la început, în mod exact și total, ci succesiv, prin descoperiri și dezvoltări continue de întesurări, în cercuri tot mai largi. „Creație”, în sfîrșit, și în sensul foarte personal al „realizării” de sine (Montaigne: **mon livre m'a fait**, II, 18): experiență personală internă, care îmbogățește spirital hermeneutului, pe durata activității sale, cu o nouă dimensiune a cunoașterii, și cu o nouă posibilitate de înțelegere. Cuprinderea mult mai largă și mai organică a „literaturii” ca și plăcerea desfășurării sistemului său devin, în această perspectivă, aspecte deloc neglijabile. O materie obiectivă este convertită într-o experiență interiorizată, nedezvăluită pe parcursul demonstrației, dar foarte reală.

Construcția modelului hermeneutic prezintă și un net aspect particular: el tinde spre reconstituirea **textului unic** al ideii de literatură. Exegeză, în felul său, de locuri comune, această hermeneutică urmărește să transforme, mai bine spus să asimileze întreaga idee de literatură unui singur „loc comun”, să identifice și să grupeze totalitatea invariantelor ideii de literatură într-o unică invariantă. Totalitatea textelor despre ideea de literatură chemate să compună o singură idee a literaturii exprimate într-o singură **carte**, absolută, definitivă, despre literatură. Dacă este adevărat că „locurile comune prezintă un interes etern” (Chamfort, Joubert) acest lucru este adevărat, fără îndoială, și pentru ideea de literatură înțeleasă ca un vast și unic loc comun al tuturor accepțiilor și semnificațiilor comune ale

ideii de literatură. Totul să fie cunoscut, acceptat, ratificat, sub forma unui imens clișeu obiectiv, irefutabil, un model poncif, care să rezume, să sintetizeze și să comprime toate definițiile anterioare, nu mai puțin „poncile” ale ideii de literatură. „A crea un poncif înseamnă geniul. Trebuie să creez un poncif” (Baudelaire). Se poate spune același lucru și despre ideea de literatură ca și despre hermeneuticii săi? Poate că da...

Idealul este ca această hermeneutică să se scrie singură printr-un colaj „savant” de citate, organizate de propriul său mecanicism. O hermeneutică transformată într-o autohermeneutică textualizată, O „copie” gigantică, totală, a ideii de literatură deja „scrisă”, din toate epocile și culturile sub forma unui imens montaj de citate prin care ideea de literatură se gîndește, se definește singură, aceasta ar fi utopia metodologică a unei astfel de hermeneutici. Ideea literară transformată într-un singur text, mai precis: într-un **intertext**, într-un fenomen de **intertextualitate** doar combină, rezumă și parafrazează textul unic, preexistent al ideii de literatură. Un mozaic de texte echivalent cu propria sa descriere, compunere și interpretare. De unde o țesătură deasă de citate, referințe și trimiteri, care mențin, pe de o parte, ideea de literatură în domeniul său propriu: cel cultural, în spiritul cel mai profund al ideii de literatură; pe de altă, care selectează și actualizează toate citatele care corespund mecanismului intertextual pus în mișcare. Desigur că există și multe alte citate posibile. Sînt reținute doar cele ce se pot grupa și descifra singure și cu mai multă ușurință în interiorul „codului” adoptat. „Originalitatea” în acest regim al locului comun asumat pe față nu poate consta decît în regula de combinare, iar rezultatul ultim, doar unul schematic: modelul general final rezumativ al literaturii. Un pseudo-tablou al elementelor lui Mendeleev ale ideii de literatură echivalent al autodefiniției sale.

TREBUIE precizat, în sfîrșit, că această metodă este concepută într-un **spirit activ**, militant, străin de orice pseudoneutralitate teoretico-ideologică. Metoda se dublează de un program condus de cîteva preconcepte asumate deschis. Cel dintîi privește necesitatea, valoarea, eficiența și actualitatea criticii și a hermeneuticii ideilor literare. Acest concept despre critică este propus ca o alternativă la critica impresionistă, beletristică, eisestetică, în sensul unui raport de echilibru și coexistență. Excludem orice exclusivism, deci și cel al „prejudecății monografiei”, în spatele căruia se ascunde mai totdeauna ostilitatea față de studiu, disciplină, construcție organizată, sinteză. Foarte importantă este și orientarea culturală a întregului program. Nu numai că „literatura” (după cum demonstrează întreaga sa hermeneutică) este în primul rînd și în mod esențial „cultură”. Dar această „cultură” cere, prin totalitatea preconceptelor și implicațiilor sale, să fie cultivată, dezvoltată, apărută. Cînd bazele culturii literare sînt amenințate, într-un fel sau altul, apărarea lor devine o necesitate vitală. Fără cultură nu poate exista nici literatură, nici ideea de literatură.

Importantă este și determinarea specific-istorică a unei anumite culturi, în speță cea română, actuală, din perspectiva căreia această **Hermeneutică** este scrisă. Este evident că dacă ea ar fi fost concepută într-o altă cultură și într-un alt moment istoric, lucrarea ar fi fost **altfel** scrisă: mai concentrată, mai abstractă, mai schematic, mai speculativ. În cazul de față, a fost necesară, în primul rînd, o operă de „introducere”. De unde anumite dezvoltări și explicații necesare, inutile desigur în alte contexte critico-literare. Mai mult însă decît rezultatele unei inițiative de acest gen, mai importantă este începerea, deschiderea unui drum. În al doilea rînd, intervine necesitatea — profund culturală, „maioresciană” am spune, specifică oricărei înțepinderi de început, gîndită în adîncime — a clarificării de termeni literari. Credem că o astfel de analiză complexă a ideii de literatură — ideea centrală a tuturor studiilor literare — corespunde unui astfel de obiectiv imperios necesar și de o evidentă actualitate. Orientarea „enciclopedică” se cere și ea subliniată. Este ceva adevărat în teza potrivit căreia „enciclopedismul” constituie o aspirație fundamentală a culturii române și că toți marii săi oameni de cultură au fost, în felul lor, „enciclopediști”. Pusă în situația de a asimila și de a se sincroniza total și repede cu cultura europeană, ea n-a ajuns încă la stadiul specializării strictă. În Occident, enciclopedismul este depășit, pare superficial, diletant etc.; totul se face în colaborare prin compartimentări stricte: la noi, nu. Această **Hermeneutică** este deci, în stilul și cu metoda sa, și o adevărată „enciclopedie” a ideii de literatură. În orice caz, viziunea totalizant-modelatoare a acestei **Hermeneutici** corespunde tendințelor „enciclopediste” ale unui critic român, care se revendică de la o astfel de tradiție.

Adrian Marino

Capitol din **Hermeneutica ideii de literatură**, în pregătire (Ed. Dacia). În volum, indicațiile de metodă și referințele necesare.

Oglinda unui secol de poezie

ANTOLOGIA de poezie chineză contemporană, apărută de curând prin grija Editurii Dacia din Cluj-Napoca, este menită să în-
tregească cititorului român imaginea asu-
pra literaturii chineze din secolul XX. Mira și Constantin Lupeanu, autori ai
mai multor traduceri din creația literară
chineză clasică și modernă, au planuit o
prezentare de ansamblu, compartimen-
tată pe genuri: proză, poezie, teatru. Așa
au luat naștere antologiile: *Teatru chi-
nezesc din secolul XX*, Editura Univers,
1981 (șapte piese de teatru diferențiate
stilistic și în timp, deoarece au fost
scrise între 1919 și 1978), apoi *Piersica
de Primăvară*, aceeași editură, 1983 (20
de prozatori chinezi, reprezentați prin
cite o povestire sau nuvelă), și prezenta
sugestivă selecție a celor mai impor-
tante ipostaze ale liricii chineze moderne,
ce cuprinde 77 de poeți și 407 poeme,
acoperind șapte decenii de poezie.

Tipărirea acestor cărți, pe lângă meri-
tul de a fi un act semnificativ în rela-
țiile culturale româno-chineze, este bine-
venită pentru introducerea la noi a unei
literaturi de referință pe plan mondial
și care este cunoscută în Europa mai
ales în perioada ei clasică. Pe de altă
parte, se cuvin apreciate substanțialele
prefații ale cărților, notele explicative
sau fișele de autori, dovezi ale erudiției
expuse fără ostentație și care au rolul
de mijlocitor între cititorul român și o
literatură până în prezent fragmentar cu-
noscută, iar acum, când acest cadru este
trasat prin scriitorii cei mai de valoare
din China, opțiunile viitoare ale edituri-
lor noastre se pot face mai în cunoștință
de cauză.

Din vremi îndepărtate, chinezii au im-
plinit una din cele mai frumoase, emo-
ționante și inspirate poezii ale omenirii.
Antichitatea a născut mari poeți: Qu
Yuan, Li Bai, Du Fu, Su Shi și alții. Dar
și poezia modernă — iar cartea de față
o probează — își are corifeii săi. Se cu-
vin reținute numele unor poeți cu dis-
ponibilități stilistico-tematice variate, ca
Wen Yiduo, Xu Zhimo, Li Jinfu, Feng
Zhi, Dai Wangshu. Citim priveste pe Ai
Qing (născut în 1910), el domină poezia
chineză din secolul XX, o poezie des-
prinsă de canoane, pe măsura preface-
rilor profunde din societatea chineză.
Versul său liber, lipsit de artificii,
exprimarea directă, sinceră a gândurilor
și simțămintelor sale, a experienței de
viață într-o epocă nouă, fac din Ai Qing
un poet de talie universală, apreciat și
dincolo de hotarele țării sale. Iată poezia
Copacii, o cuprindere lapidară a senti-
mentelor patriotice într-o vreme când pa-
tria se afla sub ocupație, în 1940, tra-
dusă magistral: „Un copac, alt copac, /
Fiecare stînd singur și drept / Vîntul și
aerul / Vorbesc de distanța care îl se-
pară. / / Dar mai jos de crusta pămîntu-
lui / Rădăcinile lor se întind pînă se-nîl-
nesc / Și se-ntrepîtrund unele cu altele
/ La adîncimi nebănuite”.

Dar partea de rezistență a cărții o for-
mează totuși lirica de după anii 70. În
felul acesta, deși operează trecerea de la
clasicismul secolelor anterioare la epoca
noastră, antologatorii au pus accentul pe
starea „la zi” a poeziei Chinei, în id-
ea de a mijloci un dialog între contem-
porani. Așa cum bine au sesizat autori
antologiei, China este astăzi la unison cu
marea poezie de pretutindeni. Poeți de
vîrstă foarte înaintată continuă să-și
pună în valoare măiestria și talentul lor,
alături de generația celor formați în pri-
mii ani ai Chinei noi și de cei din tinăra
generație: Bei Dao, Lei Shuyan, Shu
Ting, Gu Cheng. Antologia prezintă fi-
del această efervescență creatoare, fiind
o izbită imagine a poeziei chineze, care
oglindește astăzi tumultul vieții, avîntul
țării și al oamenilor săi spre civilizație
și progres. Poezia tinerilor impune prin
subtilitatea gândirii și talentului liric, ori-
ginalitate, imagism bogat, aplecarea spre
exprimare filosofică și, mai presus de
orice, prin starea lirică autentică. O do-
vadă ar fi concizia exprimării unui Gu
Cheng (născut în 1956) în *Generație*:
„Noaptea neagră mi-a dăruit / Ochelari
fumurii / Și cu ei caut lumina”. Bei Dao
(născut în 1949) reușește forța sugestivă
a aglomerării realului în poezia Zi: „În
sertar imi incui propriile secrete / Pe
cărțile preferate las însemnări / Bag
scrisoarea în cutia poștală / Și rămîn o
clipă drept și tăcut / Scrutez trecătorii,
fără nici un scrupul / Mă uit pe fereș-
trele luminate / Dau drumul unei fișe
de telefon / Cer o țigară moșului ce pe-
culește de pe pod / Prind șuierul sirenei
unui vapor pe fluviu / În oglinda ce-
toasă de la intrarea în teatru / Mă cer-
cetez atent prin norii de țigară / Drape-
ria cade pe zgometul mării de stele-n
vacarm / Sub becul aprins stau expuse
fotografii și insipide scrisori”.

STIUT fiind că tiparele poetice
sînt atât de specifice fiecărei limbi
în parte, corespondența între ori-
ginal și traducție este în primul
rînd aceea de gândire și sensibilitate.
Tălmăcitorii s-au confruntat cu dificul-
tăți de echivalare destul de grele. Am
urmărit cu deosebire apropierea lor de
opera unora dintre poeții de seamă.
Aplecați asupra traducției de sens, ei au
reusit o versiune românească de mare
acuratețe fidelă pînă la nuanțe, chiar
sub aspect formal mai ales la tinerii
poeți, unde inovația lexicală și de altă
natură e evidentă. Emoția poetică este
recreată cu fidelitate și expusă gradat,
astfel încît sensurile să capete relief și
ideea poetică rotunjime. Subliniind desci-
frarea inteligentă a textelor, consider că
e bine că s-a evitat atât o exagerare a
exoticului, cit și o autohtonizare voită.
S-ar putea cita multe poeme remarcabile,
care păstrează apei inefabil și aca-
tensiune filosofică atât de specifice lim-
bii și spiritualității chineze. Eforturile
traducătorului ar fi fost, oricum, lăuda-
bile, dar ele nu și-ar fi arătat din plin
roadele, dacă nu erau dublate de talent
și simțire poetică, probate de altfel și
prin volumele proprii de poezii ale Mi-
rei Lupeanu.

Mozaicul de poezie chineză selectat,
tradus, recreat de Mira și Constantin
Lupeanu are, pe lângă aspectul informa-
tiv, evidențiat mai sus, meritul de a ne
convinge de calitatea unei poezii de mare
valoare și sensibilitate, existente încă
după primul război mondial în paralel cu
marea poezie a lumii și care s-a rezi-
sit și s-a afirmat poate cu și mai multă
vigoare în acești ultimi ani. Sînt demne
de reținut și apreciat, de asemenea, me-
ritele Editurii Dacia în tipărirea în con-
diții grafice excelente a acestei cărți de
lirică chineză care, prin selecția și cu-
prinderea a aproape un secol de poezie,
este pînă acum singulară în lume.

Cristian Mocanu

Autenticul Shakespeare ?

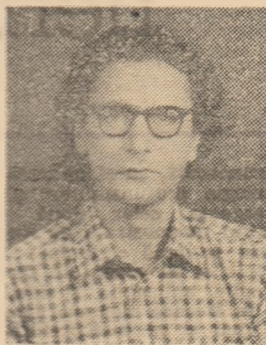
● **Opere complete**
de William Shakespeare,
lucrare monumentală
(circa 6 kilograme, costul
— 20 de lire sterline), pu-
blicată la sfîrșitul anului
trecut, este prima operă
de asemenea anvergură
realizată din 1891 de edi-
tura „Oxford University
Press”. Redactorii editiei,
Stanley Wells și Hary
Taylor sînt binecunoscuți
în lumea shakespeareolo-
gilor, Wells conduce re-
dacția shakespeareană,
fondată de editura sus-

menționată în 1973, iar
Taylor a stîrnit vîlvă în
1985, cînd, cu ajutorul
computerului, a descope-
rit un poem inedit de
Shakespeare: *Voi muri ?*.
Editia oxfordiană, de
mare interes și utilitate
pentru toți exegeții ope-
rei marelui Will, corec-
tează multe din greșelile
săvîrșite de aproape patru
veacuri. Se spune însă —
după cum informează re-
vista „Economist” — că
aceasta este departe de a
fi ultima „revizie”. Ea

este deja contestată, în-
trucît intră în contradic-
ție cu edițiile anterioare
ale operelor complete
realizate de „Penguin
Press”, „Arden” și chiar
„Oxford University Press”
(ediție de masă). Royal
Shakespeare Company
joacă toate piesele după
ediția „Penguin Press”,
iar editura „Arden” pre-
gătește deja o variantă
revăzută a operelor com-
plete, prevăzută pentru
aparitie în anul '90.

LIRICĂ DIN INDIA

KESHAV MALIK

■ Unul dintre cei mai representa-
tivi poeți indieni de limba engleză,
Keshav Malik este redactorul șef al
revistei „Indian Literature”, editată
de Academia Națională de Literatură
din India „Sahitya Akademy” din New
Delhi. Autor al cărților *Oglinda lacu-
lui* și alte poeme, *Freemătul umbrei*,
Poeme, *Vestitorul furtunii*, 26 poeme
și *Negative*, Keshav Malik cultivă o
poezie a expresiei moderne pe un
fond al tradiției de gîndire hindusă.
Remarcabil teoretician al artei poe-
tice, eseist și critic de artă cunoscut,
Keshav Malik este și un călător ne-
nesăturat de umblet prin lumea mare
și prin poezia lumii. A fost și în
România.

Punct de plecare

Fiecare are un punct de plecare
și-acesta-i și cel de întoarcere ;
aluzia la intîmplare-i numai una.
Sunetele harfei ecouri depărtate
revin mereu la cel ce le-a iscat ;
orice melodie se reîntoarce la cîntărețul ei.
A ta numai spre tine asemeni musonilor
ce se ridică din mările calde
înspre tărîmuri totdeauna
din miezul reveriilor tale
psalmi înălțînd pentru luminile ce nu incap în spațiu.

Clădește în tine cuvinte de dragoste-spedanii
cîstînd răzletele izvoare ale anului.

Două stări

Vorbiți despre stele, spuneți povestea universului,
numărați cercurile coniferelor privind aceste
minunate locuri !
Dacă voi încetați să vorbiți și căsați ochii
deschideți gura
la umbra voastră întunecată, oarbă sprijinită de
pietre moarte,
voi bîntuiți cimitirele
și vă gîndiți la nenaturalele morți ale trandafirilor
veștejiți !

De ce, de ce purtați solii de departe
și priviți, priviți
la creștăturile întunecate ale lunii !
Vorbiți-ne de valuri de iarbă
și clintîți-ne, clintîți-ne
voi care trebuie să ne inflăcărați ;
noi trebuie să respirăm palidul fum al sorții.

Vorbiți-ne, vorbiți-ne de tot ce cunoașteți
stele, soare și lună
o, știm, pămîntul e cel pe care dornici sîntem să-l
auzim
despre tine, despre el, despre ea.

Admirați-mă

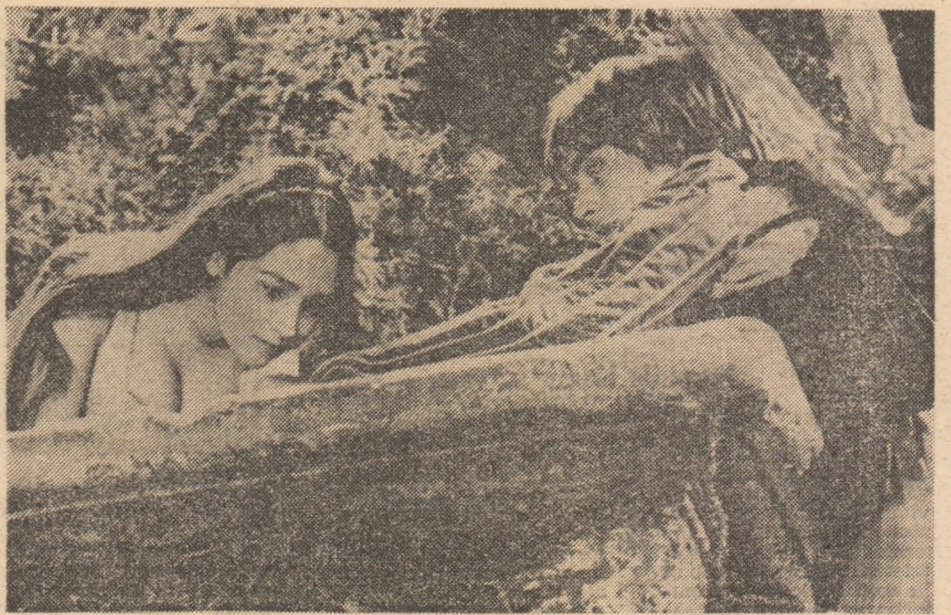
Admirați-mă oameni
eu cred
ca o cometă mă-apropii de luminoasa galaxie
a Adevărului !
Admirați-mă, tinăr nebun,
nu-mi mărturisii că adevărul este o stîncă
străveche de-atîtea generații călcată
ori roșia rapidă mea glorie ;
cîrînd
preacurînd se va prăbuși
de orologiul absolutului izbindu-se.

Această noapte

În noaptea aceasta în zori
am visat statuile grecești,
deodată am stat față în față cu inegala lumină
în care se destrăma propria-mi beznă
și voința mi se ridica spre cer ca o lebădă.
Am făcut legămînt „trebuie să te ridici
ca o cruciadă împotriva acelor care
ți-au ruinat, ca lumina diamantelor eul tău”
fără teamă era vocea mea atunci
și striga mai mult după oameni decît după

nebulie,
fără ezitare le-am proclamat virtutea
lumina diamantului a trăit la rădăcina lumii mele
bolnave
și m-a desprins deodată din negațiile mele
și graiul meu a recunoscut atunci
dulcile fructe ale pămîntului.

În românește de
Ion Iuga

Două imagini din celebra ecranizare după Shakespeare a lui Zeffirelli, *Romeo și Julieta* (protagoniști: Leonard Whiting și Olivia Hussey)

Zeffirelli despre Zeffirelli

STRECURINDU-SE prin boschete și pindind căderea serii pentru a străbate sesul lipsit de acoperire, grupul de partizani ajunge la marginea unei autostrade; oamenii stau pitii în șant și încep să traverseze șoseaua cîte doi. Polonezii care se alipiseră de grup, după ce reușiseră să evadeze din lagărul de prizonieri, nu rezistă ispitei și aruncă în aer o mașină cu ofițeri nazisti care apăruse pe drum. Numai că în apatele mașinii venea o lungă coloană de autocamioane cu trupe. Puțini au scăpat din cei care nu apucaseră să sară din șanturi. Dar Franco izbutește și aleargă singur prin pădure toată noaptea; spre dimineață vede într-un tufiș sclipind țevi de pușcă. Se îndreaptă, plin de speranță spre soldații pe care îi simte că stau la pîndă și strigă: „Sînteți englezi?” Cîteva clipe de tăcere și apoi cade răspunsul greu: „Nu!”. Franco pășeste mai departe, resemnat, cu miinile pe cap, în semn de predare. „Nu sîntem englezi, sîntem scoțieni!”

Este unul din episoadele care taie respirația din autobiografia lui Franco Zeffirelli apărută de curînd în prestigioasa editură Weidenfeld and Nicolson (Londra, sept. 1986, 358 p.) și intitulată simplu *Zeffirelli*. Marele regizor are un talent excepțional de povestitor, iar ceea ce are el de povestit nu aparține banalului. Copil ilegal, nerecunoscut de un tată terorizat de o soție care apărea ca o stafie a răzbunării în fața copilului care se întorcea de la școală, lipsit de afecțiunea mamei care se stinge curînd, de tuberculoză, adoptat de o matusă bună care-i veghează pașii în viață pînă tirziu, cînd moare de cancer, Franco trece în rîndurile partizanilor din preajma Florenței, oraș pe care îl adoră și alături de care suferă în anii războiului și ai dictaturii fasciste. Ajunge translator al regimentului scoțian de gardă și, plecat spre casă, după eliberarea Italiei, de-abia scapă să nu fie executat de o bandă de fasciști disperati. Nu este prima lui înfrîntură cu moartea și nici ultima: la 17 ianuarie 1969, mașina pe care o conducea Gina Lollobrigida derapează. Franco este proiectat prin fereastră și aruncat pe caldarîm, unde zace fără cunoștință, în timp ce toate îngrijirile se îndreaptă spre Gina care se zgîriașe ușor; doar în drum spre spital, unul din sanitari își dă seama că Franco mai respiră.

Existența eroului cărții nu este obișnuită, nu numai datorită faptului că este marcată de împliniri ieșite din comun, ci și pentru că el vrea să-și croiască singur drum în lumea răscolită de războiul mondial. Și pe acest traseu o mare umbră îl însoțește: Shakespeare. Pentru că vînzîndu-l pe *Henric al V-lea*, se hotărăște să nu devină arhitect, așa cum marele său succes, care-l va consacra definitiv, va fi *Romeo și Julieta*, la Old Vic, în 1960. Iar cel care-l devine maestro nu este altul decît celebrul Luchino Visconti, pe care-l cîștigă într-un moment de impas al repetițiilor la o piesă, aducîndu-i personajul de care avea nevoie, direct de la un azil, o bătrînă puțin scrîntită. Visconti îl ia în preajma sa și tinărul va învăța secretele meseriei alături de un om de care se va despărți atunci cînd își va lua aripi, dar pe care nu va înceta să-l iubească pînă la moartea lui. Alături de Visconti și cei apropiați lui, cum a fost Coco Chanel, se perindă prin poveștea acestei vieți, atît de ancorate în trepidația secolului nostru. Karajan, Liz Taylor și Richard Burton sau prieteni apropiați ca Lawrence Olivier, Gregory Peck și, desigur, „la Diva”, Maria Callas, una din figurile dominante din această carte, înfățișată cu puternica ei personalitate și în tonuri de caldă afecțiune. Lumea teatrului și a cinematografiei, a culorilor și a muzicii apare în strălucirea și în tensiunea ei în această autobiografie care fascinează prin franchețea ei, dar și prin capacitatea extraordinară a autorului de a se detașa de subiectul pe care-l istorisește, privind personajele sale ca într-un insectar.

ZEFFIRELLI știe că lumea pe care o clădește el este dincolo de realitatea care nu l-a crutat, dar că acest dincolo poate să nu fie evaziune, ci depășire spre un univers mai generos, mai plin de substanță. Autorul cărții ne face să simțim temperatura înaltă la care lucrează autorul unor decoruri de teatru sau de film, omul care clădește spații de visare. Cînd Visconti îl ia în echipa lui, el „se aruncă pe de-a-ntregul în realizarea concepției sale de magician”, anume de a sugera, în *Troilus și Cressida*, o cetate inspirată de miniaturi persane, asediată de barbarii din Occident. Pe măsură ce decorul primește contururi și proporții, imaginea era

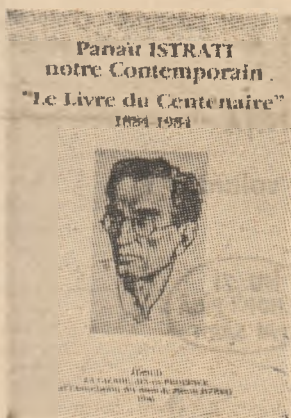
copleșitoare, mai ales sub clar de lună, ceea ce l-a făcut pe un critic să exclame că nici Medici nu au creat asemenea spectacole, iar pe cel care finanta să întrebe dacă regizorul are de gînd să înalțe un nou Ierusalim. Pe această frontieră dintre realitatea imediată și iluzie se mișcă toată lumea cărții, dar pe registre deosebite: ochiul pătrunzător și sensibil al autorului observă deîndată deosebirea dintre imaginea falsă pe care și-a creat-o despre lume, și ea însăși, Marilyn Monroe, și imaginea pe care o prelucra tot timpul un maestru ca Lawrence Olivier. Invitat să-și petreacă vacanța la vila lui Zeffirelli din Positano, Larry apare cu soția și copiii, dar schimbat, aproape chel, îmbătrînit: tot timpul, mulțimea ca bătrîni pentru tot ceea ce i se oferea și suspina, spunînd: „Nu fi îngrijorat, dragul meu, voi trece peste asta, fii sigur că voi reuși”, pînă ce Zeffirelli află că „bătrînul” înota preț de cîteva mîle în mare, în fiecare dimineață. Larry Olivier repeta un rol și se „împietășea” în alt personaj. Spectacolele lui de mimică și fantezia nu au pereche, după cum aflăm din carte. Dar aici iluzia e sănătoasă. Apoi, lumea aceasta este plină de capricii, unele dramatice, ca ale Annei Magnani, sau de-a dreptul tragice, ca ale lui Visconti. Autorul trece de la Roma la New York și de la Los Angeles la Paris și cunoaște posibilitățile marilor companii. I se întipărește în minte înalta tinută a actorilor de teatru și de operă britanici, precum și talentul extrem de cultivat al „societarilor” de la Comedia Franceză, combinat, ne spune autorul, cu o certă aroganță. Dar aroganța nu era gratuită. Sint, apoi, culisele unde se completează împotriva unui succes posibil sau gale-riile care, odată bine montate, pot compromite un spectacol: la Scala din Milano, în timpul unei reprezentații, a fost lansată „parasuta o pisică” mîeunînd disperată pînă la aterizarea pe scenă. Aici, Maria Callas, accentuează Zeffirelli, a știut să se facă respectată din prima clipă și să cînte memorabil, astfel că pînă azi Leonard Bernstein cere orchestrei un „Callas pianissimo”, atunci cînd dorește să obțină efectul unor note care cufundă audiența în tăcere desăvîrșită.

Iar Shakespeare se face mereu simțit, în memorabila reprezentație de la Old Vic, dar mai mult prin filmul care nu încetează să revină pe ecrane și la tele-

vizor, *Romeo și Julieta* cu Olivia Hussey și Leonard Whiting, din 1967. Ce putea un regizor să adauge la impresionanta serie de succese cu această piesă mereu jucată? Am constatat, ne relatează Zeffirelli, că erau două lucruri care scăpasera atenției regiei tradiționale: că accentul cade pe partea dramatică și nu numai pe poezie, de unde nevoia de a ieși din tradiția victoriană a versurilor rostite cu rezonanță, și că Julieta pe care a adus-o în scenă Shakespeare, în timpul vieții lui, avea paisprezece ani. Drama a fost jucată de tineri și a avut succes, cu toate că spectacolul din 1960 fusese aspru criticat de presă, pînă la apariția opiniei celui mai autorizat criticar, Kenneth Tynan în „Observer”. Dar, adăugă autorul, succesul a fost datorat și tinereții acelui moment în care erau adorați the Beatles. Și tot Shakespeare este cel care îl face pe Zeffirelli să afirme în finalul cărții că a ajuns probabil să domine meșteșugul regiei, prezentîndu-ne fazele montării filmului *Othello* cu Plácido Domingo vizionat la Cannes în 1986.

OSENSIBILITATE ieșită din comun, o inteligență scăpărătoare, un dar deosebit de a folosi resurse umane apar drept calități ale eroului acestei cărți povestite de un autor care se dedublează continuu și sfîrșește prin a creiona în final un portret care, de fapt, schitează proiecte de viitor. Cum se face un film mare, aflăm din această carte care ne introduce în imaginarul vremii noastre: resurse bogate, locuri fastuoase pentru exterioare, o distribuție luată din *Who's Who*. Dar numai cu atît se realizează o super-producție ce pare un foc de artificii. Spectacolele care se reiau sînt acelea care au pătruns în substanța umană a imaginarii; și aceasta chiar dacă regia este legată de efemer sau, cum spune Zeffirelli, de ambiția de a crea un spectacol care să nu mai fie văzut aîdoma într-un rîstimp de douăzeci de ani. Dar chiar și un singur spectacol devine memorabil, atunci cînd știe să ofere frumusețe și nu ostentație, bucuria de a împărtăși încredere în firea umană și nu simplă virtuozitate de meseriaș. Pentru aceasta, întotdeauna din autobiografia lui Franco Zeffirelli, este nevoie de mai mult decît de stăpînirea meșteșugului: este nevoie de seninătate, echilibru, speranță, de calitățile omului care construiește o lume și care se insinuează în spectacol ca parfumul prînciar pe care simțim că Zeffirelli îl adoră nu numai atunci cînd ne vorbește de Chanel sau Hammam Bouquet. Lectura cărții este fascinantă.

Alexandru Dușu

ASOCIAȚIA franceză „Prietenii lui Panait Istrati” a tipărit, spre sfîrșitul anului 1986, un elegant volum intitulat *Panait Istrati, contemporanul nostru*, ce conține, cum se precizează în cuvîntul-înainte semnat de Georges Godebert, președintele în funcțiune al Asociației, „esențialul comunicărilor” ținute la colocviile de la Valence, Nisa și Paris (UNESCO), care au avut loc în primăvara anului 1984, cu prilejul sărbătoririi centenarului nașterii scriitorului român. Lucrarea este de altfel subintitulată „Cartea Centenarului” și a fost publicată cu sprijinul material ori moral acordat de mai multe instituții (Centre national des Lettres,

UNESCO, Comisia națională română pentru UNESCO, Ministerul francez al Culturii, Universitatea din Nisa etc.), precum și cu ajutorul subscripțiilor provenite de la aderenții și membrii Asociației „Les amis de Panait Istrati”.

Nu este o culegere de studii și cercetări, cum se procedează de obicei în asemenea împrejurări, ci o „carte-amintere”, formulă bine găsită și exactă (întrebuințată tot de Georges Godebert). Materia existentă nu a fost totuși preluată integral, dar selecția s-a făcut după criteriile scopului propus de organizatorii manifestărilor: *Le Livre du Centenaire* este în același timp și o carte-mărturie, marcînd între altele, menționează Georges Godebert, recunoașterea importanței operei și destinului lui Panait Istrati în România, în Franța, în R.F. Germania, în Grecia și în alte țări, precum și la UNESCO, apoi legătura și prietenia foarte strînsă dintre poporul român și cel francez (se vorbește astfel despre „l'union et l'amitié profonde, îndărăcinabile, de deux peuples”), și, nu în ultimul rînd, prezența puternică în contemporaneitate a lui Istrati.

Disponerea textelor urmează liniile acestui program. *Cartea Centenarului* se deschide cu omagiul solemn adus la UNESCO lui Panait Istrati, prin alocuțiu-

nea lui Makaminan Makagiansar, subdirectorul general pentru cultură. Urnează o cronologie a vieții și operei scriitorului, realizată de Christian Golferio, secretar al Asociației și directorul revistei „Caietele Panait Istrati”. A doua secțiune este consacrată **omagiilor românești** și cuprinde textele prezentate la Colocviul de la Nisa de către Alexandru Balaci, Constantin Toiu, Teodor Vărgolici și M. Iorgulescu. Un grupaj de citate despre Istrati (aparținînd lui Perpesicius, Mihail Sebastian, Zaharia Stancu, Tudor Vianu, Mihail Sadoveanu, Ernest Hemingway, Blasco Ibanez, Georg Brandes, A.M. de Jong, Nikos Kazantzakis, Anders Osterling, Galina Serebriakova, Maxim Gorki și Camil Petrescu), alcătuit de Alexandru Talex și un succint „Portret pe viu, în cursul unei călătorii”, făcut de Eleni Samios Kazantzakis (o evocare a periplului din anii 1928—1929) asigură trecerea la două capitole de comunicare, conținînd atît studii propriuzise (*Panait Istrati și limba franceză* de Maurice Zinovieff, „*Adrian Zograff*”, romanul de formație de Jean Hormière, Singurătatea povestitorului de Heinrich Stiehler, *Limbaajul simbolic în opera lui Panait Istrati* de Gerhărd Dambelmont, *Istrati și peisajul românesc* de Margareta Dolinescu), cît și intervenții eseistice

(*Pasiunea lui Panait Istrati* de Roger Dadoun, *Despre prietenii de Paul Morelle, Umanism și politică în opera narativă a lui Panait Istrati* de Georges Barthouil). Nu sînt lipsite de interes nici unele mărturii (Henri Colpi, Thérèse Roméo), nici cîteva încercări de comparatism (*Le haidouc et les romances espagnoles* de Doîna Popa-Lisseanu etc.), nici modul în care este văzută dinafară continuitatea lui Panait Istrati în literatura română actuală (comunicare prezentată de cercetătoarea pragheză Libuse Valentová, o prietenă și bună cunosătoare a literaturii noastre contemporane). **Bibliografia** operei lui Panait Istrati în Franța și în România, precum și o amănunțită consemnare a manifestărilor prilejuite de centenarul nașterii lui Istrati în țara noastră și în Grecia în anul 1984 încheie frumosul volum (în cuprinsul cărăuia figurează și un grupaj de fotografii admirabil realizat), pentru apariția căruia editorii săi merită toate laudele. *Cartea Centenarului* este în egală măsură și o „carte a colaborării” culturale și, poate, a-i sublinia și această semnificație este cu atît mai necesar cu cît este și foarte reprezentativă pentru spiritul operei scriitorului omagiat.

Mircea Iorgulescu

„Cartea Centenarului”

LUMEA PE TELEX

Premiile Kalinga

● La New Delhi au fost decernate premiile Kalinga 1986 atribuite de către UNESCO acelor savanți care, printr-o activitate deosebită în domeniul publicisticii, prin intermediul radioului sau televiziunii, au contribuit în mod deosebit la popularizarea științei. Laureatii, în acest an, sunt geneticianul canadian David Suzuki și fizicianul sovietic Nikolai Basov, laureat al Premiului Nobel pentru fizică în anul 1964.

În expunerea de motive prezentată în cadrul ceremoniei oficiale, A. R. Kaddoura, director general adjunct al UNESCO, a arătat că premiul a fost acordat savantului canadian pentru contribuția deosebită pe care a reprezentat-o — în ideea prezentării celui mai larg public a ultimelor noutăți din știință și tehnică — emisiunea de televiziune pe care a animat-o cu deosebit succes în ultimul timp. Dr. Basov este directorul mai multor revis-

te științifice destinate publicului larg și autorul a peste 65 de articole excelent primite și apreciate, traduse în mai multe limbi, privind prezentarea unor domenii ale științelor fundamentale, cunoașterea fenomenelor majore ale universului.

Creat în anul 1951 de către fundația indiană Kalinga, acest premiu poartă numele unui stat indian din timpuri legendare al cărui suveran, pe nume Ashoka, devenise un adevărat mecena al științelor, contribuind la introducerea multor noutăți tehnologice. De-a lungul anilor, distincția a răsplătit activitatea unor eminente oameni de știință care și-au asociat activitatea lor profesională cu cea de militant pentru pace, pentru ca toate cuceririle științei să fie puse în slujba oamenilor: printre ei, Bertrand Russell, Margaret Mead, Louis de Broglie.

Cr. U.

Woody Allen

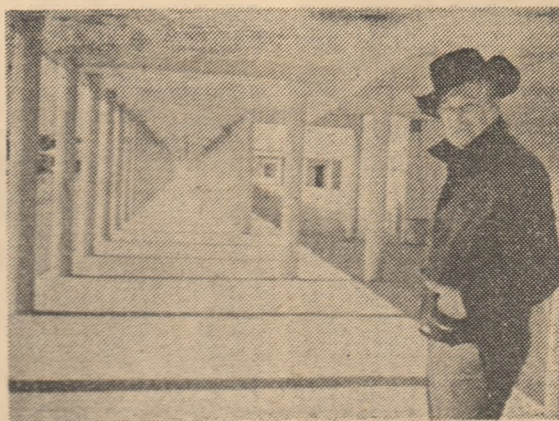
● O mare campanie de publicitate însoțește primele filmări ale unei noi pelicule semnate de Woody Allen. Filmul se numește *Radio Days*, este un „musical retro” și, cu toate că nu se dorește un „clasic musical”, va avea

cel puțin o parte cîntată și numere ample cu participarea unor mari orchestre. În rolul principal, Mia Farrow, alături de care vor mai juca Diane Keaton, Danny Aiello, Jeff Daniels, Wallace Shawn și Tony Roberts.

Douglas Sirk

● A încetat din viață, la vîrsta de 86 de ani, regizorul american Douglas Sirk, considerat a fi un maestru necontestat al filmului-melodramă. S-a născut la Hamburg și a urmat cu deosebit succes cursurile facultăților de filosofie și istoria artelor, pentru ca mai apoi să se consacre meseriei de regizor de teatru. În 1937, în semn de protest, părăsește Germania nazistă și se stabilește definitiv în S.U.A. În anii '50 se im-

pune printr-o serie de filme muzicale, dar mai ales filme-melodramă de mari dimensiuni, extrem de agreeate de public, precum, printre altele, *All That Heaven Allows* (1955), *Written in the Wind* (1956), *The Tarnished Angels* (1957), *A Time to Love and a Time to Die* (1958), *Imitation of Life* (1959). În filmele sale au fost lansate mari vedete, printre care Jane Wyman, Rock Hudson, Barbara Stanwick, Robert Stack.

Proiecte

● Incurajat de succesul volumului de amintiri (publicat în foileton în revista noastră), mare amator de mincăruri bune și mai ales de specialități ale țării sale natale, Jean Negulescu (în imagine) are în pregătire și o carte de bucate. Purtîndu-și cu multă voio-

șie și vitalitate cel 86 de ani, el nu se desparte de frumoasa sa pălărie de cow-boy. Cu umorul său specific, a declarat: „Nu ies niciodată fără pălărie; datorită ei, nu se mai observă ridurile care au făcut ca mutra mea să semene cu Marele Canion din Colorado!”

Ce vîrstă are soldatul Švejk ?

● Răspunsului la această întrebare revista cehoslovacă „Svět v obrazech” i-a consacrat un număr special. După cum se știe, Jaroslav Hašek a scris celebrul său roman în 1921, deci Švejk ar trebui să aibă, după toate socotelile, 66 de ani. Revista dezvăluie însă că bravul soldat s-a născut încă înainte primului război mondial, în 1911, într-un serial umoristic care a apărut pe atunci, iar în 1912 a fost editat chiar și un volum. *Eravul soldat Švejk* și alte istorii (al cărui erou, ce-i drept, diferea de cel de mai tirziu), datorat penei lui Hašek. Din aceeași revistă, cititorul află o mulțime de lucruri, unele complet necunoscute,

despre apariția personajului și despre viața autorului, despre interpretii acestui rol pe scenă și pe ecran, în sfîrșit, despre artistul Josef Lada, care l-a desenat pentru prima oară pe Švejk așa cum și-l reprezintă astăzi toată lumea.

Expoziție Borges

● Sub auspiciile Bibliotecii Naționale Spaniole a fost organizată o expoziție omagială Jorge Luis Borges, concepută ca o „bibliotecă” în cadrul Bibliotecii; totul pentru a privi, cunoaște și studia o parte din cele mai bune „pagini” ale marelui scriitor. O contribuție importantă, prin

cantitatea și calitatea exponatelor, a avut-o colecția Carizzo din Buenos Aires. Cu prilejul expoziției s-a organizat și un ciclu de comunicări susținute de Vicente Molina Foix, Pere Gimferrer și Marcos Ricardo Barnatan, analizînd opera borgeșiană, precum și influențele ei asupra dezvoltării literaturii.

lectura preferată a autorului în copilărie. Într-o notă introductivă, D.M. Thomas precizează că în romanul *Rîndunică* a introdus „pasaje scandalos modificate din *Minele Regelui Solomon*, de Sir H. Rider Haggard”.

Este pentru a treia oară că își așeză un roman cu reproducere macabră. În *Hotelul alb* folosește pe larg o descriere a masacrului săvîrșit de hitleriști la Babi Iar extrasă dintr-o carte cu caracter documentar. N-a indicat, însă, sursa, ceea ce i-a atras, în momentul marelui succes al cărții, reproșuri jenante. Învățînd din această pățanie, în *Ararat* a precizat corect originea materialului despre exterminarea armenilor în anul primului război mondial. În *Rîndunică*, locul rezervat ororilor este — ca și scara ei — mai mic. Nu mai este evocat un genocid, autorul mulțumindu-se de data aceasta cu întîmplări sinistre — ce-i drept foarte, foarte sinistre — în timpul unei expediții pe un teren infernal. Numai că textul este în același sens „scandalos modificat” — vorba autorului — ca și în cărțile precedente. Ajungem la cel mai insuportabil aspect al scrierilor lui D.M. Thomas: încercarea de a introduce pe sub mină, în universul atotcuprinzător al literaturii, monstruoșitatea numită genocid, conferindu-i o dimensiune „umană”, o culoare pe care ochiul este apt s-o sesizeze. Tema s-a dovedit a fi incompatibilă cu capodopera, deoarece nu poate fi gândită, asimilată, ca o formă corectă a experienței care să se lase „întegrată în ficțiune. Patetismul, imprecizia, tonul forțat rece, obiectiv, ca și orice altă atitudine auctorială sînt deopotrivă de neadecvate, de exterioare esenței acestui fenomen pe care mintea refuză să-l cuprindă. Nici abordarea, oblică, aluzivă, metaforică n-a dat rezultate mai convingătoare. D.M. Thomas este, după știința mea, singurul scriitor care a încercat să reducă descumpănitorul necunoscut la cunoscut printr-o pe cit de arbitrară pe atît de decîsă echivalare a crimei sălbatice cu voluptatea frenetică. Eros ca instrument și ca imolînire a lui Thanatos, abominabilul ca sursă de indiciabile felicii — iată filosofia adaosurilor cu care a pigmentat cele trei texte preluate în cele trei romane. Restul interesează mai puțin: că se răfuiește cu criticii săi, deghizîndu-i în membri ai juriului de la Helsinki pentru a-i prezenta caricatural; că își continuă fronda la adresa lor imaginînd ridicole și interminabile discuții despre paternitatea unor improvizatii; că are uneori haz, dar îl înecă în revărsări de cinism și de umoare neagră.

Felicia Antip

„Discordie pe o sută de voci”

● Scriitorul haitian Emile Olivier trăiește exilat în Canada din 1964. Primul său roman, *Mama-singurătate*, s-a bucurat de un mare succes. Noua sa carte dovedește talentul său deosebit de observator și de analist.

Discordie pe o sută de voci se petrece într-o mică așezare a provinciei haitiene, în care nenumărate persoane sînt supuse unor pasiuni felurite: bani, dragoste, ură etc. Toate sînt observate de patru adolescenți, care contemplă spectacolul așezărilor pe „sirna întinsă” a unui prezent, mereu la fel și niciodată același, într-o călătorie imobilă, fără itinerariu și țintă. O saga cu accente faulkeriene, într-o limbă plină de savoare. Romanul a apărut la editura pariziană Albin Michel.

„Nu-mi place Duras!”

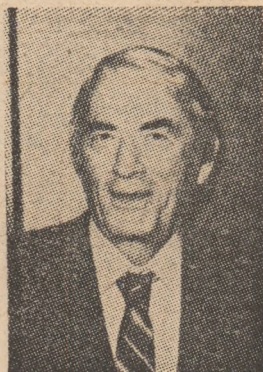
● ...declară Jean-Edern Hallier, scriind despre noul roman, *Yeux bleus, cheveux noirs*, al celebrei autoare Marguerite Duras. „S-ar fi putut numi *Diții albi, respirație proaspătă*. Editorii primesc asemenea manuscrise cu ghioțura — scrie Hallier —, dar au preferat s-o reactualizeze pe Duras, recreînd mitul scriitoarei interiorizate, care însă, cu mici excepții, reia, confecționînd, pe marginea acestor teme bine cunoscute din vremea noului-roman și a noului-val cinematografic”.

Centenar Jean Arp

● La Muzeul de Artă modernă de la Strassbourg, orașul natal al lui Jean Arp, s-a deschis prima mare expoziție a operei acestui renumit artist. Pictor, sculptor și poet, Jean Arp (1887-1966) a fost cofondatorul mișcării dadaiste, la Zürich și Köln. După căsătoria sa cu pictorița elvețiană Sofia Taeuber (1889-1943), Jean Arp va combina în mod strălucit principalele caracteristici ale abstracționismului cu cele ale suprarealismului.

Igor Ilinski

● A încetat din viață, la vîrsta de 86 de ani, una din cele mai marcante personalități ale teatrului și filmului sovietic — Igor Ilinski. Aproape jumătate din viața marelui actor a fost legată de numele Teatrului Malii din Moscova, pe scena căruia a interpretat roluri memorabile în piese ca *Pădurea* de A. Ostrovski, *Revizorul* de N. Gogol, *Puterea întinericii* de Lev Tolstoi, *În stepele Ucrainei* de A. Korneiciuk și multe altele. După cum de neuită rămîn aparițiile sale în filme ca *Volga-Volga*, *Noapte de carnaval* și alte valoroase creații cinematografice sovietice.

Reintoarcere

● După o absență de 7 ani, cunoscutul actor de cinema Gregory Peck, în vîrstă de 70 de ani, revine pe ecrane într-un film regizat de Mike Newrill (*Amazing Grace*). Gregory Peck interpretează rolul de președinte al S.U.A., iar partenera sa, cu 40 de ani mai tină, este Jamie Lee Curtis, fiica lui Tony Curtis și a Janetei Leigh. În imagine, Gregory Peck.

Matthieu Galey

● La editura pariziană Grasset va apărea în curînd primul din cele trei volume ale *Jurnalului* semnat de criticul Matthieu Galey, jurnal pe care acesta a reușit să-l pună la punct înainte de a muri.

Comemorări Louis Jouvet

● În primăvara aceasta se împlinesc 100 de ani de la nașterea lui Louis Jouvet (în imagine), după ce sfîrșitul anului trecut marcase comemorarea a 35 ani de la moarte. Director de teatru, re-

gizor și actor, Louis Jouvet este deopotrivă de cunoscut în lumea teatrului ca și în cea a filmului. Cu ocazia acestor comemorări, în Franța au loc numeroase manifestări și reeditări în copii noi a filmelor care l-au făcut celebru. A fost deja prezentată reeditarea filmului *Quai des Orfèvres* (premiul de regie al festivalului de la Veneția, 1947) și sînt în pregătire copiele majorității filmelor în care a fost un strălucit interpret (*Volpone*, *Knock*, *O poveste de dragoste* etc).

Am citit despre...

Rîndunică, rîndunea...

■ FINALA Olimpiadei de improvizație de la Helsinki se dispută între șase concurenți. Șanse maxime pare a avea italianca Corinna Riznich (calificată prin intortochiata narațiune prezentată integral de scriitorul britanic D.M. Thomas sub forma romanului *Ararat*), urmată de sovieticul Igor Markov și, la oarecare distanță, de englezul Southerland. Aceasta este, în mare, schema romanului *Rîndunică*, un galimatias de ambiguități care încep de la titlu. Motto-ul cărții este un vers al Annei Ahmatova: „Acolo ne-am molipsit de străvechea suferință a rîndunicii”. Rîndunică se spune pe englezește „swallow”, dar „to swallow” înseamnă a înghiți și partea a doua a romanului *Swallow* începe cu un citat din Milton, în care cuvîntul apare în această a doua accepțiune a lui: „...Înghițit și pierdut în pintecii enorm al nopții nenăscute”. „Rîndunică, ni se explică în carte, este și poezia fetelor care își folosesc puterea de seducție pentru a furniza informații serviciilor secrete”. Rîndunică, rîndunea, rîndunica-i o cățea. Cele trei omonime revin în toate variantele și cu toate nuanțele posibile, sporind imprecizia care este caracteristica dominantă a cărții.

Nu-i exclus ca din volumul următor al ciclului să aflăm că nici Olimpiada de la Helsinki nu e decît fantasmagoria unui „improvisator”, deși în *Rîndunică* sînt incluse fragmente autobiografice (îmiîntînd la anii petrecuți de autor, în copilărie, în Australia și la întoarcerea lui în Anglia. S-ar putea presupune, deci, că acest „eu”, pe numele lui „Thomas”, ar fi, fără alți intermediari, creatorul Corinnei, dar cu Thomas nu poți fi niciodată sigur. Inseratul autobiografic face parte tot din jocul de-a personajele zămislitoare de personaje, deoarece concurentul englez Southerland apare ca un alter-ego al lui: se prezintă la concurs cu un poem numit *Nopți albe*, pe care un membru al juriului îl va identifica din întîmplare cu un text citit de el chiar în timpul concursului într-o revistă americană — *Minele Regelui Solomon*, de Sir H. Rider Haggard. Or, aflăm din subcapitolele autobiografice, „povestirea sau amintirile de un gust indolent care l-au demascat ca impostor pe finalistul englez” fusese

N. IONIȚĂ

„Verba volant...”?

(Proverb românesc)

● Timp de zece ani a lucrat William Amos la cartea **Prototipuri**, în care sînt adunate informațiile culese de el în legătură cu oamenii reali care i-au inspirat pe diversi scriitori în crearea imaginilor unor eroi celebri sau dați uitării. Cititorul poate afla din această carte de mare interes — după aprecierea ziarului londonez „Sunday Times Magazine” — că prototipul bucătarului John Silver din **Comoara din insulă** de Stevenson a fost pri-

● Înainte de a începe turnarea unui nou film, Fellini face un mare număr de crochiuri, schițează portretele personaje-

lor, decoruri etc. Desenul
alăturat o reprezintă pe
Giulietta Masina — cu-
plul Fellini — Masina
sărbătorit, nu de pe
de ani de căsătorie
rolul celei
gers, din
Fred, i
ruse
Mast

tenul său apropiat, poetul, criticul și dramaturgul William Henley (1849—1903), cel care l-a descoperit, i-a întărit încrederea în talentul său și l-a sprijinit la începutul carierei. Flaubert spunea „Madame Bovary sînt eu”. În realitate destinul Emmei Bovary este foarte apropiat de viața Delphine Delamar, soția chirurgului Eugène Delamar, care a devenit prototipul personajului Charles Bovary. Scriitoarea americană Margaret Mit-

chell, autoarea binecunoscutului roman **Pe aripile vîntului**, a creat personajul **Rett Butler** după chipul și imaginea primului ei sot, **Berren K. Upshaw**. Acesta a urmat cursurile școlii militare de la **Annapolis**, de unde a fost exclus, după care a devenit negustor prin contrabandă de băuturi spirtoase. La vârsta de 17 de ani, deșapționat și sărac, a murit într-un azil din **Texas**. În imagine, **William Henley**, **Delphine Delamar** și **Berren K. Upshaw**.

● Secretariatul conducerii Uniunii Scriitorilor din U.R.S.S. a decis crearea unei comisii pentru valorificarea moștenirii literare a scriitorului Boris Pasternak. Avînd ca președinte pe Andrei Voznesenski, comisia este alcătuită din personalități proeminente ale literaturii sovietice: Bella Ah-

madulina, Rasul Gamzatov, Daniil Granin, Evgheni Evtuşenko, Veniamin Kaverin, Leonid Leonov, Lev Ozerov şi alţii. Comisia a adresat un apel către toţi cititorii cu rugămintea de a trimite scrisori, documente, fotografiile legate de viaţa şi opera lui Boris Pasternak.

● „Micuța regină a scotienilor este cel mai perfect copil pe care l-am văzut vreodată” spunea Henric II al Franței despre Maria Stuart. Aceasta s-a născut în decembrie 1542, devenind peste șase zile regină a scotienilor. Ea a fost decapitată la 8 februarie 1587, la ordinul verișoarei, regina Elisabeta I, în cursul

■ CRED că memoria mea este arbitrară și nedreaptă. Cum altfel s-ar putea caracteriza felul întâmplărilor în care reține sau abandonează întâmplări și lucruri cărora nimic nu le-ar da dreptul la destine diferite? De altfel, în mult mai puțin întâmplări și personaje decît sentimente. Am pierdut chipuri care mi-au fost apropiate și evenimente care mi-au determinat evoluția, sau, ceea ce e și mai rău, n-am păstrat din ele decît un enunț teoretic, schematic și nesemnificativ, dar am înțeles strîns în neuitare — cu cele mai mici amănunte conservate intact — o clipă de jenă, un moment de dispreț, o disperare neînțeleasă sau o fericire aproape fără motiv. De ani de zile, de zeci de ani, în minte, iată cea mai fericită amintire din viața mea : imaginea unei după-amieze de iarnă. O după-amiază rostogolită spre seară, la acea oră în care lumina zilei se amestecă ambiguu cu întunericul și cu strălucirea vitrinelor și-a felinarelor. Începuse să ningă și-mi amintesc halucinant forma exagerat de mare și de complicată a fulgilor care-și păstrau arhitectura distinctă cîzînd rar și luminînd ei înșiși văzduhul luminat din prea multe direcții deodată. Era deci seară, era iarnă, ningeau (era, cred, prima ninsoare din anul acela), eram elevă, ieșeam de la școală cu mai multe colege și de la primul colț cumpărasem fiecare — dintr-unul din acele mari coșuri fermecate care mi-au mobilat copilăria — cite o bucată de dovleac copt, din care mușcam rîzînd. Și ce mai era? Nu știu, după cum nu știu care dintre aceste elemente — seara, ninsoarea, dovleacul copt, adolescența — a fixat pentru totdeauna în mine risul acela rememorat mereu, devenit prototip și etalon al fericirii. În mod evident însă, peste toate plutea — amestecat printr-un fulgii mîndri și conștienți de a repeta, de a multiplica schemele atomului și universului, stilizate de fericire — sentimentul viitorului iminent, necunoscut, dar întreg, neînceput, neerodată de nici o presupunere. Vreau să spun că de acea clipă — și nu pretind că mi-am dat seama atunci, ci doar că, retrospectiv, ea a funcționat ca un dig de acumulare a timpului următor — de acea clipă se leagă pentru mine începutul, indiferent la ce va fi, dar sigur, fericit că va fi, plin, îndubitabil, adevărat. Extinzîndu-i granițele pînă la limesurile amintirii, de clipa aceea se leagă pentru mine credința exaltată că norocul și nenorocirea, risul și plînsul, curajul și spaima, bucuria și suferința sînt componente aproape identice, în orice caz de valoare egală, în măsura în care sînt egal de vii, ale unei adevărate, pline vieți.

Memoria mea este, desigur, arbitrară și nedreaptă; ea clădește o istorie în care viața mea s-ar recunoaște poate, cu greu, și totuși, pentru a înțelege ceea ce am trăit, am nevoie de asemenea dilatare — aproape inventate — repere (seara, ninsoarea, dovleacul copt, adolența) care să jaloneze devenirea și să o decupeze după tiparele unui sens.

Ana Blandiana

Teatrul și zilele

● Jean Pierre Miquel
a debutat la douăzeci de
ani cu grupul "Les Têtes
noires".

„Educație teatrală“

CARE este cartea cea mai comentată săptămânile acestea în Italia, atât în cronicile literare cit și în discuțiile particulare? **Educație teatrală** a lui Roberto de Monticelli, apărută la prestigioasa editură Garzanti, în luna noiembrie. Epitete ca „fascinată“, „extraordinară“, „excepțională“ însoțesc aprecierile asupra acestei cărți, remarcate de toată presa italiană, chiar și de cea locală, din diferite orașe de provincie, pentru caracterul său insolit, cu adevărat inovator.

Educație teatrală este primul roman al unui om al cărui nume este binecunoscut cititorilor italieni. Roberto de Monticelli are în spatele său o activitate de patru decenii ca ziarist și, mai precis, cronicar dramatic. Un cronicar iubit și simpatizat de cititori, dar — lucru mai rar — și de actori și regizori, de un public numeros cu alte cuvinte, care apreciază comentariul inteligent și subtil, imparțial și serios, și care parcurge cu interes și bucurie cronicile sale teatrale, publicate în paginile ziarului „Corriere della Sera“.

Dar de ce atât de tirziu acest roman, când e vorba de un om care minuieste condeiul cu strălucire de atâtea decenii? Pentru că este vorba de o carte cu o menire specială și un loc aparte în biografia literară și în destinul intelectual al autorului.

La lansarea romanului, care a avut loc într-un cadru festiv la începutul lunii decembrie, la Teatrul Piccolo din Milano, cu participarea regizorului Giorgio Strehler, a actorului Vittorio Gassman, a criticului Pampaloni, Strehler, elogiind romanul, l-a prezentat ca expresia unui tribut spiritual pe care autorul se simtea de mult dator să-l plătească și era incitat și de alții să-o facă. Era tributul pentru o pasiune de o viață, pasiune deprinsă din copilărie, slujită cu devotament și noblete până în ziua de astăzi. Fiu de actori, pentru care teatrul a însemnat o parte integrantă a biografiei sale, o prezență spirituală permanentă, o realitate cotidiană, el și el talentul și inteligența lumii.

Prima pagină a suplimentului „Corriere della Sera“

rico. Personaj de legătură de la un episod la altul, de la un fragment la altul, am spus de la o povestire la alta din suita care realizează naratiunea romanului, el este atras de universul misterios al scenei, captivat de mirajul, de iluziile pe care le sâdeste teatrul. Dar evoluția lui Federico nu înseamnă o înșiruire de anecdote, de aventuri, de întâmplări (deși acestea există în roman, unele vesele, altele triste, unele ridicole, altele tragice), și acest refuz al anecdoticului ca pivot principal al romanului deosebeste cartea lui Roberto de Monticelli de **Romanul teatrului** al lui Mihail Bulgakov. Drumul lui Federico este în primul rând evoluția conștiinței sale, și tot astfel înțelege și autorul sensul cuvintului „educație“; „educație ca dezvoltare, creștere într-un anumit mediu, trecând din copilărie, prin adolescență și tinerețe“ — scrie el. Elementul biografic ce a stat, desigur, la temelie acestui edificiu fascinant este mai puțin prezent sub formă de date, de fapte: în fond, elementul spațiu și timp este destul de abstract prezentat, mai curând într-o ipostază generice. Elementul biografic s-a topit în meditațiile, comentariile și profunde, care fac în primul rând experiențele stilistice

Filosofie

Prezențe

românești

FRANȚA

● Pornind de la recenta intrare în fondurile Bibliotecii Naționale din Paris a unui manuscris de Panait Istrati, cercetătorul Daniel Lerault publică în „Revue de la Bibliothèque Nationale“ (nr. 19/1986) un amplu studiu despre felul în care au fost corectate, de către Romain Rolland și Jean-Richard Bloch, lucrările în limba franceză ale scriitorului român. Sunt prezentate, comparativ, manuscrisul povestirii **Mos Anghel** așa cum a fost redactat de Istrati, apoi corecturile făcute de Romain Rolland și pe urmă cele aparținând lui Jean-Richard Bloch. Drept concluzie, cercetătorul francez afirmă: „această «toaletă necesară» este departe de ceea ce pretindeau cîteva guri rele care — în epocă — lăsașă să se înțeleagă că manuscrisele lui Istrati fuseseră re-scrise“. În același număr al revistei este publicat, în continuare, un capitol rămas inedit din **Mos Anghel (Le toquage des oeufs rouges)**, întreaga secțiune dedicată scriitorului român fiind admirabil ilustrată cu fotografii ale lui Panait Istrati din epocă și cu reproduceri după Carol Pop de Szathmari înfățișând peisaje românești.

S.U.A.

● În „The Literary Review“, vol. 30, nr. 1/1986, care apare la Madison, au fost publicate două poeme **Peisaj în alb și Fereastră corăbierului** de Anghel Dumbrăveanu. De asemenea, în revista, „P.C.E.A.“ Newsletter vol. 1 nr. 1/1986 din Pennsylvania, au fost publicate poeziile **Fata străină a nopții și După cîntecul mierlei**. Traducerile aparțin aceluiași cunoscut pasionat de tălmăcirea poeziei românești în limba engleză, profesorul universitar Adam J. Sorkin.

ITALIA

● Cartea de poezie **În agnato** de Marin Mincu, apărută în trecut în colecția „Del pesce d'oro“, a lui Gianni Scheiwiller, a fost recunoscut de adevărat fiind co-„etichetă“, a lui Fie-„la“ 1986